UNIVERSITY OF HELSINKI

https://helda.helsinki.fi

Kverulantit eli sarjavalittajat

Kulmala, Samuli J

2025-02-12
Edita Publishing
http://hdl.handle.net/10138/599914
Kulmala, S J 2025, 'Kverulantit eli sarjavalittajat', Edilex, Vuosikerta. 2025, Nro 3.

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository. https://helda.helsinki.fi
This is an electronic reprint of the original article.
This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.
Please cite the original version.

Samuli Kulmala

OTM, VT, käräjätuomari, Itä-Uudenmaan käräjäoikeus

KVERULANTIT ELI SARJAVALITTAJAT

EDILEX

Edilex-sarja 2025/3

Vertaisarvioitu artikkeli
Julkaistu 12.2.2025

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

SISÄLLYS

1 JOHDANTO 2

2 KVERULANTIT PSYKOLOGIAN JA OIKEUSTIETEEN TUTKIMUSKOHTEINA 3

2.1 KVERULANTIT JA SARJAVALITTAJAT – KÄSITE JA ILMIÖ 3

2.2 KVERULANTIN JA SARJAVALITTAJAN MÄÄRITELMÄSTÄ 6

2.2.1 Kverulantin ominaispiirteet 6

2.2.2 Kverulantin ominaispiirteet verrattuna muihin asiakkaisiin 10

2.3 KVERULATIIVISET PIIRTEET JA LIITYNTÄ MIELENTERVEYDEN HÄIRIÖIHIN 11

3 KYSELYTUTKIMUS 15

3.1 KYSELYTUTKIMUKSEN METODI 15

3.2 KYSELYN TULOKSET 16

3.2.1 Yleistiedot 16

3.2.2 Kverulantin määritelmä ja arviot asiakasmääristä 18

3.2.3 Kverulanttien ominaisuudet 19

3.2.4 Kverulanttien ilmaisu ja kirjelmät 26

3.2.5 Kverulanttien kuormittavuus 30

3.3 KYSELYN VASTAUSTEN ARVIOINTIA 34

3.3.1 Kverulanttien määrä 34

3.3.2 Kverulanttien ominaispiirteet 35

3.3.3 Käsitys kverulanttien aiheuttaman työn määrästä suhteessa keskivertoasiakkaaseen. 37

3.3.4 Kriittiset huomiot ja rajoitukset tutkimustuloksiin 38

4 TUTKIMUKSEN TULOSTEN ARVIOINTI JA JATKOTUTKIMUKSEN TARVE 39

4.1 JOHTOPÄÄTÖKSET OIKEUSPSYKOLOGIAN NÄKÖKULMASTA 39

4.2 JOHTOPÄÄTÖKSET OIKEUSTIETEEN NÄKÖKULMASTA 40

LÄHTEET 49

KIRJALLISUUS 49

OIKEUSTAPAUKSET 53

MUUT 54

LIITE 1 54

1 JOHDANTO[1]

Useimmat oikeustieteilijät ovat todennäköisesti kuulleet termin kverulantti, joskin sen tarkka merkitys on voinut jäädä epäselväksi. Kverulantti-termillä viitataan etenkin erinäisiä viranomaismenettelyjä korostetun toistuvasti ja yleensä perusteetta käyttäviin henkilöihin. Kverulanteista käytetään monesti synonyyminä nimitystä sarjavalittaja. Näitä termejä käytetään myös tässä kirjoituksessa toistensa synonyymeinä. Sarjavalittaja-termillä viitataan valittamiseen sanan laajassa ja epämuodollisessa merkityksessä, eikä yksinomaan esimerkiksi muutoksenhakuun. Voidaan arvailla, että käytännön lakimiehen töissä työskentelevät ovat jossain vaiheessa uraansa saattaneet törmätä tällaisiin henkilöihin. Kverulantti-ilmiötä ei kuitenkaan ole suomalaisessa oikeustieteellisessä kirjallisuudessa juurikaan käsitelty. Kverulantti-termi ilmenee kirjallisuudessa satunnaisesti. Aihetta on kuitenkin tutkittu jo varsin paljon ulkomailla, ja aihetta koskevaa tuoretta tutkimusta on saatavilla sekä psykologian että oikeustieteen näkökulmasta.

Tämä tutkimus pyrkii paikkaamaan havaittua vajetta ja valottamaan kverulantti-ilmiötä suomalaisen oikeustieteellisen ja oikeuspsykologian tutkimuksen näkökulmasta. Tutkimus jakautuu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa (2. luku) selvitetään kverulantin ja sarjavalittajan käsitteen merkitystä ja sisältöä kverulantteja koskevan tutkimuskirjallisuuden valossa. Lisäksi pyritään tarkastelemaan kverulatiivisten piirteiden sisältöä sekä niiden liityntää mielenterveyden häiriöihin. Lähdeaineistona käytetään pääasiassa (oikeus)psykologista kirjallisuutta sekä vähäisemmässä määrin oikeustieteellistä kirjallisuutta. Pääpaino on kverulantti-ilmiön psykologisissa ominaisuuksissa, eikä niinkään siinä, miten kverulantti-ilmiötä on pyritty oikeudellisin keinoin sääntelemään.

Tutkimuksen toinen osa (3. luku) sisältää kirjoittajan toteuttaman empiirisen kyselytutkimuksen tulokset. Kirjoittaja laati eri viranomaistahoille verkkolomakkeen, jolla pyrittiin selvittämään suomalaisten viranomaistahojen kokemuksia kverulanteista ja sarjavalittajista. Kyselytutkimus tehtiin osana Åbo Akademin järjestämää oikeuspsykologian erikoistumiskoulutusta. Kyselytutkimuksen tavoite ja tarkoitus oli selvittää viranomaistahojen käsitystä kverulanttien/sarjavalittajien: 1. määrästä, 2. vastaajien käsitys kverulanttien ominaispiirteistä sekä 3. käsitys kverulanttien aiheuttaman työn määrästä suhteessa keskivertoasiakkaaseen. Kyselyn laatimisessa hyödynnettiin aiheesta julkaistua tutkimuskirjallisuutta. Kysely pyrittiin laatimaan siten, että saatuja tuloksia voidaan verrata tutkimuskirjallisuudessa esitettyihin kuvauksiin kverulanteista. Tätä kautta voidaan verrata, vastaavatko toistuvia valituksia ja kanteita nostavien henkilöiden kanssa käytännössä työskentelevien tahojen havainnot tutkimuskirjallisuudessa esitettyjä havaintoja ja kuvauksia.

Tutkimuksen kolmas osa (4. luku) sisältää kyselytutkimuksen tulosten arvioinnin ja jatkotutkimuksen tarpeen pohdinnan. Kirjoittaja pyrkii tekemään päätelmiä niin oikeuspsykologisen tutkimuksen kuin oikeustieteen näkökulmasta. Koska kirjoittaja on koulutukseltaan ja ammattikokemuksensa perusteella oikeustieteilijä, painottuvat päätelmät vahvemmin oikeustieteen piiriin. Samasta syystä kirjoittaja ei pyri kirjoituksessaan esittämään arviota tai yksityiskohtaista analyysiä kverulantismin psykologisista ominaispiirteistä vaan pikemminkin kuvaamaan eri tapoja, joilla psykologian tutkijat ovat ilmiön hahmottaneet. Kirjoittaja esittää joitain huomioita siitä, mitä eri oikeudellisia keinoja kverulanttiongelman ratkaisemiseen on esitetty ja mitä keinoja siihen on käytetty ulkomailla. Yksityiskohtaisempi oikeudellinen analyysi rajataan kuitenkin kirjoituksen ulkopuolelle ja jätetään jatkotutkimuksen varaan.

Kverulanteilla ja sarjavalittajilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa yksinomaan luonnollisia henkilöitä, vaikkakin sarjavalittajamaista käytöstä voi ilmetä oikeushenkilöidenkin toiminnassa ja tällaista käytöstä voidaan pyrkiä harjoittamaan käyttämällä oikeushenkilöä bulvaanina.

[1] Kiitän professori emerita Tuula Linnaa, vanhempi yliopistonlehtori Tapani Lohea, oikeuspsykologian dosentti Julia Korkmania sekä oikeuspsykologian dosentti Taina Laajasaloa artikkelin käsikirjoitusta koskevista kommenteista sekä anonyymejä vertaisarvioitsijoita aiheellisista huomautuksista ja parannusehdotuksista, jotka olen pyrkinyt ottamaan huomioon. Lisäksi kiitos Reetta-Leena Ihalinille, joka auttoi kyselytutkimuksen sähköisen kyselylomakkeen teknisen toteuttamisen kanssa.

Edilex Lakitieto Oy 2025

2 KVERULANTIT PSYKOLOGIAN JA OIKEUSTIETEEN TUTKIMUSKOHTEINA

2.1 KVERULANTIT JA SARJAVALITTAJAT – KÄSITE JA ILMIÖ

Sana kverulantti tulee latinan adjektiivista *querulus*, joka tarkoittaa valittavaa. Valittaa-sanan verbimuoto on *queri*. Kverulantti tarkoittaa siten yleisesti valittajaa, mutta termi on saanut erityisen merkityksen, joka viittaa etenkin erinäisiä viranomaismenettelyjä korostetun toistuvasti ja yleensä perusteetta käyttäviin henkilöihin. Toisinaan näiden henkilöiden vaatimukset saavat sellaisia piirteitä ja mittasuhteita, että he vaikuttavat vieraantuneen todellisuudesta. Menettelystä voi aiheutua vakavaa haittaa henkilön taloudellisille, sosiaalisille tai henkilökohtaisille intresseille sekä häiritsevä vaikutus tuomioistuimille ja muille viranomaisille, jotka ratkovat valituksia. Vaihtoehtoinen nimike kverulanteille suomen kielessä on sarjavalittajan lisäksi sarjakantelija.[2] Ruotsin kielessä vastaava termi on *rättshaverist*, mutta Tanskassa ja Norjassa ilmeisesti käytetään termiä *kværulant/kverulant*.[3] Englannin kielessä vastaava termi on *querulant* tai *vexatious litigant*. Termiä *querulant/querulous* käytetään yleensä psykologisessa kirjallisuudessa ja *vexatious litigant* -termiä oikeudellisessa kirjallisuudessa. Myös termiä *hyperlitigious litigant* on ehdotettu.[4]

Kverulantti-ilmiö on ollut historiassa jo pitempään tunnettu. Psykologiassa termi querulous paranoia ja Querulantenwahn ilmenivät 1800-luvulla. Saksalainen oikeuslääketieteilijä Johann Ludwig Casper käytti termiä Querulantenwahn (kverulanttinen harhaisuus) vuonna 1857 julkaistussa teoksessaan Practisches Handbuch der gerichtliche Medizin. Aihetta käsiteltiin tämän jälkeen useissa eri kirjoituksissa. Usein viitattu määrittely on saksalaisen psykiatrin Emil Kreapelinin esittämä kuvaus teoksessa Psychiatrie, ein kurzes Lehrbuch für Studierende und Ärzte. Querulantenwahn -käsitteen sijoittaminen eri sairausluokkiin ja sen suhde muihin sairauksiin tosin muuttui ja täsmentyi teoksen eri painoksissa (esim. kolmas painos 1889, kahdeksas painos 1909–1915). Käsitteen määrittelystä ja suhteesta muihin mielenterveyden häiriöihin on käyty pitkään keskustelua.[5]

Oikeushistorian saralla pyrkimys kverulantismin rajoittamiseen on jättänyt jälkeensä tiettyjä lainsäädäntötoimia. Common law tunsi erillisen rikosnimikkeen ”barratry”. Nimi juontaa vanhan ranskan sanasta *baratarie*, joka tarkoitti petosta ja huijausta. Vapaasti käännettynä määritelmä tällaiselle henkilölle oli ”yleinen kanteiden ja riitojen alkuunpanija, yllyttäjä tai ylläpitäjä joko itse tuomioistuimissa tai maassa, rauhaa häiritsemällä tai missä oikeus maaomistukseen on riidanalainen tai pitämällä omaisuutta vallassaan pakolla, oveluudella tai petoksella tai tekemällä vääriä väittämiä, kylvämällä herjauksia, huhupuheita ja kertomuksia, joista riitaisuus ja levottomuus voi kasvaa naapurien kesken”. Tällainen henkilö voitiin tuomita sakkoon tai vankeuteen. Ketään ei voitu syyttää tästä rikoksesta vain yksittäisen oikeusjutun perusteella ja syytekirjelmässä henkilöä täytyi väittää yleiseksi sarjakantajaksi (common barrator), toisin sanoen jatkuvasti tarpeettomia kanteita

[2] Lambertz 2005 s. 209–210, Mullen – Lester 2006 s. 334, ibid s. 337–338: “Vexatious litigants and the unusually persistent complainants and petitioners are usually seen in our clinic on court orders following acts of violence or threats. [-] All, by the time they reached our clinic, were living alone and destitute but still totally focused on their quest for justice.” Karpela – Parviainen 2022 s. 78. Termien täsmällisyyden näkökulmasta mainittakoon, että *querela* -termillä voidaan viitata roomalaisessa oikeudessa tunnettuun *querela inofficiosi testamenti* -nimiseen testamentin moitekanteeseen tai lainasaatavan riitautusväitteeseen *querela non numeratae pecuniae*. Ks. Kaser 1968 s. 299–301.

[3] Lambertz 2005 s. 209–210.

[4] Coffey ym. 2017 s. 62. Saksalaisessa lääketieteellisessä keskustelussa on käytetty myös termiä Mikael Kohlhaasin syndrooma, ks. Gaderer 2018 s. 209–211, Gerevich – Ungvari 2015.

[5] Berg 2018 s. 211–215, Lévy 2014 s. 301–307, Lester 2017 s. 491–504. Tarkemmin käsitteen historiasta psykologiassa ks. Berg 2018 s. 208–228, Lévy – Prudent – Liétard – Evrard 2017 s. 2–3, Linden 2020 s. 397–398, Gerevich – Ungvari 2015 s. 80. Käsitteen historiasta Saksassa ja Ranskassa ks. Lévy 2014. Käsitteestä englanninkielisissä kulttuureissa ks. Lévy 2015. Ks. myös Glueck 1914, Morrissette 2019 s. 277 sekä siellä alaviite 31. Kirjallisuuden puolella kverulanttihahmoiksi on tulkittu mm. Aristofaneksen Ampiaiset komedian (422 eaa.) Filokleon sekä Jean Racinen komedian Les plaideurs (1668, käräjöijät) Chicanneau ja kreivitär Pimbesche (ks. Lévy 2014 s. 300–301) sekä Heinrich von Kleistin novellin Michael Kohlhaas (1810) samanniminen päähenkilö (ks. Gaderer 2018 s. 209–210, Saß 2010 s. 224).

Edilex Lakitieto Oy 2025

nostavaksi henkilöksi. Rikosnimike poistettiin Englannin laista vuonna 1967 annetulla lailla. Monissa common law -maissa on käytössä niin sanotut vexatious litigant -menettelyt, joita käsitellään tarkemmin jäljempänä.[6] Voidaan myös mainita, että Preussissa kuningas Friedrich Wilhelm II (vallassa 1786–1797) antoi vuonna 1787 määräyksen toistuvia perusteettomia prosesseja nostavien henkilöiden rankaisemisesta.[7] Sen jälkeen Preussin vuonna 1793 annettu prosessilaki (Allgemeine Gerichtsordnung für die Preußischen Staaten) sisälsi kverulantteja koskevan säännöksen.[8]

Kverulantit ovat edelleen viranomaisille tuttu ilmiö. Kverulantit työllistävät virkamiehiä ja kanteiden kohteeksi joutuneita henkilöitä.[9] Vuonna 2013 julkaistussa korkeimman oikeuden äänestyspäätöksiä käsitelleessä artikkelissa todetaan, että ”jopa noin neljännes korkeimman oikeuden asiakkaista kuuluu niin sanottujen kroonisten valittajien (ruots. rättshaverister) joukkoon. Nämä valittajat valittavat lähes kaikesta mahdollisesta ja mahdottomasta, tekevät toistuvia valituksia ja purkuhakemuksia. Tämä on ongelma, sillä korkeimman oikeuden pitäisi aina käydä kaikki nämä valituslupahakemukset läpi”.[10] Toistuvien ylimääräisten muutoksenhakujen ongelmaa on tuomiovirhekantelujen tai tuomion purkamista koskevien hakemusten osalta pyritty rajoittamaan avustajapakolla korkeimmassa oikeudessa (OK 15:1.4).[11] Lisäksi voidaan mainita, että poliisirikostutkinnassa on kiinnitetty huomiota jo kertaalleen ratkaistuja asioita koskevien toistuvien uusien rikosilmoitusten aiheuttamaan kuormitukseen.[12]

Sosiologi Blankenburgin vuonna 1998 julkaiseman Saksan perustuslakituomioistuinta käsittelevän kirjoituksen mukaan kaikista perustuslakituomioistuimen vastaanottamista valituksista kverulatiivisten valitusten osuus oli kymmenesosasta jopa kolmasosaan, riippuen arviointikriteerien tiukkuudesta. Blankenburg oli tehnyt asiakirja-analyysia ja pyrkinyt luomaan niin sanotun Q-indeksin, joka tehtiin arvioimalla asianosaisten oikeudenkäyntiasiakirjoja – niiden asiasisällöstä riippumattomasti – niissä olevien solvaavien (ausfällig) ilmaisujen, kirjoituksen rakenteen ja ulkoisen ilmenemismuodon perusteella.[13] Sen perusteella katsottiin, että 14 prosenttia

[6] Freckelton 1988 s. 133: ”A common mover and exciter, or maintainer, of suits and quarrels either in the courts themselves or in the country, as by a disturbance of the peace, or where the right to the possession of land is in controversy in taking or keeping possession by force, subtlety, or deceit, or by making false inventions and sowing calumnies, rumours, and reports whereby discord and disquiet may grow among neighbours.” Ks. myös Berg 2018 s. 210–211.

[7] Saß 2010 s. 224. Publicandum wegen Bestrafung derjenigen welche ihre Mitbürger und Obrigkeiten mit ungegründeten und ungerechten Prozessen beunruhigen; in gleichen dererjenigen welche die Partheyen zu dergleichen Prozessen verleiten oder dieselben zu unnützen und ungegründeten Beschwerden aufwiegeln, und ihnen darunter beyräthig sind.

[8] Sen III osan (Pflichten der Justizbedienten) 1 luvun 30 §:n mukaan: “osapuolet, jotka eivät alistu annettuun järjestykseen, vaan pikemminkin häiritsevät joko kollegoitaan ja ylempiarvoisiaan ilmeisen perusteettomilla ja oikeudenvastaisilla valituksilla vastoin parempaa tietoa [Wissenschaft = myös tiede] ja vakaumusta vastaan; tai sen jälkeen kun heidän on osoitettu olevan väärässä, jatkavat kuitenkin kanteitaan ja toistuvilla sopimattomilla vetoomuksilla yrittävät pakottaa ja väittää jotain lain ja järjestyksen vastaisesti; tai lopulta ryhtyvät vaivaamaan oikeusministeriötä tai hänen Majesteettinsa Kuninkaan henkilöä väärillä ja epätarkoilla esityksillä heidän vaatimuksistaan taikka kollegoitansa ja tuomioistuimia koskevilla väärillä ja kuvitteellisilla väitteillä sekä loukkauksilla, katsotaan olevan ilkeämielisiä ja pahansuopia kverulantteja (Querulanten) ja heidät tuotakoon oikeuden eteen ja heille langetettakoon oikeudessa rangaistus.” https://www.digitale-sammlungen.de/de/view/bsb11101084?page=14,15. Mainitun pykälän historiasta ks. Gaderer 2018 s. 202–205.

[9] Esim. Lambertz 2005 s. 210–211, 213, Lester – Wilson – Griffin – Mullen 2004, Skilling ym. 2013a, Gaderer 2018 s. 211, Blankenburg 1998b s. 38. Mullen – Lester 2006 s. 335: ”The various agencies of accountability contacted in Australia estimated that such unusually persistent complainants only made up a fraction of one per cent of those who pursued grievances but consumed between 15 and 30% of all resources.”

[10] Sutela – Keinänen – Tolvanen LM 3/2013 s. 376.

[11] Ks. HE 318/2010 s. 20–21.

[12] Poliisirikostutkinnan toimintakertomus vuodelta 2022 (julkaistu 14.4.2024) s. 5–6.

[13] Blankenburg 1998b s. 46: ”In unserer Aktenanalyse haben wir versucht einen „ Q“-Index unbefangen vom Inhalt nach Anwesenheit ausfälliger Formulierung, der Gliederung des Vortrags und des äußeren Erscheinungsbildes zu bilden.”

Edilex Lakitieto Oy 2025

kaikista valituksista osoitti merkkejä ”psyykkisestä eskalaatiosta” (einer psychischen Eskalation). Näiden lukumäärä oli pysynyt vuosittain tasaisesti samana. Blankenburgin laskelman mukaan niiden kirjoitusten lukumäärä, jossa oli kverulatiivisia muotoiluja, oli vuonna 1955 18 %, vuonna 1965 13 %, vuonna 1975 11 %, vuonna 1985 12 %, vuonna 1990 16 % ja vuonna 1995 12 %.[14] Lisäksi Kanadassa on tehty tutkimuksia ilman avustajaa toimivien henkilöiden valituslupahakemuksista Kanadan korkeimmassa oikeudessa ja valitustuomioistuimissa. Niiden tuloksissa on saatu havaintoja siitä, että kverulatiiviset ja oikeuden väärinkäytöksi katsottavat valituslupahakemukset muodostavat merkittävän ja tunnistettavan osan hakemuksista.[15] Yhden tällaisen tutkimuksen mukaan tutkimuksen kohteena ollut aktiivisin henkilöryhmä (13 henkilöä) oli hakenut valituslupaa useammin kuin mikään Kanadan kolmestatoista suurimmasta yrityksestä, lukuun ottamatta neljää suurinta pankkia.[16]

Suomalaisessa oikeustieteellisessä kirjallisuudessa termi kverulantti ilmenee satunnaisesti. Esimerkiksi *Erkki Havansin* teoksessa Uusi turvaamistoimilainsäädäntö selityksineen termi ilmenee oikeudenkäymiskaaren (OK) 7:1:n mukaista takavarikon hukkaamisvaaraa käsiteltäessä. Hukkaamisvaaralle asetetut näytölliset edellytykset ovat hyvin alhaiset. Havansi toteaa, että jos hakijan pelkkä näytötön väite hukkaamisvaarasta poikkeuksellisesti vaikuttaa tuomarista hyvin yllättävältä ja varsin epäuskottavalta, tuomioistuin voi evätä (jopa väliaikaisenkin) takavarikon. Tällainen tapaus on hänen mukaansa tilanne, jossa *hakija on tunnettu kverulantti* tai muu vastaava uskottavuudeltaan notorisesti epäilyttävä taho.[17] *Satu Saarensola* on puolestaan todennut, että kanteita nostetaan toisinaan vastapuolen kiusaamistarkoituksessa tai yksinomaan tavan vuoksi. Tällaiset kanteet kuormittavat kohtuuttomasti vakuutusyhtiöitä ja veronmaksajia. Ei ole perusteltua, että kulut näissä tapauksissa katetaan vakuutuksista tai julkisista varoista. Hän viittaa Aamulehden artikkeliin 9.12.2016, jossa potkut saanut opettaja oli kantajana ainakin 200 oikeusjutussa. Opettaja oli nostanut kanteita tasa-arvolain vastaisesta syrjinnästä ja vaatinut korvauksia. Menettelyn vuoksi on herännyt epäily, ettei henkilöllä ollut edes tarkoitus ottaa vastaan virkoja, vaan vaikuttimet olivat puhtaasti taloudellisia. Henkilö on tarjoutunut luopumaan kanteista, jos hänelle maksetaan 10.000–15.000 euroa.[18]

[14] Blankenburg 1998a s. 210, Blankenburg 1998b s. 46–47. Tutkimuksen metodista ks. Blankenburg 1998b s. 59–60. Ks. myös Gaderer s. 211: ”In 1952, shortly after the Constitutional Court was founded, its vice president, Rudolf Katz, reported that four-fifths of the more than 1,500 claims that had been filed so far were submitted by “notorische Querulanten” (notorious querulents) and “Geisteskranker” (the mentally ill).” Ks. myös Morrissette 2019 s. 310–311 (Appendix B), joka sisältää taulukon Yhdistyneiden kuningaskuntien tuomioistuimien kverulanteille antamista ns. Grepe v. Loam -määräyksistä vuosina 1950–2012 sekä taulukon Kanadan Quebecin osavaltiossa vuosina 1993–2019 kverulanteiksi julistetuista henkilöistä. Näiden määräysten määrä on vuosien varrella kasvanut. Hän toteaa (ibid s. 281): “[-] it is difficult to resist the conclusion that better access to justice entails more activity by vexatious litigants.”

[15] Netolitzky 2021a ja Netolitzky 2021b, Netolitzky 2022 ja Netolitzky – Warman 2021, ks. etenkin Netolitzky 2021b s. 162: “Nearly a quarter (23.0%, n=28) of the Study Group Appellant population exhibit a Querulous Litigation Pattern. This mental health characteristic was strongly associated with repeated Study Group Appellant activity at the Supreme Court.' Nearly three-quarters (72.7%, n=8) of the SRLs [Self-represented litigants] who had filed six or more Supreme Court of Canada leave applications exhibited a Querulous Litigation Pattern.” Valitustuomioistuimien osalta ks. Netolitzky – Warman 2021 s. 236–241, 247–250.

[16] Netolitzky 2021b s. 157, joka sisältää taulukon määristä. Ibid s. 157: “That one individual, such as Ade Olumide, in somewhat over three and a half years has filed nearly as many Supreme Court appeals as Canada's third largest bank did over 137 years illustrates that the high activity Study Group Appellants identified in this investigation are a different and unique class of appeal court participant.“

[17] Havansi 1993 s. 25. Ks. myös Välimäki 2021 s. 571 alaviite 1102.

[18] Saarensola 2018 s. 288. Samankaltainen tai sama asia lienee ollut kyseessä iltalehden verkkokirjoituksessa 2.1.2017 ”Sarjavalittaja lypsää kunnilta rahaa – saanut useita tuhansia” https://www.iltalehti.fi/uutiset/a/201701022200047965. Ks. myös Leskinen 2002 s. 641.

Julkisuudessa on jonkin verran kirjoiteltu sarjavalittajista, sarjakantelijoista tai sarjahaastajista.[19]

> Helsingin sanomissa 5.6.2022 julkaistun artikkelin mukaan salolainen henkilö on pommittanut Varsinais-Suomen käräjäoikeutta perättömillä haasteilla usean vuoden ajan. Ensin henkilö lähettää perättömän, jopa miljoonan euron laskun viranomaiselle. Kun viranomainen jättää laskun maksamatta, hän vie laskuasian käräjäoikeuteen. Oikeus hylkää haasteen perusteettomana, minkä jälkeen henkilö lähettää uuden, suuremman laskun viranomaiselle.[20]

2.2 KVERULANTIN JA SARJAVALITTAJAN MÄÄRITELMÄSTÄ

2.2.1 Kverulantin ominaispiirteet

Kverulantti-käsitteen tarkasta määritelmästä on esitetty erilaisia tulkintoja, mutta niissä toistuvat yleensä tietyt yhtäläiset piirteet, kuten se, että oikeus- ja valitusprosessien käyttö on toistuvaa, eikä siinä välitetä kuluista tai seurauksista. Menettely voi saada alkunsa jostain tosiasiallisesta koetusta vääryydestä, joka johtaa suhteettomaan valituskierteeseen. Henkilö ei hyväksy hänen vaatimuksiaan hylkääviä päätöksiä ja hakee niihin muutosta. Itse oikeuden saamisesta tulee henkilölle ristiretki ja jopa täysipäiväinen työ.[21] Mullen ja Lester erottavat kolme eri kverulantin tyyppiä, joita ovat epätavallisen sitkeät valittajat (unusually persistent complainants), sarjakantajat (vexatious litigants) sekä henkilöt, joilla on omaperäinen pyrkimys häiriköidä valta- ja merkkihenkilöitä (the powerful and prominent) anomuksilla ja pyynnöillä.[22] Epätavallisen sitkeät valittajat ovat ryhmä, joka kuluttaa poikkeuksellisen määrän aikaa ja organisaation resursseja valituksiin, jotka voivat olla triviaaleja tai ainakin siinä määrin yksinkertaisia ja tavanomaisia, että niihin käytetty aika ja vaiva vaikuttavat suhteettomilta. Sarjakantajat keskittyvät kroonisesti toistuvaan oikeudenkäyntien nostamiseen. Merkkihenkilöitä häiriköivät taas keskittävät oikeudensaamispyrkimyksensä valtion ylimpiin toimijoihin ja lähettävät näille suuria määriä toistuvia avunpyyntöjä (tai vaatimuksia) asiansa edistämiseksi. Kyse voi olla tiettyyn tahoon liittyvästä fiksaatiosta.[23]

Mullen ja Lester toteavat, että monet käräjöitsijät ja valittajat yrittävät toisinaan saada tukea julkisuuden henkilöiltä. Kokeneemmilla poliitikoilla ja valtionpäämiehillä on usein saamaansa valtavan kirjemäärän hoitamista varten apulaisia, jotka ovat taitavia tunnistamaan selvästi häiriintyneet sekä mahdolliset kverulantit yhteydenottajat. He toimittavat näille päämiehensä allekirjoituksella varustetun vakiovastauksen, jossa ilmaistaan värittömien ja tavanomaisten fraasien kautta kiinnostusta ja yleistä hyvää tahtoa. Kirjeiden vastaanottajat vaalivat näitä vastauksia selvänä tuenilmaisuna asialleen tai vielä pahempaa, ne vahvistavat kirjeen lähettäjään kohdistuvia odotuksia. Nämä odotukset, jotka johtavat väistämättä pettymykseen, voivat provosoida heitä häirintäkampanjoihin (campaigns of harassment). Henkilöt, jotka käsittelevät kverulanttien asioita, ovatkin tottuneet näkemään ministerien ja valtion päämiesten vakiovastauskirjeitä, joita esitellään heille kverulantin asian oikeellisuuden ylivoimaisena todisteena.[24]

Coffey, Brodsky ja Sams määrittelevät *hyperlitigious litigant* henkilön siten, että henkilö täyttää useamman seuraavista ominaisuuksista: 1) hän käynnistää tusinoittain tai sadoittain oikeudenkäyntejä 2) hänen elämänsä pyörii oikeudenkäyntien valmistelun ja ajamisen ympärillä 3) hän ei lannistu toistuvista negatiivisista lopputuloksista 4) hän nostaa kanteita jotka ovat triviaaleja tai perusteettomia 5) hän käyttää huomattavan ajan

[19] Ks. Iltalehti 21.12.2022: USU: Parikymmentä sarjavalittajaa tehtailee kanteluita poliisista. https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/f4811d24-9a50-4d13-987d-ee64adfcf97f, YLE 5.1.2022: Virolainen sarjavalittaja haitannut apteekkien perustamista Suomeen – hyödyntää järjestelmän valuvikaa. https://yle.fi/a/3-12236312.
[20] Sarjahaastaja kuormittaa oikeutta Turussa, oikeuslaitos on voimaton – ”Kuinka paljon yhteiskunnan rahoja tuhlataan tällaiseen?” https://www.hs.fi/kotimaa/turku/art-2000008862345.html.
[21] Freckelton 1988 s. 129. Mullen – Lester 2006 s. 337 – 340. Rowlands 1988 s. 317, Ungvari ym. 1997 s. 268.
[22] Mullen – Lester 2006 s. 334.
[23] Mullen – Lester 2006 s. 335–337. Merkkihenkilöitä häiriköivien osalta ks. myös James ym. 2009, etenkin s. 1483 ja 1485.
[24] Mullen – Lester 2006 s. 337.

Edilex Lakitieto Oy 2025

kanteiden ajamiseen 6) hän on tunnettu ja toistuvasti läsnä asianajajien, tuomarien ja oikeuden sihteerien työympäristössä. Henkilö siis käyttää kohtuuttomalla ja räikeällä tavalla oikeusjärjestelmää pääasiassa ei-oikeudelliseen tarkoitukseen. Vaikka muodollisesti vaatimuksissa saattaa olla jokin oikeudellinen ulottuvuus, itse oikeusasia ei ole olennaisen tärkeä henkilön todellisten tarpeiden kannalta.[25] Coffey ym. perustelevat termin *hyperlitigious* käyttöä sen ”querulous” ja ”vexatious” termejä neutraalimman konnotaation vuoksi. Termin tarkoitus on olla kuvaileva, eikä se tee suoraan päätelmää käytöksen syystä tai henkilön psykologisesta toimintakyvystä.[26]

Lester on esittänyt määritelmän, jonka mukaan sairaalloisen kverulantti (morbidly querulous) henkilö jatkuvasti ryhtyy toimiin saadakseen hyvitystä todellisista tai kuvitelluista vääryyksistä viranomaisille osoitettujen valitusten, vaatimusten, vetoomusten sekä toisinaan oikeudenkäyntien kautta ja tällä toiminnalla on haitallinen vaikutus hänen henkilökohtaisen, ihmisten välisten (interpersonal) sekä sosiaalisen pärjäämisensä kannalta. Tarkemmiksi kriteereiksi voidaan määritellä:

1) jatkuva, periksiantamaton valtiollisiin tai ei-valtiollisiin toimijoihin ja/tai tuomioistuimiin vetoaminen, joka ilmentää taipumusta laajentua useampiin valituksia käsitteleviin tahoihin.

2) henkistä elämää hallitseva usko, että henkilö on kärsinyt menetyksen tai joutunut vääryyden kohteeksi. Nämä uskomukset ovat kestäneet ajallisesti ainakin kuusi kuukautta.

3) Edellä mainitusta seuraava käytös pyrkii saavuttamaan hyvitystä, oikeassa olemisen osoittamista (vindication), kostoa (vengeance) sekä vainoamisen pysähdyttämistä (stay of persecution).

4) Merkittävän osan ajasta edellä kuvatun käytöksen alkamisen jälkeen henkilön pärjääminen yhdellä tai useammalla elämän osa-alueella, kuten työssä, taloudellisten asioiden hoidossa tai ihmissuhteissa, on selvästi heikentynyt verrattuna aikaan ennen käytöksen alkamista.

5) Henkilön toiminta aiheuttaa huomattavaa haittaa tai häiriötä sen kohteena oleville yksilöille, organisaatioille tai niiden edustajille.[27]

Diesen on ehdottanut termiä ”the justice obsession syndrome”, jonka hän määrittelee oikeuden saamisen monomaniaksi. Siinä mikään henkilön elämässä ei vaikuta tärkeämmältä kuin saada oikeutta häntä koskevassa asiassa, jossa henkilön vahvan vakaumuksen mukaan on tapahtunut vääryys. Tarve muuttuu pakkomielteeksi, kun halu saada kostoa tai rangaista (retribution) on olosuhteisiin nähden suhteeton.[28] McKenna viittaa yliarvostetun idean (overvalued idea) käsitteeseen ja toteaa sen viittaavan yksittäiseen, epätavalliseen uskomukseen, joka ei ole luonnostaan harhainen tai pakkomielteinen, mutta joka valtaa siitä kärsivän ajatukset siinä määrin, että se hallitsee henkilön elämää. Hän toteaa *querulous paranoian* oireiden sopivan tähän käsitteeseen.[29]

Lambertz määrittää termin rättshaverist siten, että kyse on henkilöistä, jotka ovat menettäneet kaiken luottamuksen oikeus- ja hallintoviranomaisiin, jotka hyökkäävät järjestelmää ja sen edustajia vastaan kohtuuttomin syytöksin ja joiden epäluuloisuus on pääosin menettänyt yhteytensä todellisuuteen. Monet heistä ovat vakuuttuneet, että viranomaiset ovat korruptoituneita tai oikeudesta täysin välinpitämättömiä. Monet heistä

[25] Coffey ym. 2017 s. 63: “It should be noted that, although there is usually a legal purpose for their suits, the legal purpose is not paramount to the needs of the client.” Ks. myös Morrissetten esittämät ominaisuudet, Morrissette 2019 s. 271–277.
[26] Coffey ym. 2017 s. 63.
[27] Lester 2017 s. 504.
[28] Diesen 2008 s. 489. Diesen huomauttaa (s. 488) kirjoittavansa juristina ja artikkelissa käytetyt termit voivat olla lääketieteellisesti epätarkkoja. Ks. myös Heuman 1977 s. 244: ”Övervägande antalet obefogade åtal som ger uttryck för rättshaveri och sjuklig kverulans avser ärekränkningsbrott.” Morrissette 2019 s. 270: Morrissette käyttää termiä ”obsessive-compulsive”.
[29] McKenna 1984 s. 580. Querulois paranoian osalta hän viittaa Kraepelinin 1905 määritelmään. Ks. myös Lester 2017 s. 500.

Edilex Lakitieto Oy 2025

käyttävät suuria määriä aikaansa todistaakseen muille olevansa oikeassa, ja että viranomaiset pyrkivät piilottamaan virheensä. He lähettävät toistuvia kirjeitä ja sähköposteja viranomaiselle tai lähestyvät toistuvin puheluin. Kun väitteiden järjenvastaisuus ja kohtuuttomuus käy ilmeiseksi ja peittää jopa sen mahdollisen totuuden, jota kverulantin taistelu on aluksi pyrkinyt tuomaan esiin, kuulijoiden määrä vähenee ja lopulta kverulantti menettää kokonaan uskottavuutensa.[30]

Edellä kuvatuissa määrittelyissä esitetyt piirteet vastaavat melko pitkälle myös muissa kirjoituksissa esitettyjä kuvauksia.[31] Näiden piirteiden lisäksi kverulantti voi tulkita toimintaansa rajoittavat seikat ja muodollisuudet salaliittoina.[32] Salaliittoepäilyt usein johtavat väitteisiin asian käsittelijöiden esteellisyydestä. Muita mahdollisia piirteitä ovat muun muassa varautunut asenne, epäasianmukaiset tunneilmaukset, huumorintajuttomuus, peräänantamaton mielenlaatu, kyvyttömyys vastaanottaa kritiikkiä, epäluuloisuus, sanojen ja eleiden väärintulkinta, välinpitämättömyys omia, muiden ja viranomaisten resursseja kohtaan sekä yliherkkyys koetuille loukkauksille. Kaunaisuus voi ilmetä ylipäänsä haitan- ja kiusantekohaluna.[33] Itsemurhauhkaukset ovat myös mahdollisia.[34]

> Esimerkkinä kverulanttia koskevasta tapausanalyysistä voidaan nostaa Mullenin ja Lesterin kuvaama tapaus, joka koski nelissäkymmenissä olevaa miestä. Hän teki valituksen paikalliselle pankinjohtajalle (bank manager) tavasta, jolla hänen asuntolaina-asiansa asiakirjat oli laadittu. Hänen valitukselleen oli perusteita, koska asiakirjoissa oli puutteita (irregularities), mutta ne olivat luonteeltaan vähäisiä ja sen tyyppisiä, että niiden voitiin olettaa olevan miehelle edullisia. Tämä tapahtui aikana, jolloin mies oli huomattavissa taloudellisissa vaikeuksissa ja koki ongelmia myös avioliitossaan. Kun hänen valituksensa hylättiin, hän vei asian pankkiasiamiehelle (banking ombudsman), lakkasi maksamasta asuntolainaansa ja nosti siviilikanteen. Kun hän ei seuraavan vuoden aikana saanut toivomaansa ratkaisua, hän vei asia ihmisoikeusvaltuutetulle (human rights commissioner), valitti arvopaperikauppavaltuutetulle (securities exchange commissioner), vei asian kuluttajavalitusorganisaatioon ja aloitti uuden oikeudenkäynnin. Asuntolainasaatavan ulosmittaus johti osaltaan lisävalituksiin ja oikeudenkäynteihin. Noin neljä vuotta alkuperäisen valituksen jälkeen sarja pommiuhkauksia, jotka kohdistuivat tuomioistuimiin ja pankkeihin, johti miehen syytteeseen asettamiseen sekä hoitoonohjaukseen. Hoidossa tehdyn arvion perusteella hän oli oikeamielisen tuohtunut (righteously indignant) ja uskoi, että hänellä ei ollut muuta vaihtoehtoa kuin ryhtyä äärimmäisiin toimiin tuodakseen ilmi epäoikeudenmukaisuuden, joka oli tuhonnut hänet ja hänen perheensä ja uhkasi koko yhteiskunnan perustavaa taloudellista rakennetta. Hän uskoi vakaasti, että hänellä oli oikeus miljoonien arvoisiin rankaisullisiin vahingonkorvauksiin (punitive damages) ja kun hän väistämättä voittaisi juttunsa, tämä kaataisi sen monikansallisen pankkikonsernin, joka omisti hänen asiaansa hoitaneen sivukonttorin. Hän piti itseään paljastuksen tekijänä (whistle blower) ja hänet tultaisiin julkisesti tunnustamaan yhdeksi oman sukupolvensa suurista sosiaalisista uudistajista.[35]

[30] Lambertz 2005 s. 211.
[31] Mullen – Lester 2006, Freckelton 1988. Karpela – Parviainen 2022 s. 78–79.
[32] Mullen – Lester 2006 s. 340. Freckelton 1988 s. 129, Coffey ym 2017 s. 66–67. Skilling ym. 2013a s. 32.
[33] Caplan – Bloom 2015 s. 434–435, Yadav ym. 2022 s. 6. Ks. myös Blankenburg 1998b s. 38. Morrissette 2019 s. 273. Saß 2010 s. 224. Lester 2017 s. 506–507.
[34] Yadav ym. 2022 s. 5. Lévy – Prudent – Liétard – Evrard 2017.
[35] Mullen – Lester 2006 s. 338. Toinen tapausanalyysi ks. Ungvari ym. 1997 s. 265–270: Kyseessä 66-vuotias entinen lääkäri. Hänellä diagnosoitiin *querulous paranoia* (persistent delusional disorder, litigious type, ICD-10) ja hänet määrättiin psykiatriseen hoitoon. Hänelle määrättiin lääkitykseksi haloperidolia (2.5 mg/päivä). Hoidon kerrotaan ajan myötä tehonneen oireisiin. Ibid s. 267: "Dr B's illness met the criteria of persistent delusional disorder (ICD-10; WHO, 1992) in that he presented with long-lasting delusion of a medical discovery and the overvalued idea of improving the quality of life in the community. Otherwise his cognitive functions and perception were intact, and his mood, apart from the steroid-induced brief psychotic reaction, was euthymic. Absolutely convinced that he was right, he pursued his ideas with missionary zeal and vigour." Astrup 1984 s. 151–154 sisältää 11 eri

Edilex Lakitieto Oy 2025

Kverulanteilla ilmenee usein tarve ja pyrkimys saada tunnustus oman asiansa laajemmasta yhteiskunnallisesta tai kansainvälisestä merkityksestä. He haluavat laajempaa huomiota asialleen ja vaativat yleensä oikeutta periaatteellisista syistä. He näkevät oman oikeusjuttunsa erityislaatuisena ja ennakkopäätösluontoisena. Tämän vuoksi he saattavat nähdä oman juttunsa erityiskohtelua ansaitsevana. He myös usein vaativat äärimmäisempiä korvauksen tai koston muotoja. Sen lisäksi, että hyvitystä tai kostoa haetaan vääryyden alkuperäiselle aiheuttajalle, sitä vaaditaan myös laajalti muille henkilöille, joiden uskotaan estäneen kverulantin oikeuden tavoittelua. Henkilö näkee oikeusprosessinsa lopputuloksen johtuvan epäpätevyydestä (väärä asianajaja), syrjinnästä (asenteellinen tuomari) tai lainkäyttöhenkilökunnan väärinymmärryksestä tai välinpitämättömyydestä. Tämä johtaa usein kaikkien käytössä olevien muutoksenhaku- ja valitusteiden (toistuvaan) käyttöön. Joissain tapauksissa henkilö alkaa itse opiskella oman oikeusriitansa oikeuskysymystä ja esittää omia (asialleen myönteisiä) tulkintojaan. Jossain vaiheessa hän päätyy paradoksaaliseen tilaan: hän ei enää usko valtion oikeusjärjestelmään, mutta silti sinnikkäästi pyrkii käyttämään sitä saadakseen oikeutta.[36]

Mielenkiintoinen piirre eri kverulantteja kuvaavissa teksteissä on se, että niissä usein tuodaan esiin heidän ilmaisunsa tietyt toistuvat erityispiirteet. Heidän kirjelmänsä ovat usein pitkiä, täyteen kirjoitettuja, niissä hyödynnetään monenlaisia epämääräisiä liitteitä ja käytetään runsaasti erinäisiä korostuskeinoja, kuten korostuskynää, alleviivauksia, värejä, isoja kirjaimia sekä (useita) huutomerkkejä. Kirjelmiä lähetetään eri viranomaisja päättäjätahoille laajalla jakelulla. Sisällöltään kirjelmät ovat rönsyileviä ja sekavia, niissä on muun muassa toistoa, retorisia kysymyksiä, juridisten, lääketieteellisten tai muiden teknisten termien virhekäyttöä, uhkavaatimuksia sekä väkivallalla uhkaamista. Henkilön ulosanti voi olla sekoitus pedanttista täsmällisyyttä ja jaarittelevaa obskurantismia. Kverulantit yleensä haluavat tallentaa käymänsä keskustelut ja pyytävät myös saada viranomaisen mahdolliset tallenteet ja asiakirjat.[37]

> Mullen ja Lester toteavat, että tällaiset potilaat saapuvat usein kantaen mukanaan matkalaukkuja täynnä asiakirjoja, joihin he pyrkivät saamaan asiansa käsittelijän tutustumaan. Nämä asiakirjat vaikuttavat ensikatsomalta siististi järjestetyiltä. Asiakirjat on usein koristeltu lukuisilla reunahuomautuksilla sekä sanojen ja lauseiden korostuksilla, joko alleviivauksilla tai korostuskynillä, usein monissa eri sävyissä. Lähemmin tarkasteltuna asiakirjojen havaitaan koostuvan hämmentävästä yhdistelmästä kirjekopioita, oikeuden päätösten valokopioita, lainsäädäntöasiakirjoja ja jopa kansainvälisiä ihmisoikeusjulistuksia sekä erinäisiä todistuksia oppiarvoista ja muista saavutuksista. Ei ole harvinaista, että tällaiset potilaat vaativat saada tehdä muistiinpanoja mistä tahansa haastattelusta tai tallentaa haastattelun, yleensä äänityksenä, mutta joskus myös videolle. Väistämättä he pyytävät kopion kaikista käsittelijän muistiinpanoista ja yhtä väistämättä tavalla tai toisella he lopulta saavat ne.[38]

Skilling, Øfstegaard, Brodie ja Thomson ovat suorittaneet tutkimuksen, jossa vertailtiin 60:ta valittajaa. Tutkimusdata kerättiin Police Complaints Commissioner for Scotland viranomaisen aineistosta. Aineiston 60 valittajan ryhmä koostui 20 valittajan kontrolliryhmästä, 20 toistuvan valittajan (persistent complainants) ryhmästä sekä 20 kverulantiksi määritellyn henkilön ryhmästä. Tutkimuksen tavoitteena oli muun muassa selvittää kverulanttien piirteitä sekä sitä, onko löydettävissä ennakkomerkkejä (early warning signs), jotka mahdollistaisivat kverulanttien varhaisen tunnistamisen. Tutkimuksessa arvioitiin muun muassa yhteydenottojen

tapauskuvausta, jotka kirjoittaja jakaa kolmeen eri ryhmään. Muita tapausanalyysejä ks. Yadav ym. 2020, Saß 2010 s. 224–226, Miller ym. 1986, Glueck 1914 s. 375–385.

[36] Diesen 2008 s. 490, 492, Mullen – Lester 2006 s. 336. Lester – Smith 2006 s. 16. Saß 2010 s. 224. Coffey ym. 2017 s. 62–63, 67–68. Coffey ym. näkevät samankaltaisuuksia kverulanttien ja sellaisten henkilöiden välillä, jotka liioittelevat tai luulottelevat sairauden oireita ja vaativat toistuvasti lääketieteellistä apua (ns. Münchausenin oireyhtymä, eng. factitious disorder). Morrissette 2019 s. 274–276.

[37] Diesen 2008 s. 490, 492, Mullen – Lester 2006 s. 335–336. 344. Ks. etenkin sivulla 336 ilmenevä taulukko. Freckelton 1988 s. 130: "A common tactic of the querulent paranoid is the "scatter-gun" approach by which a wide number of individuals and institutions are simultaneously blasted with letters of complaint." Karpela – Parviainen 2022 s. 78–79, Rowlands 1988 s. 318. Morrissette 2019 s. 275–276, Lube 2009 s. 63–64.

[38] Mullen – Lester 2006 s. 339.

Edilex Lakitieto Oy 2025

määriä. Havaittiin, että kverulanttien toimittamien yhteydenottojen (kirjallisten ja suullisten) määrä sekä kirjelmien sivumäärät olivat huomattavasti muita suuremmat. Havainnot tukivat myös edellä kuvattuja erikoispiirteitä kverulanttien ulosannissa ja kirjoitustyylissä sekä taipumuksesta nauhoittaa yhteydenotot. Mielenkiintoinen oli havainto, että kverulanteilla kesti ajallisesti muita vertailuryhmiä *pidempään* toimittaa ensimmäinen valituksensa valvontaviranomaiseen. Kirjoittajat päättelivät, että tällä voi olla yhteys epänormaalin personaalisuuden kehitykseen, johon myötävaikuttavat yksilölle negatiiviset elämäntapahtumat tai muut stressitekijät. Mikäli kverulatiivisuus on monen eri biologisten, psykologisten ja ympäristöstä kumpuavien tekijöiden pitkän aikavälin aikana synnyttävä ilmiö, tämä voi johtaa siihen, että tälle alttiit henkilöt voivat olla taipuvaisia uudelleentulkitsemaan menneisyyden kokemuksiaan kverulatiivisen linssin läpi.[39]

2.2.2 Kverulantin ominaispiirteet verrattuna muihin asiakkaisiin

Edellä todetusta voidaan päätellä, että kverulantin käsitteeseen liittyy erityisesti 1. toiminnan jatkamisen järjettömyys tai 2. jonkinlainen rajattomuus. Ensimmäisen osalta siinä, missä henkilö normaalisti havaitsisi kanteiden ja valitusten nostamisen hyödyttömäksi, kverulantti jatkaa menettelyä. On lisäksi syytä erottaa tavanomaisempi oikeudenkäynnin tai muun viranomaismenettelyn negatiivisen lopputuloksen aiheuttama harmistus ja vihamieliset tunteet. Yksilöiden kyky hallita tunteitaan vaihtelee, jolloin välittömästi negatiivisen päätöksen jälkeinen ”tunteenpurkaus” viranomaisia tai muita asianosaisia kohtaan ei vielä tee henkilöstä kverulanttia. Vasta kun toiminta osoittaa jonkintasoista fiksaatiota ja kyvyttömyyttä lopettaa, voitaneen puhua kverulantista. Kverulanttien käytöksen perustana voi kyllä olla jokin todellinen koettu epäoikeudenmukaisuus. Kverulantin käytöstä ilmentää jonkinlainen todellisuuden ja suhteellisuuden tajun hämärtyminen.

Miten kverulantti voidaan erottaa niin sanotusta tavallisesta, sinnikkäästä henkilöstä? Diesen tekee erottelun siinä, että henkilö, jolla on justice obsession syndrome, on itse häiriön syynä. Henkilöiden toiminnan tulee olla epäasianmukaista ja suhteetonta itse asiaan nähden. Jos oikeusjärjestelmä on ongelman alkuperäinen syy, tulisi puhua oikeuteen pyrkimisestä (justice obsession). Tässä erottelussa yhteiskunnalliset uudistajat, aktivistit, whisteblowerit ja muut, jotka käyttävät valituksia edistääkseen todellista julkista intressiä, suljetaan pois määritelmän piiristä. Samoin henkilöt, jotka ovat vain yleisellä tasolla ilmaisseet epäluottamusta tai vainoharhaisuutta julkisia toimijoita kohtaan suljetaan pois, kuten nekin, jotka valittavat koetuista vääryyksistä ilman pyrkimystä hankkia hyvitystä niille. Edelleen ”Josef K” tyyppiset henkilöt, jotka Kafkan romaanin päähenkilön tavoin ovat eksyksissä olevia järjestelmän uhreja, eivät kuulu määritelmään. Rationaalinen, mutta epätoivoinen pyrkimys välttää tai estää vastoinkäyminen – esimerkiksi taloudellinen konkurssi – ei myöskään tee henkilöstä kverulanttia.[40]

Kverulantit saattavat esiintyä jonkin sosiaalisen tavoitteen edesauttajina tai taistelijoina. Tosiasialliset sosiaaliset uudistajat tai aktivistit kuitenkin yleensä pyrkivät edistämään asioita, joilla on merkitystä laajemmalle henkilöpiirille. Asia voi olla heille henkilökohtaisesti tärkeä, mutta tämä henkilökohtaisuus ei täysin valtaa tai peitä laajempaa yhteiskunnallista tavoitetta. Yhteiskunnalliset aktivistit yleensä toimivat yhteistyössä muiden henkilöiden kanssa. Heidän toimillaan on selvä liityntä tavoiteltuun päämäärään. Useimmiten he pyrkivät ensi sijassa sovinnollisiin tai neuvoteltuihin ratkaisuihin, vaikka niihin sisältyisi jonkin verran kompromisseja. Kverulantin tapauksessa taas hänen *henkilökohtainen* asiansa on sen väitetystä laajasta yhteiskunnallisesta merkityksestä huolimatta määräävä. Kverulantin toimintaa on vaikea yhdistää väitettyyn yhteiskunnalliseen tavoitteeseen. He eivät kykene toimimaan yhteistyössä muiden kanssa, eivätkä ole valmiita neuvotteluihin tai kompromisseihin. He kuitenkin saattavat löytää samanmielisiä tukijoita esimerkiksi internetin välityksellä.[41]

---

[39] Skilling ym. 2013a s. 8, 21, 27, 30–31. Ks. myös Skilling ym. 2013b.
[40] Diesen 2008 s. 491–494, Mullen – Lester 2006 s. 340–342.
[41] Mullen – Lester 2006 s. 341. Saß 2010 s. 229. Ks. myös tapausanalyysi Ungvari ym. 1997, etenkin s. 267–268. Tapauksen henkilön katsottiin olevan harhainen ja laajasti eri forumeilla ”kveruloiva”, mutta hän ei vienyt tapauksia tuomioistuimiin. Hän ei myöskään väittänyt joutuneensa henkilökohtaisen vääryyden kohteeksi, mutta katsoi taistelevansa yhteisen hyvän puolesta.

Edilex Lakitieto Oy 2025

Kverulanteilla ei yleensä ole lainoppineita avustajia oikeudessa. Syynä voi olla, että kukaan avustaja ei suostu ottamaan juttua tai kverulantti ei luota kenenkään muun voivan kunnollisesti ajaa hänen juttuaan. Avustaja saattaa aloittaa jutun hoitamisen, mutta joutuu luopumaan jutusta, koska hän ei voi tai suostu ajamaan juttua kverulantin toivomalla tavalla. Jos juttu on täysin järjetön, sen ajaminen saattaisi olla hyvän asianajotavan vastaista ja johtaa kurinpitotoimiin. Luopuminen jutusta taas saattaa johtaa siihen, että kverulantti alkaa tehtailla entisestä avustajastaan kanteluita.[42] Toki epäeettisesti toimiva asianajaja saattaa pyrkiä hyötymään kverulantin toiminnasta, mutta yleensä tällöin avustajaa motivoi ansaintatarkoitus – eikä usko itse asiaan –, jolloin toimeksianto lopetetaan, jos kverulantin toiminta haittaa ansaintaa.[43] Lukuun ottamatta viimeksi mainittua poikkeusta lainoppineen avustajan puuttuminen yleensä vaikeuttaa ja hidastaa prosessia.[44]

2.3 KVERULATIIVISET PIIRTEET JA LIITYNTÄ MIELENTERVEYDEN HÄIRIÖIHIN

Kverulatiivisen käytöksen taustalla on epäilty vaikuttavan jotain psyykkisiä ominaispiirteitä tai -häiriöitä. Tältä osin on viitattu ICD-luokitukseen (International Classification of Diseases, WHO:n ylläpitämä luokittelu) ja DSM-luokitukseen (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, American Psychiatric Associationin julkaisema luokittelu) kuuluvaan harhaluuloisuushäiriöön (delusional disorder, ICD-11 6A24) ja etenkin tarkemmin vainoharhaiseen harhaluuloisuuteen (delusional disorder persecutory type).[45] Vainoharhainen harhaluuloisuus sisältää yleensä alun perin yksinkertaisen itseen kohdistuvan vainoajatuksen. Myöhemmin tähän ”kaiken selittävään ytimeen” voi liittyä erilaisia sivujuonia niin, että syntyy kokonainen harhaluulojen järjestelmä. Usein lähtökohtana vainoharhaluuloisuudelle on yksittäinen henkilöön kohdistunut loukkaus tai epäoikeudenmukaisuus, jonka avulla selitetään henkilön elämän vaikeuksia kokonaisuudessaan. Tällöin vaaditaan arvonpalautusta, hyvitystä tai kostoa. Kverulatiivisen harhaluuloisuuden on todettu olevan vainoharhaisen harhaluuloisuuden erityismuoto. Sille on ominaista psykoottisen ajattelun ohjaamat jatkuvat kantelut, oikaisuvaatimukset ja oikeudenkäynnit oman loukatun arvontunteen palauttamiseksi. Näennäisesti asialliset riitasuhteet voivat saada voimansa epärealistisista harhaluuloista, jotka eivät ole tulleet aiemmin esille.[46]

Toisaalta kaikilla kverulatiivisia piirteitä ilmentävillä henkilöillä ei välttämättä ole psykoottisia oireita.[47] Kverulatiivisuutta voitaneen pitää kirjona tai skaalana, joka äärimuodossaan voi olla sairaanloista.[48] Tätä ilmentää Morrissetten vuonna 2019 julkaistuun artikkeliinsa liittämä British and Irish Ombudsman Associationin vuonna

[42] Mullen – Lester 2006 s. 337. Freckelton 1988 s. 131. Lester – Smith 2006 s. 16. Morrissette 2019 s. 274–275. Ks. myös Morrissette 2003, Netolitzky 2021b.
[43] Morrissette 2002 s. 258–259. Tietoisesti selvästi perusteettoman jutun ajaminen on epärehellistä. Oikeudenkäyntiasiamieheltä edellytetään rehellisyyttä ja ahkeruutta (OK 15:10). Epärehellinen, ymmärtämätön, taitamaton tai muutoin sopimaton asiamies voidaan asettaa esiintymiskieltoon (OK 15:10a). Asianajajista annetun lain 5 §:n mukaan asianajajan tulee rehellisesti ja tunnollisesti täyttää hänelle uskotut tehtävät sekä kaikessa toiminnassaan noudattaa hyvää asianajajatapaa. Asianajajien tapaohjeiden 8.2 kohdan mukaan asianajaja ei saa antaa tuomioistuimelle lausumia, jotka hän tietää paikkansapitämättömiksi, eikä kiistää, minkä tietää todeksi. Lisäksi tapaohjeiden kohdassa 7.4 todetaan, että asianajaja ei saa johtaa vastapuolta harhaan antamalla tälle tosiseikoista tai oikeussäännöksistä tietoja, jotka hän tietää vääriksi. Tapaohjeet sisältävät myös asiallisen kohtelun tuomioistuinta (8.1) ja muiden ammattikunnan edustajia (9.1) kohtaan. Vastapuolen osalta edellytetään sovinnollisuutta (7.1) ja kielletään sopimaton painostus (7.3). Ks. myös luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain 8 §:n 1 momentin 17 kohta.
[44] Freckelton 1988 s. 131–132. Ks. myös Ungvari ym. 1997 s. 268, Netolitzky 2021b s. 151–156.
[45] Diesen 2008 s. 489, Mullen – Lester 2006 s. 334, Caplan – Bloom 2015 s. 427–431, 436. ICD-10 luokitus sisälsi erikseen kohdan F22.8 Other persistent delusional disorders. Disorders in which the delusion or delusions are accompanied by persistent hallucinatory voices or by schizophrenic symptoms that do not justify a diagnosis of schizophrenia (F20.-). Yksi näistä oli Paranoia querulans. Ks. myös Yadav ym. 2022 s. 3, Morrissette 2019 s. 269–270, 273, Saß 2010 s. 227–228.
[46] Suvisaari – Jääskeläinen – Lönnqvist 2021 s. 269–270. Ungvari ym. 1997 s. 267.
[47] Coffey ym. 2017 s. 67. Morrissette 2019 s. 272: “Querulousness is a personality disorder of the affect, it generally has no incidence on the subject’s intellect. He usually shows strong narcissistic tendencies but is also often well-educated and of above-average intelligence.”
[48] Lester 2017 s. 501–504.

Edilex Lakitieto Oy 2025

2005 järjestämässä konferenssissa laadittu ”Levels of querulousness” -taulukko. Siinä kverulanttiuden tasot oli jaettu normaaliin (normal), normaaliin, mutta toistuvaan (normal but persistent) sekä sairaalloiseen, primääriseen ja sekundääriseen (morbid, primary and secondary).[49] Lester toteaa, että tekijöitä, joilla voidaan pyrkiä erottamaan sairaalloisen kverulantti valittaja normaalista valittajasta, ovat:

1) suhteellisuus/suhteettomuus toiminnan sekä sillä saatavan mahdollisen haitan tai hyödyn välillä
2) keskittyneisyys/fokus (vääryyden korjaamiseen pyrkimisen aikana kertyvät lisäriitaisuudet/vääryydet ja ongelmat)
3) arvottaminen (mikä merkitys annetaan ”täydellisen” lopputuloksen saavuttamiselle)
4) uhriksi joutumisen kokemus (victimization, eli missä määrin nykyisestä valituksen kohteesta on muodostunut vääryys [grievance] ja missä määrin aiemmin koetut vääryydet yhdistetään ja liitetään nyt käsiteltävään vääryyteen sekä kyseessä olevan vääryyden henkilökohtaisuus [personalization] valittajalle)
5) oikeaksi osoittamisen tarve (vindication, missä määrin haettava ratkaisun nähdään oikeuttavan henkilön aiemman elämän ja sen epäonnistumiset).[50]

On arvioitu, että (voimakas) kverulatiivisuus puhkeaa tavanomaisemmin varttuneempaan ikään ehtineillä – eli ainakin yli 30-vuotiailla – ihmisillä.[51] Lisäksi he ovat voineet ennen kverulatiivisen käytöksen alkamista toimia menestyksekkäästi ja olla korkeasti koulutettuja henkilöitä.[52]

Mullen ja Lester toteavat, että toisin kuin monet muut harhaiset henkilöt, kverulanttien uskomukset eivät yleensä vaikuta lähtevän jonkin tapahtuman vaikeasti ymmärrettävästä tulkinnasta tai omalaatuisesta todellisuudenkuvasta. Sitä vastoin kverulantit esittävät yksityiskohtaisen ja ensinäkemältä loogisen kuvauksen ongelmiensa syistä ja oikeustaistelunsa kehityksestä. Ne vaikuttaisivat järkeviltä, mutta väitetty alkusyy on karkeassa epäsuhdassa asialle osoitetun suuren sitoutumisen sekä odotetun korvauksen, koston (retribution) ja tunnustuksen kanssa. Yleensä tähän liittyy pakkomielteisyyttä ja fiksoitumista. Toisinaan kverulantit ovat selvästi harhaisia. Kverulatiiviset reaktiot voivat sisältää harhaisia uskomuksia ilman, että henkilö on jo alun perin psykoottinen. Kverulatiivinen käytös usein syvenee siten, että henkilöstä tulee ajan myötä fiksoituneempi, eristyneempi ja vakuuttuneempi kaiken vastustuksen olevan pahantahtoista sekä oman oikeustaistelunsa laajemmasta tärkeydestä. Mullen ja Lester toteavat, että ennalta olemassa oleva mielenterveyden häiriö ei ole edellytys kverulatiiviselle käytökselle, mutta kverulointi voi muodostaa osan monien psykoottisten prosessien taudinkuvasta samalla tavoin kuin patologinen kateus tai rakkaus.[53] Saß toteaa, että kverulanteilla voidaan

[49] Morrissette 2019 s. 276 ja 309 (Appendix A).
[50] Lester 2017 s. 512.
[51] Ungvari ym. 1997 s. 267: “While querulous behaviour secondary to a psychiatric disorder may occur at any age, the characteristic age of onset for querulous paranoia is between 40 and 60 years.” Lester 2017 s. 505: “There is surprising unanimity in the research findings that the majority developed their querulousness in their thirties and forties and fifties.” Morrissette 2019 s. 273. Saß 2010 s. 225. Astrup 1984 s. 150.
[52] Lester 2017 s. 506: “Typically, the elder child of middle-class parents, they had a good education and middle- to upper-class employment levels. Winokur found 76% to have had a satisfactory work history.” Morrissette 2019 s. 272. Eräänä yksittäisesimerkkinä voidaan mainita kanadalainen Valery Fabrikant. Fabrikant oli konetekniikan apulaisprofessori [associate professor] Montrealin Concordia Universityssä. Vuonna 1992 hän tappoi kolme yliopiston laitoksen jäsentä ja haavoitti yhtä ampumalla sekä otti panttivankeja. Tätä ennen Fabrikantilla oli ollut akateemisia erimielisyyksiä ja hän oli tyytymätön urakehitykseensä yliopistolla. Hänet tuomittiin teosta elinkautiseen vankeuteen. Hän häiritsi oikeudenkäyntiä ja sen jälkeen jatkoi vankilasta käsin lukuisten kanteiden nostamista, ks. Morrissette 2019 s. 269 alaviite 8 sisältää osittaisen luettelon Fabrikantin nostamista lukuisista kanteista. Hänet määriteltiin ”vexatious litigant” -henkilöksi ja hänelle asetettiin sen perusteella rajoitus nostaa kanteita. Morrissette 2019 s. 275 alaviite 23, 281, 297–302, 308 alaviite 134. Netolitzky 2021b s. 121.
[53] Mullen – Lester 2006 s. 340, 344. Coffey ym. 2017 s. 67: “Whereas most patients with delusions present with disorganized or idiosyncratic beliefs, many hyperlitigious individuals present with a detailed and logical account of

Edilex Lakitieto Oy 2025

katsoa ilmenevän eräänlaista käsityskyvyn heikkenemistä egosentrisesti valikoivan ajattelutavan myötä, vaikka heillä ei olisi psykoottisia oireita. Tästä huolimatta he ovat lähtökohtaisesti syyntakeisia, toisin sanoen pystyvät arvioimaan tekojensa mahdollista oikeudenvastaisuutta, mikäli selviä psykoottisia taipumuksia ei ilmene.[54]

Saksalainen psykiatri *Michael Linden* on esittänyt kverulanttisen harhaluuloisuuden käsitteeseen liittyväksi tai sen vaihtoehtoiseksi uudeksi määritelmäksi posttraumaattista katkeroitumishäiriötä (post-traumatic embitterment disorder, PTED). Katkeroituminen on yleisesti tiedetty tunnetila. Se on seurausta vääryyden, nöyryytyksen ja luottamuksen menettämisen kokemuksista. Siihen liittyy yleensä toive kostosta. PTED syntyisi voimakkaan ”normaalin” tapahtuman seurauksena. Erona posttraumaattiseen stressihäiriöön (PTSD)[55] on se, että PTSD:n tapauksessa voimakas tapahtuma on poikkeuksellinen tai henkeä uhkaava, joka johtaa paniikkiin ja voimakkaaseen ahdistukseen. PTED:n tapauksessa voimakas tapahtuma on ”normaali” siten, että se liittyy monien ihmisten elämään, kuten avioero, työpaikan menettäminen tai muu vastaava erityinen tapahtuma. Lisäksi tapahtuma jollain tavalla rikkoo sen kohteeksi joutuneen perustavanlaatuisia uskomuksia (basic beliefs), jotka voivat olla uskonnollisia, poliittisia, moraalisia tai yksilön itsemäärittelyn kannalta tärkeitä. Tämä vääryyden kokemus johtaa pitkäkestoiseen katkeroitumiseen, johon voi liittyä masennusta, aggressiota, somaattisia häiriöitä ja tietoisuuteen tunkeutuvia ajatuksia.[56] Toisin kuin PTSD, PTED ei ilmeisesti määritelmänä ole yleisesti vakiintunut ja sitä on kritisoitu ja ehdotettu kehitettäväksi.[57]

On syytä mainita, että kverulanttisesta harhasta kärsivät eroavat psykopaateista, jotka nostavat kanteita (litigious psychopaths). Eroa on havainnollistettu siten, että nämä henkilöt aloittavat riitoja eri syistä uudestaan ja uudestaan, mutta lopettavat, kun asia ratkaistaan. Kverulantit taas eivät lopeta menettelyä annetuista ratkaisuista huolimatta.[58] Psykopatiassa on kyse luonnehäiriöstä ja oireyhtymästä, johon liittyy muun muassa itsekeskeisyys, lipevyys, manipulatiivisuus, suureellinen omanarvontunto, patologinen valehtelu, tunteettomuus ja empatian puute ja toisten kustannuksella eläminen. Psykopatian leimallisin piirre on henkilön tunneköyhyys. Henkilöllä ei ole myötäelämisen kykyä tai kykyä luoda lämpimiä tunnesiteitä, eikä henkilö näin ollen kykene tasapainoiseen elämään toisten ihmisten kanssa. Psykopaattiset henkilöt voivat olla sosiaalisten suhteiden ja tilanteiden poikkeuksellisen taitavia muokkaajia. Manipulointikyvystä saattaa olla jopa etua oikeudenkäynneissä ja on todettu, että oikeudellisessa kontekstissa psykopaattisista piirteistä voi olla merkittävää hyötyä niissä prosesseissa, joissa suoritetaan kuuleminen. Tunne-elämän pinnallisuudesta, empatian puutteesta ja vastuuttomuudesta johtuen psykopaattinen henkilö ei tunne syyllisyyttä asian vääristelystä muille koituvista haitallisista seurauksista.[59] Siinä missä psykopatiaa keskeisesti ilmentää tunneköyhyys ja -kylmyys, näyttää kverulanttia koskevissa kuvauksissa keskeistä olevan pakonmaisuus ja fiksaatio.

Lambertz toteaa, että henkilöt usein eivät voi hyväksyä hävinneensä jotain riitaa tai saaneensa torjuvaa vastausta hakemukseen. Monella on taustalla psyykkinen häiriö, mutta ei kaikilla. Myös normaalisti aiemmin toiminut voi menettää otteensa todellisuudesta. Lambertz toteaa, että joillain on mahdollisesti eräänlainen

their grievances. The common characteristic in hyperlitigious individuals is a maladaptive pattern of behavior, and such patterns arise and are maintained by a variety of factors.” Ks. myös Berg 2018 s. 208–210. Morrissette 2019 s. 267, Saß 2010 s. 228–230. Kverulanttien toiminnassa voidaan nähdä myös joitain samoja piirteitä kuin vainoajien (stalkers) käytöksessä. Ks. James ym. 2009.

[54] Saß 2010 s. 231: “Gegenwärtig erscheint bei Querulanz solange keine psychotische Erkrankung vorliegt, zwar eine gewisse Beeinträchtigung des Einsichtsvermögens durch die egozentrisch-selektive Einsichtssteuerung naheliegend. Eine Aufhebung der prinzipiellen Fähigkeit, das unrechtmäßige der querulatorischen Handlungen einzusehen, lässt sich jedoch nicht begründen.”

[55] PTSD sisältyy sekä ICD-10 (43.1) että ICD-11 (6B40) luokituksiin.

[56] Linden 2020. Ks. myös Linden 2003, Linden – Baumann – Rotter– Schippan 2008, Linden – Arnold 2021. Diagnoosikriteerit ks. Linden – Arnold 2021 s. 74.

[57] Dobricki – Maercker 2010. Ks. myös Dvir 2007 s. 1507–1508.

[58] Linden 2020 s. 398.

[59] Nyholm – Häkkänen-Nyholm DL 2009 s. 409, 411–415. Suvisaari – Jääskeläinen – Lönnqvist 2021 s. 564. Ks. myös Ollinheimo 2009, Häkkänen-Nyholm – Nyholm 2009.

Edilex Lakitieto Oy 2025

hauraus, jonka vuoksi heillä ei ole pudotuksen sattuessa laskuvarjoa.[60] Lambertz on esittänyt kverulatiivisesta käytöksestä kuuteen tyyppiin jaetun jaottelun. Hän korostaa, että kuvaus on muodostettu hänen oikeuskanslerin työssään saamaansa työkokemuksen ja siinä kohdattujen tapaustyyppien kautta. Hän arvioi, että virastolla on asiakkaina jatkuvasti noin 40 kverulantin tunnusmerkistön täyttävää henkilöä. Kyse ei siis ole lääketieteelliseen tutkimukseen perustuvasta jaosta. Hän jakaa henkilöt seuraavasti:

a) Vastoinkäymistapaukset. Tavanomaiset kverulantit ovat henkilöitä, joita on kohdannut yksi tai useampi vastoinkäyminen ja joilla on – usein psyykkisen häiriön tai järkähtämättömän itsepäisyyden taikka hauraan luonteen vuoksi – vaikeuksia päästä vastoinkäymisestä yli.
b) Sairastapaukset. Henkilöt, joilla on psyykkinen sairaus tai vakava psyykkinen häiriö ja jonka käytökseen tämä sairaus suuresti vaikuttaa.
c) Projisoijat. Henkilöt, jotka kieltäytyvät tunnistamasta omia virheitä ja erehdyksiä ja jotka projisoivat onnettomuutensa muihin, mielellään viranomaisiin. Nämä henkilöt ovat usein aggressiivisia.
d) Kiusaamistapaukset. Henkilö, joka on selvästi yksinäinen ja ei saa tukea mistään, mutta joka taistelee yksinäistä traagista taistelua. Henkilöön kohdistuu ympäristöstä joko pilkkaa tai hänet sivuutetaan täysin.
e) Kriisitapaukset. Henkilö, joka on terve, mutta jota on kohdannut jokin vaikea, epätavallinen ja yllättävä henkilökohtainen kriisi, kuten lapsen kuolema, joka johtaa epäilyksiin esimerkiksi hoitovirheestä lääkäreitä ja sairaalahenkilökuntaa kohtaan.
f) Yhteydenpitotapaukset. Henkilöt, jotka tarvitsevat jotain tekemistä ja jonkun, jolle puhua ja kirjoittaa. Koettu epäoikeudenmukaisuus vaikuttaa menettelyn pohjalla, mutta hyvitystä tärkeämpää on yhteydenpito, jonka valitustoiminta mahdollistaa.[61] Joskus tällaisista henkilöistä on käytetty lausahdusta ”lähin omainen on viranomainen”.

Diesen on jakanut ilmiön syyt kolmeen tyyppiin[62]:

a) Aiempia mielenterveysongelmia ei ole ilmennyt, mutta vähäisestä vääryydestä kasvaa suuri trauma. Oikeusprosessin häviäminen hajottaa henkilön oikeudentunnon siten, että hän menettää luottamuksen järjestelmään ja ihmisiin yleensä.
b) Epäilty väärä menettely lainkäytössä johtaa tuhoisiin tai itsetuhoisiin taipumuksiin. Henkilöllä voi olla psykososiaalisia ongelmia aiemmin, mutta nyt nämä negatiiviset tendenssit projisoidaan hävittyyn oikeustapaukseen.
c) Vääryyden kokemus laukaisee tai pahentaa mielenterveyden häiriötä. Vainoharhaisuus tai monomania ilmenee pyrkimyksenä kostaa oikeusjärjestelmän kautta.

Edellä mainittujen lisäksi on esitetty muitakin jakoja ja luokitteluja.[63] Vaikuttaisi siltä, että kverulantiksi päätymisen taustalla on siis monesti joko todellinen tai kuviteltu oikeudenloukkaus ja siitä seuraava kokemus epäoikeudenmukaisuudesta.[64] Sillä, miten viranomaiset kohtelevat asiakkaita ja perustelevat ratkaisujaan, on olennainen merkitys koetun oikeudenmukaisuuden kannalta. Käytännön viranomaistoiminnassa tarvitaan psykologista pelisilmää ja kykyä kohdata ihmisiä. Lambertz korostaa puolueettomuuden, kuuntelutaidon, kunnioituksen sekä asiallisuuden merkitystä koetun oikeudenmukaisuuden rakentajina. Lisäksi asiakkaille on tehtävä selkoa siitä, mitä asioita organisaatio todella käsittelee ja ratkaisee, jolloin mahdollisilta ylimitoitetuilta toiveilta voidaan välttyä.[65] Toisaalta perustellut ratkaisut tai kohtelias ja asiallinen kohtelukaan eivät

[60] Lambertz 2005 s. 211–212.
[61] Lambertz 2005 s. 212–213, 221. Ks. myös Freckelton 1988 s. 128, Caplan – Bloom 2015 s. 435–436.
[62] Diesen 2008 s. 492–493.
[63] Ks. esim. Lester 2017 s. 501–504.
[64] Lester mainitsee termin “precipitating (key) experience” Lester 2017 s. 507–508.
[65] Lambertz 2005 s. 216–217.

välttämättä estä henkilön päätymistä kverulantiksi. Esimerkiksi henkilö, joka on mielestään järkähtämättä oikeassa, ei välttämättä hyväksy kielteistä lopputulosta, vaikka se olisi hyvin perusteltu. Mikäli henkilö on vahvasti uskossa, että asiassa on yksi oikea ratkaisu, hän voi olla haluton ylipäänsä vastaanottamaan eriäviä näkemyksiä. Parhaatkaan perustelut eivät korjaa kenenkään mielenterveyden häiriötä.

Mullen ja Lester toteavat, että kverulantteihin liittyy myös väkivallan uhka, eivätkä hyökkäykset eri tahoja kohtaan ole poissuljettuja. Väkivallan käyttöä on usein edeltänyt kasvavan uhkaava ja häiritsevä toiminta – mahdollisesti useamman kuukauden ajan –, josta on jälkikäteen arvioituna havaittavissa pahaenteisiä piirteitä. Väkivaltaa on voinut edeltää selkeitä ja yksityiskohtaisia uhkauksia. Organisaatiolla, joihin kohdistuu kverulatiivista menettelyä, tulisi olla selvät toimintaohjeet tällaisten tilanteiden käsittelyyn. Mullen ja Lester toteavat, että väkivallalla uhkaamisesta pitäisi aina harkita syytteen nostamista. Se korostaa, että uhkauksia ei hyväksytä ja toisaalta voi avata mahdollisuuden, että kverulatiiviset henkilöt pääsevät mielenterveyden ammattilaisten hoidattavaksi.[66] Pääsääntöisesti kverulatiiviset henkilöt eivät oma-aloitteisesti hakeudu tai halua lääketieteellisen avun piiriin.[67] Ilmiötä on kuvattu egosyntoniseksi, eli oirekuva on yhteensopiva henkilön käsitykseen itsestään, eikä asianomainen itse tiedosta sen poikkeavuutta (vastakohta egodystoninen).[68] He todennäköisesti tulkitsevat pyrkimykset rajoittaa toimintaansa lisätodisteena kokemastaan vääryydestä tai salaliitosta heitä vastaan. Harhaluuloisuudesta kärsiviä potilaita on kuitenkin voitu hoitaa antipsykoottisilla lääkkeillä.[69]

3 KYSELYTUTKIMUS

3.1 KYSELYTUTKIMUKSEN METODI

Kirjoittaja toteutti kverulantti-ilmiön kartoittamiseksi verkkolomakkeella kyselyn[70], joka lähetettiin seuraaville viranomaistahoille: 1) tuomioistuimet (yleiset, hallinto- sekä erityistuomioistuimet) kaikista oikeusasteista, 2) tuomioistuinvirasto, 3) syyttäjälaitos, 4) eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, 5) valtioneuvoston oikeuskanslerin kanslia, 6) asianajajaliiton valvontalautakunta sekä 7) kaikki maan oikeusapu- ja edunvalvontapiirit. Kyselyn tavoitteeksi asetettiin viranomaistahojen käsityksen selvittäminen kverulanttien/sarjavalittajien: a) määrästä, b) vastaajien käsitys kverulanttien ominaispiirteistä sekä c) käsitys kverulanttien aiheuttaman työn määrästä suhteessa keskivertoasiakkaaseen. Kyselyn vastaanottajille toimitettiin saatekirje.[71]

[66] Mullen – Lester 2006 s. 345–346. Ibid s. 346: "Threats are unacceptable and organizations dealing with querulous behaviour require clear policies that support threatened workers and define the range of institutional and individual responses." Ks. myös Caplan – Bloom 2015 s. 432 – 434, Lester – Smith 2006 s. 16 – 17, Yadav ym. 2022 s.6. Ungvari ym. 1997 s. 268: "The long-term outcome of querulous syndrome depends on the primary psychiatric disorder. In querulous paranoia, spontaneous recovery has been observed in approximately 10 per cent of the cases (Astrup, 1984). Most patients would continue lodging complaints for many years with fluctuating intensity, resorting occasionally to violence or criminal acts. (Kolle, 1931; Mullen et al., 1993). With increasing years, previously intense affects slowly turn into bitter resignation accompanied by inactivity, without ever losing the desire for justice (Kolle, 1931)." Skilling ym. 2013a s. 31. Saß 2010 s. 226.

[67] Ungvari ym. 1997 s. 268. Coffey ym. 2017 s. 69, Lester 2017 s. 514.

[68] Morrissette 2019 s. 267.

[69] Ungvari 1997 s. 268. Coffey ym. 2017 s. 69.

[70] Kyselyssä esitetyt kysymykset ilmenevät liitteestä 1.

[71] Saatekirjeessä pyydettiin välittämään kysely edelleen virastossa sellaisille henkilökunnan jäsenille, jotka voivat joutua tekemisiin sarjavalittajien kanssa. Saatekirjeessä selostettiin tutkimuksen toteuttava taho, tietojen käyttötarkoitus, kyselyn sisältö ja tavoitteet sekä tietojen käsittely. Saatekirjeessä esitettiin seuraava kverulantin määritelmä: "Kverulantti tulee latinan adjektiivista querulus, joka tarkoittaa valittavaa. Vaihtoehtoinen nimike kverulanteille suomen kielessä on sarjavalittaja tai -kantelija. Ruotsin kielessä vastaava termi on rättshaverist. Kverulantti tarkoittaa yleisesti valittajaa, mutta termi on saanut erityisen merkityksen, joka viittaa etenkin erinäisiä viranomaismenettelyjä

Tuomioistuimien osalta kysely toimitettiin tuomioistuinvirastolle, joka pyynnöstä toimitti sen eteenpäin kaikille tuomioistuimille. Syyttäjien osalta kysely toimitettiin valtakunnansyyttäjänvirastoon. Oikeusapu- ja edunvalvontapiireille kysely toimitettiin kunkin piirin (Etelä-Suomi, Itä-Suomi, Kaakkois-Suomi, Lounais-Suomi, Länsi- ja Sisä-Suomi sekä Pohjois-Suomi) sähköpostiosoitteeseen. Muille virastoille kysely toimitettiin suoraan niiden sähköpostiosoitteeseen. Kyselyn vastausaika oli 22.4.–15.5.2024.

Kysely sisälsi monivalintakysymyksiä ja joiltain osin mahdollisuuden antaa avoimia kirjoitettuja vastauksia. Kyselyn mukana toimitetussa saatekirjeessä korostettiin, että avoimiin kohtiin ei tule kirjoittaa mitään henkilötietoja, vaan vastaukset pyydettiin antamaan yleisellä tasolla ja anonyymisti. Kyselyn vastaajat noudattivat ohjeistusta.

Esitettävät kysymykset muotoiltiin edellä kuvatussa (osa 2) tekstissä ilmeneviä lähteitä käyttäen. Erityisesti hyödynnettiin Paul E. Mullenin ja Grant Lesterin vuonna 2006 Behavioral Sciences and the Law -lehdessä julkaistusta artikkelista ”Vexatious Litigants and Unusually Persistent Complainants and Petitioners: From Querulous Paranoia to Querulous Behaviour” ilmeneviä tietoja. Kverulanttien kirjallisen ilmaisua koskeva kysymys (nro 4) muotoiltiin mainitussa artikkelissa ilmenevän taulukon perusteella.[72] Tavoitteena oli selvittää, miten hyvin artikkelissa kuvattu jaottelu vastaa viranomaisten kokemuksia. Vaikutteita kyselyyn haettiin myös Grant Lesterin, Beth Wilsonin, Lynn Griffinin sekä Paul E. Mullenin British Journal of Psychiatryssä vuonna 2004 julkaisemasta artikkelista Unusually persistent complainants. Mainittu artikkeli käsitteli heidän Australiassa tekemäänsä kyselytutkimusta.[73]

3.2 KYSELYN TULOKSET

3.2.1 Yleistiedot

Vastauksia kyselyyn saatiin yhteensä 146 kappaletta. Vastaukset jakautuvat eri virastojen kesken seuraavasta kuviosta 1 ja taulukosta 1 ilmenevin tavoin.

korostetun toistuvasti ja pääasiassa perusteetta käyttäviin henkilöihin.” Tämä määritelmä ilmeni myös verkkolomakkeelta.

[72] Mullen – Lester 2006 s. 336: Table 1. Anomalies found frequently in written communications from the querulous.

[73] Lester – Wilson – Griffin – Mullen 2004 s. 352: “Experienced complaints professionals were recruited from six ombudsmen’s offices in Australia. [-] These complaints professionals completed a questionnaire on those they had identified as unusually persistent complainants from among their cases that were no longer active.” Mainittakoon, että myös Skilling ym. 2013a suorittama tutkimus hyödyntää ja käyttää vertailukohtana Lester – Wilson – Griffin – Mullen 2004 suorittamaa tutkimusta.

KUVIO 1 Vastausten jakautuminen virastojen kesken

TAULUKKO 1 Vastausten jakautuminen virastojen kesken

Käräjäoikeudet	90
Hovioikeudet	16
Hallinto-oikeudet	17
Korkein hallinto-oikeus	4
Tuomioistuinvirasto	2
Täsmentämätön tuomioistuin	2
Erityistuomioistuimet	1
Syyttäjälaitos	3
Asianajajaliiton valvontalautakunta	3
Oikeusapu- ja edunvalvontatoimistot	8

Vastauksia ei tullut oikeuskanslerin virastosta, eikä korkeimmasta oikeudesta. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia ilmoitti erikseen, ettei se osallistu kyselyyn. Muutoin jokaisesta kyselyn kohderyhmästä saatiin ainakin yksi vastaus, paitsi erityistuomioistuimista vastauksia tuli vain yksi kappale vakuutusoikeudesta. Kahden vastauksen osalta virasto on ilmoitettu tavalla, joka ei täysin mahdollista sen yksilöintiä, mutta on oletettavaa, että kyse oli tuomioistuinlaitokseen kuuluvista tahoista. Käräjäoikeuksien osalta vastauksia tuli 15 eri käräjäoikeudesta (Suomessa on tällä hetkellä 20 käräjäoikeutta). Hovioikeuksien osalta vastauksia tuli kaikista paitsi

Edilex Lakitieto Oy 2025

yhdestä hovioikeudesta. Hallinto-oikeuksista vastauksia tuli neljästä (Suomessa on kuusi alueellista hallinto-oikeutta sekä Ahvenanmaan käräjäoikeuden yhteydessä toimiva Ahvenanmaan hallintotuomioistuin). Oikeus-apu- ja edunvalvontapiireistä vastauksia tuli viiden eri piirin alueelta. Maantieteelliseltä kannalta vastauksia tuli laajasti eri alueilta, joskin määrällisesti painottuen Etelä-Suomeen.

Vastaajia pyydettiin ilmoittamaan asemansa virastossa. Vastaukset tähän kysymykseen jakautuivat taulukosta 2 ilmenevällä tavalla.

TAULUKKO 2 Vastaajan asema virastossa

Asemani virastossa		
Toimin päällikköasemassa	12	8,22 %
Toimin virastossani käsiteltävän asian ratkaisevana tahona / monijäsenisen ratkaisuelimen jäsenenä (esim. tuomari, syyttäjä, valvontalautakunnan jäsen)	71	48,63 %
Toimin valmistelijana tai esittelijänä	16	10,96 %
Kuulun kansliahenkilökuntaan	37	25,34 %
En halua ilmoittaa	3	2,05 %
Muu	7	4,79 %
Yhteensä	**146**	

3.2.2 Kverulantin määritelmä ja arviot asiakasmääristä

Vastaajia pyydettiin kyselyssä hyväksymään kyselyn ehdot ennen vastaamista. Kyselyn ensimmäinen varsinainen kysymys koski sitä, onko vastaaja kohdannut kverulantteja/sarjavalittajia työssään. Sen osalta vastaajille esitettiin seuraava määrittely (jäljempänä viitataan tähän määritelmänä) ja kysymys (ks. taulukko 3):

> *MÄÄRITELMÄ: Kverulantti tulee latinan adjektiivista querulus, joka tarkoittaa valittavaa. Vaihtoehtoinen nimike kverulanteille suomen kielessä on sarjavalittaja tai -kantelija. Ruotsin kielessä vastaava termi on rättshaverist. Kverulantti tarkoittaa yleisesti valittajaa, mutta termi on saanut erityisen merkityksen, joka viittaa etenkin erinäisiä viranomaismenettelyjä korostetun toistuvasti ja pääasiassa perusteetta käyttäviin henkilöihin.*
>
> *Kverulantilla tarkoitetaan tässä valitusmenettelyn/oikeudenkäynnin aloittavaa yksityishenkilöä (luonnollinen henkilö), ei oikeushenkilöitä.*

TAULUKKO 3 Onko vastaaja kohdannut yllä kuvatun kaltaisia asiakkaita

1. Oletteko kohdanneet työssänne/virastossa yllä kuvatun kaltaisia asiakkaita?		
Kyllä	142	97,26 %
En	4	2,74 %
Yhteensä	**146**	

Seuraavassa kysymyksessä vastaajia pyydettiin arvioimaan tällaisten henkilöiden määrää. Vastaukset ilmenevät taulukosta 4.

TAULUKKO 4 Montako määritelmän mukaista henkilöä vastaaja arvioi olevan virastossa asiakkaana tällä hetkellä

1–5	68	48,23 %
6–10	40	28,37 %
10–20	21	14,89 %
20–40	9	6,38 %
Yli 40	3	2,13 %
Yhteensä	**141**	

3.2.3 Kverulanttien ominaisuudet

Seuraavassa kysymyksessä (nro 3) vastaajia pyydettiin arvioimaan, että mikäli vastaaja on kohdannut kuvattuja asiakkaita, miten hyvin esitetyt väittämät a-j soveltuvat vastaajan käsityksen mukaan heihin. Mikäli vastaajalla on ollut useampi tällainen asiakaskokemus, hänen tuli valita se, joka sopii yleisesti.

Kysymyksen 3 ensimmäisessä osassa (a) vastaajaa pyydettiin arvioimaan annetuista vaihtoehdoista, kuinka usein sama henkilö saattaa keskimäärin vireille uusia asioita, kun hänen aiempi vaatimuksensa ei menesty. Toisessa osassa (b) vastaajaa pyydettiin arvioimaan annetuista vaihtoehdoista, kuinka paljon henkilöt tekevät toistuvia muita yhteydenottoja asiakaspalveluun tai asian käsittelijöille. Kolmannessa osassa (c) vastaajaa pyydettiin arvioimaan annetuista vaihtoehdoista, kuinka paljon henkilöt kohdistavat perusteettomia kanteluita asiansa ratkaisseita henkilöitä kohtaan. Neljännessä osassa (d) vastaajaa pyydettiin arvioimaan annetuista vaihtoehdoista, kuinka paljon henkilön vaatimukset sisältävät sellaisia piirteitä ja mittasuhteita, että he vaikuttavat vieraantuneen todellisuudesta. Vastaukset ilmenevät taulukosta 5.

TAULUKKO 5

a. Sama henkilö saattaa keskimäärin vireille uusia asioita, kun hänen aiempi vaatimuksensa ei menesty		
Joitain yksittäisiä (1–3)	36	25,35 %
Muutamia (3–5)	36	25,35 %
Useita (5–10)	44	30,99 %
Suuren määrän (yli 10)	26	18,31 %
Yhteensä	**142**	
b. He tekevät toistuvia muita yhteydenottoja asiakaspalveluun tai asian käsittelijöille		
Ei ollenkaan	2	1,42 %
Vähäisissä määrin	14	9,93 %
Jonkun verran	67	47,52 %
Hyvin paljon	58	41,13 %
Yhteensä	**141**	
c. He kohdistavat perusteettomia kanteluita asiansa ratkaisseita henkilöitä kohtaan		
Ei ollenkaan	10	7,14 %
Vähäisissä määrin	32	22,86 %
Jonkun verran	74	52,86 %
Hyvin paljon	24	17,14 %

Yhteensä	**140**	
d. Henkilön vaatimukset sisältävät sellaisia piirteitä ja mittasuhteita, että he vaikuttavat vieraantuneen todellisuudesta		
Ei ollenkaan	3	2,11 %
Vähäisissä määrin	12	8,45 %
Jonkun verran	46	32,39 %
Hyvin paljon	81	57,04 %
Yhteensä	**142**	

Kysymyksen kohdan d osalta vastaajilla oli mahdollisuus halutessaan kertoa esimerkkitilanteesta avoimella vastauskentällä. Kirjoitettuja vastauksia tuli yli 60 kappaletta. Avoimissa vastauksissa tuotiin esiin kverulanteiksi arvioitujen henkilöiden käsityksiä virkamiesten salaliitosta ja korruptiosta. Lisäksi kerrottiin näiden henkilöiden katkeroituminen viranomaisia kohtaan, epäilyistä vainon kohteeksi joutumisesta, viranomaisen toimivaltaan selvästi kuulumattomista vaatimuksista sekä selvästi ylimitoitetuista vahingonkorvaus- ja muista vaatimuksista. Monissa vastauksissa viitattiin prosessin viivästyttämiseen, toistuviin kanteluihin ja esteellisyysväitteisiin. Vastauksissa esitettiin lisäksi näkemyksiä, että taustalla vaikuttaa henkilön mielenterveyden häiriö tai katkeroituminen jostain yksittäisestä (mahdollisesti todellisesta) oikeusloukkauksesta, joka on saanut laajat mittasuhteet. Erityisinä mainintoina voidaan nostaa:

Vastauksia, joissa havaittavissa muun muassa toiminnan pitkäkestoisuus:

> Vastaus (V1). Uskollisin asiakkaamme on noin vuodesta 1980 lähtien säännöllisesti ja siis vieläkin jatkuvasti yhteydessä. Kaikki juontaa juurensa vuonna 1978 tapahtuneeseen häätöön, jossa hän joutui kahnauksiin [-] kaupungin kanssa, joka siis omisti vuokrahuoneiston. Hän soittaa lähes päivittäin useita kertoja ja lähettää käsin kirjoitettuja vaatimuksia, joista toisen vaatimusmäärä on jo yli 10 miljoonaa. Ensimmäiset hänen asioitansa koskevat tuomiot ovat 80-luvun alusta. [-] Meillä on myös toinen asiakas, joka on aktiivinen kanteiden nostaja. Ollut ainakin kymmenen vuoden ajan. Kanteiden intressi on useimmiten muutama euro. Hän myös kantelee usein. [-] Kolmas ketjutyöllistäjä on eräs pariskunta, joiden yrityksen liiketoiminta meni huonosti. He ryhtyivät hyvin ala-arvoista kieltä välillä käyttäenkin työllistämään tietopyynnöillä, muun muassa lokitietopyyntöjä. Tyypillisiä kverulointeja ovat turhat esteellisyysväitteet, joita viljellään. [-]
>
> V2. Pariskunta on asiakirjojen mukaan aloittanut kirjelmöintinsä ministeriöön v. 1984. Asia koskee silloisen Merita pankin väitettyä virheellistä menettelyä ja sittemmin lainvoimasta velkomustuomiota. Vahingonkorvausvastuu on hakijan mukaan valtiolla, koska tuomiot ovat laittomia. Pääoma korkoineen on muuttunut miljoonasta markasta miljoonaan euroon. Nyttemmin jo yli 90-v rouvan puoliso on jo kuollut, joka on kuulemma myös valtion vastuulla. Hakija on lähettänyt eri tahoille (OM, OKA, EOA, Sjä, liitot yms.) lukuisia samansisältöisiä kirjeitä. Kirjelmöinti jatkuu. Sain 2000 luvun alussa käräjäoikeustuomarina joka ikinen päivä paksun käsinkirjoitetun kirjeen. Käsialasta ei saanut selvää. Kirjeen lopussa oli allekirjoitus, nimenselvennys, paikka ja aika, joka oli päivätty aina aamuyön tunteina. Käsialasta ja lauseista ei saanut juurikaan selvää. [-]
>
> V3. Yksi kantaja on toimittanut käräjäoikeuteen satoja haastehakemuksia hänen asioitaan esimerkiksi sosiaalitoimessa käsitelleitä henkilöitä kohtaan. Sama kantaja on työllistänyt käräjäoikeutta myös tekemällä kymmeniä perusteettomia esteellisyysväitteitä hänen asioitaan ratkaisseista tuomareista ja kansliahenkilökuntaa tietopyynnöistä hänen asioissaan tehdyistä ratkaisuista. Toinen kantaja on ensin tehnyt ulosottovalituksen, joka ei menestynyt ja josta kehittyi kymmenien ulosottovalitusten vireilletulo käräjäoikeuteen. Kolmas kantaja on kaatunut muistaakseni 1980-luvulla alakoulussa ollessaan ja

kantaja saattaa vireille säännöllisin väliajoin haastehakemuksen kotikuntaansa kohtaan, koska kaatumista ja sen hänelle aiheuttamia seurauksia ei hänen mukaansa ole tutkittu kunnolla. Kanteita on ollut tähän mennessä yli kymmenen.

Vastauksia, joissa nostetaan esiin muun muassa mielenterveydellisiä ja katkeroitumiseen liittyviä seikkoja:

V4. Lähes kymmenen vuotta käräjäoikeudelle vaatimuksia esittänyt henkilö, jonka käsitys menneistä tapahtumista ja väittämistään virkarikoksista virastossa perustuvat fantasioihin ja käsityksiin, jotka ovat vastoin yleisesti tunnettuja tosiasioita. Välillä on yhteydessä useita kertoja päivässä, välillä kuukausia hiljaa. Esittää vaatimuksensa puhelimessa, sähköpostitse sekä myös käymällä asiakaspalvelussa. Ei suostu poistumaan, poistettu vartijoiden toimesta. Puhuu esimerkiksi 'Kekkosen holokaustilaista' [-].

V5. Vaikuttaa siltä, että heillä on mielenterveyden kanssa ongelmia. Voi olla, että he ovat joskus kokeneet ihan oikeastikin jonkun epäreilun ratkaisun, mutta kauna ja viha viranomaisia kohtaan on saanut ylimitoitetut mittasuhteet. Yhdessä jutussa kverulantti teki kokoonpanosta rikosilmoituksen.

V6. Henkilö saattaa olla esimerkiksi täysin todellisuudentajunsa menettänyt juristi, jonka pitäisi ammattiosaamisensa perusteella tietää, miten tuomioistuin toimii. Siitä huolimatta esitetään toistuvasti vaatimuksia esimerkiksi kertoa ratkaisun sisältö ennen sen julkituloa, poistaa asiakirja-aineistosta asiakirjoja ja esitetään toistuvasti esteellisyysväitteitä jokaisesta lainkäyttöhenkilökuntaan kuuluvasta, joka sanoo poikkipuolisen sanan yhtään mistään tai edes yrittää johtaa prosessia.

V7. Luottamuspula-asiakkaat ovat tyypillisimpiä. Luottamuspula syntyy useimmiten silloin, kun asiakas uskoo asiassaan olevan menestymisen mahdollisuuksia vaikka niitä ei ole eikä asiakas ei hyväksy avustajan näkemystä. Ei ole aina helppoa arvioida onko kyse asiakkaalla diagnosoitavissa seikasta vai persoonasta. [-] Toisena ääripäänä on henkilö, jonka oikeustoimikelpoisuutta on rajoitettu oikeuden toimesta siten, ettei hän saa ilman edunvalvojansa lupaa nostaa hakemuksia, kanteita tai rikosasioita oikeuteen. Henkilö tekee tästä huolimatta erilaisia hakemuksia ja myös kantelee kaikista viranomaisista joiden kanssa on tekemisissä. Tällaisessa tilanteessa rajoitteen laajentamistakin voisi pitää perusteltuna. Tälle esteen muodostaa toisaalta se, että henkilön edunvalvoja toivoo edunvalvonnan purkamista, koska haluaa asiakkaastaan eroon asiakkaan jatkuvan edunvalvojaan kohdistaman kantelun ym. 'kveruloinnin' vuoksi. Tällöin edunvalvonnan rajoitus poistetaan tavallaan väärällä perusteella: edunvalvojan halusta päästä eroon kveruloivasta asiakkaasta juuri silloin, kun edunvalvonnan rajoitus tulisi pitää yllä ja mahdollisesti jopa laajentaa.

V8. Jossain vaiheessa elämäänsä henkilö on kokenut jonkun tilanteen, jossa häntä ei ole kuultu siten kuin hän olisi toivonut ja hän on kokenut epäoikeudenmukaisuuden tunteen ja tuntenut tulleensa väärinkohdelluksi. Tästä on seurannut katkeroituminen erityisesti viranomaistahoja kohtaan. Jotta näitä voisi estää, niin yksi osatekijä on se, että kun ihmiset hakevat oikeutta, että heille tulisi kokemus oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä ja siitä, että he ovat tulleet kuulluksi, ml että heitä kuultaessa heidät hyväksytään ihmisenä vaikka jokin teko tuomittaisiinkin. Katkeroituminen omassa subjektiivisessa asian käsittelyssä aiheuttaa sen joillain henkilöillä, että katkeroituminen/väärin kohdelluksi tuntemus eskaloituu siten, että ihminen ei enää osaa ajatella järkevästi ja sekoittaa asiansa ja pää menee sekaisin. Lopulta aiheutuu vain se, että kaikin toimin ja älyttömin keinoin koittaa tuottaa järjetöntä materiaalia. Vaikka jossain olisi pieni osio asiaa, jolla olisi menestymisen mahdollisuus niin se hukkuu siihen, että haastehakemus on niin epäselvä, että se on jätettävä tutkimatta/ eikä se täydennettynäkään tilannetta muuta.

Vastauksia, joissa nousee esiin muun muassa kuormittavuus palveluiden näkökulmasta:

V9. Tällä hetkellä virastoon kohdistuu erään henkilön yhteydenottoja, tietopyyntöjä ja kanteluita lähes päivittäin. Kaikki henkilölle epämieluisten päätösten tekijät saavat niskaansa kanteluita, rikossyytteitä yms.

V10. Eräs nainen on oman ilmoituksen (2021) mukaan tehnyt yli 2000 rikosilmoitusta, yli 1000 haastehakemusta/ kannetta ja yli 1000 oikeusapuhakemusta. Hän laittaa samoja kanteitaan vireille monta kertaa paitsi samassa myös eri käräjäoikeuksissa ja valittaa niistä.

V11. Lapsen huoltoa- ja asumista koskevissa asioissa kielteisen ratkaisun saanut vanhempi hakee toistuvasti lähes samoin perustein muutosta ja pyrkii jääväämään asian ratkaisseita tuomareita. Samoin riita-asiassa hävinnyt osapuoli pyrkii saattamaan vireille saman asian uudelleen lisäämällä hieman eri perusteita todellisuudessa saman oikeustosiseikaston tueksi.

V12. Henkilö on hakenut kymmeniä kertoja panostajan lupaa ja se on hylätty kymmeniä kertoja samoin kuin valitukset asiasta. Henkilö on valittanut kaivoslain mukaisista päätöksistä kymmeniä kertoja (eri päätöksistä), ja hänen ei ole katsottu olevan asianosainen näissä asioissa kymmeniä kertoja (sen vuoksi, että hän ei omista kiinteistöjä tai asu alueiden lähellä).

V13. Ulosottovalittaja, joka on useiden vuosien ajan valittanut kaikesta mahdollisesta (ulosoton toimenpiteet ja päätökset, sähköpostiviestit, ilmoitukset, kirjeet). Valitus on usein sama hyvin laaja asiakirja (useita satoja sivuja), jota muutetaan joltakin osin. Samaa osittain muutettua asiakirjaa tai osittain eri versioita siitä toimitetaan käräjäoikeuteen asiaan annettavina lausumina. Lopulta valittajan asiakirjojen laajuus voi olla useita satoja tai yli tuhat sivua. Asiakirjojen sisältö koskee pääosin kauan aikaa sitten annettuja ulosottoperusteita ja velkaantumisprosessia sekä koettua vääryyttä hyvin yksityiskohtaisesti. Valituksia on pääosin jätetty tutkimatta ja hylätty perusteettomina, mutta sovellettavat OK 5 luvun säännökset soveltuvat tämän tyyppiseen toimintaan varsin huonosti. Valitukset työllistävät paljon, mutta eivät tuota valittajalleen oikeusturvaa. Toinen esimerkki voisi olla vankeusvanki, joka saattaa vireille haastehakemuksia esim. kun ei saa haluamaansa maitopurkkia tai kirjepaperia, minkä hän katsoo olevan Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaista ja aiheuttavan kärsimystä. Vaikka kanteet jäisivät tutkimatta tai tulisivat hylätyksi suoraan taikka lopulta, ne työllistävät merkittävästi. Tämä työpanos on pois relevantteihin asioihin annettavasta laadukkaasta oikeusturvasta.

V14. Asiakas/valittaja laittaa vireille paljon asioita, valittaa kaikesta mahdollisesta. Jättää huomiotta lausumapyynnöt. Ilmoittaa tyytymättömyyttä asioihin, joihin ei voi ilmoittaa. Ilmoittaa tyytymättömyyttä myöhässä. Ilmoittaa että älkää lähettäkö lausumapyyntö tai muita yhteydenottoja, jättäkää minut rauhaa vähäksi aikaa. Jos valittaja ei laittaisi asioita vireille, niin eihän me olisi häneen yhteydessä. Lähettää samoja valituksia, lausumia yms. yhteydenottosähköposteja useisiin eri virastoihin. Toisista virastoista tulee tämän takia turhia kyselyjä tämän vuoksi. Asiakirjat pitää lähettää milloin postitse, milloin sähköpostilla. Ikävää käytöstä....

V15. Sarjavalittaja kehittelee/keksii sukulaisuussuhteita asianosaisten välille (ratkaisija-syyttäjä-asianomistaja-avustaja-sihteeri-tutkija) ja näin kehittelee mielessään esteellisyyksiä. Vastaanottokuittaukset koetaan päätöksiksi.

V16. - Henkilö lähettää perusteettomia laskua yhtiöille ja vaatii sen jälkeen niiden asettamista konkurssiin maksamattoman velan perusteella. - henkilö, joka on jättänyt lapsen palauttamatta tapaamiselta, leikkaa ja liimaa someen sopivia palasia eri asiakirjoista ja viesteistä ja rakentaa niihin someviestinnässään 'todellisuutta', jossa viranomaiset ovat korruptoituneita ja salaliitossa ja oikeuttaa tällä uhkailun.

Kysymyksen 3 viidennessä osassa (e) vastaajaa pyydettiin arvioimaan annetuista vaihtoehdoista, kuinka paljon henkilön vaatimusten ja valitusten määrä on epäsuhteessa varsinaisen valitusasian tosiasialliseen merkitykseen nähden. Vastaukset ilmenevät taulukosta 6.

TAULUKKO 6 Henkilön vaatimusten ja valitusten määrä on epäsuhteessa varsinaisen valitusasian tosiasialliseen merkitykseen nähden

e. Henkilön vaatimusten ja valitusten määrä on epäsuhteessa varsinaisen valitusasian tosiasialliseen merkitykseen nähden		
Ei ollenkaan	2	1,45 %
Vähäisissä määrin	6	4,35 %
Jonkun verran	45	32,61 %
Hyvin paljon	85	61,59 %
Yhteensä	**138**	

Vastaajilla oli mahdollisuus halutessaan kertoa esimerkkitilanteesta avoimella vastauskentällä. Avoimia vastauksia tuli yli 40 kappaletta. Vastauksissa ilmeni osittain samoja piirteitä kuin edellisissä avoimissa vastauksissa. Seuraavat esimerkit kuvastavat vastauksia:

> V17. Lähestymiskieltoasiassa 3 miljoonan euron korvausvaatimus.
>
> V18. Esimerkiksi oikeudenkäyntimaksuasiassa tulee 1800 sivua selvitystä, joka ei liity asiaan mitenkään.
>
> V19. Korvausvaatimusten ylimitoitettuja ja kuvitteellisia määrä esim 50.000.000 miljoonaa, vaaditaan lakiin perustumattomia seuraamuksia jne.
>
> V20. Pääasian ratkaisu ei ole johtunut valittajan esittämistä perusteista, vaan valituksessa on kysymys yrityksestä hallita vastapuolta epäasiallisilla keinoilla kuten painostamalla tarpeettomalla oikeudenkäynnillä.
>
> V21. Sama henkilö voi panna vireille kymmeniä tai satoja uusia juttuja sellaisesta asiasta, joka on jo lopullisesti ratkaistu. Kanteet ym. jäävät tällöin yleensä tutkimatta selvästi perusteettomana tai muulla vastaavalla perusteella, mutta henkilö hakee silti kaikista ratkaisuista muutosta korkeimpaan oikeuteen saakka. Yksittäinen henkilö voi myös panna vireille satoja erillisiä juttuja yksittäisistä hyvin vähäisistä asioista (esim. vankilaolojensa yksityiskohtiin liittyen).
>
> V22. [-] lisäksi on kroonisia lapsiasioiden osapuolia (vanhempia), jotka esittävät toistuvasti samankaltaisia vaatimuksia, vaikka asia olisi ratkaistu aikaisemmin jo moneen kertaan (lapsiasiat ja lapsitp-asiat).
>
> V23. Kysymys saattaa olla esimerkiksi yksinkertaisesta ammattioikeusvalvontaan liittyvästä asiasta, jolla on lähinnä teoreettinen merkitys. Siitä huolimatta asiaan suhtaudutaan kuin loppuelämän ratkaisevaan rikosoikeudenkäyntiin, toimitetaan kymmenien sivujen kirjelmiä, parhaimmillaan jopa 19 eri versiota samasta kirjelmästä. Työllistävä vaikutus on huomattava.

Kysymyksen 3 kuudennessa osassa (f) vastaajaa pyydettiin arvioimaan annetuista vaihtoehdoista, missä määrin henkilö ilmentää pakkomiellettä tai voimakasta fiksaatiota (oikeus)asiansa ajamiseen. Seitsemännessä osassa (g) vastaajaa pyydettiin arvioimaan annetuista vaihtoehdoista, missä määrin henkilöllä on vaatimus jonkin vääryyden hyvittämisestä tai kostosta. Kahdeksannessa osassa (h) vastaajaa pyydettiin arvioimaan annetuista vaihtoehdoista, missä määrin henkilön viestinnästä ilmenee epäluuloisuus tai vainoharhaisuus viranomaistahoja kohtaan. Vastaukset ilmenevät taulukosta 7.

TAULUKKO 7

f. Henkilö ilmentää pakkomiellettä tai voimakasta fiksaatiota (oikeus)asiansa ajamiseen		
Ei ollenkaan	0	0,00 %
Vähäisissä määrin	10	7,09 %
Jonkun verran	37	26,24 %
Hyvin paljon	94	66,67 %
Yhteensä	**141**	
g. Henkilöllä on vaatimus jonkin vääryyden hyvittämisestä tai kostosta		
Ei ollenkaan	2	1,41 %
Vähäisessä määrin	8	5,63 %
Jonkun verran	60	42,25 %
Hyvin paljon	72	50,70 %
Yhteensä	**142**	
h. Henkilön viestinnästä ilmenee epäluuloisuus tai vainoharhaisuus viranomaistahoja kohtaan		
Ei ollenkaan	1	0,71 %
Vähäisissä määrin	8	5,67 %
Jonkun verran	43	30,50 %
Hyvin paljon	89	63,12 %
Yhteensä	**141**	

Kohdan h osalta vastaajilla oli mahdollisuus halutessaan kertoa esimerkkitilanteesta avoimella kysymyskentällä. Kirjoitettuja vastauksia tuli yli 40 kappaletta. Vastauksissa ilmeni samanlaisia piirteitä kuin edellä kohdan (d) avoimissa vastauksissa kuvattiin. Näitä olivat epäilykset viranomaisten salaliitoista, korruptiosta ja henkilöön kohdistamasta vainosta. Vastauksista voidaan nostaa tähän:

> V24. Eräässä tapauksessa henkilö on valittanut viranomaisen päätöksestä jo ennen kuin tätä päätöstä on edes annettu.
>
> V25. Eräs henkilö totesi, että silloin, kun virkamies kertoo tai päätöksessä katsotaan hänen tehneen virkatoimen virkavastuulla, varmistin on syytä poistaa. Pelkkä termiin vetoaminen osoittaa lausujan mukaan, että virkatoimi on hoidettu huolimattomasti tai tahallaan virheellisesti. Viranomaisten katsotaan muodostavat toisiaan suojelevan mafian kaltaisen yhteenliittymän.
>
> V26. Viranomaisen tekemäksi väitetään tapahtumia, joita ei ole oikeasti tapahtunut. Usein oma asiaa ei olla valmiit tulemaan viranomaisessa itse selvittämään (esim. poliisissa tai tuomioistuimessa), koska väitetään, että heitä ei uskota, mutta avustajan pitäisi mennä tämä sama asia toiselle viranomaiselle hänen kertomansa perustella selvittämään tai laatimaan kirjelmiä tai kanteita.
>
> V27. Minulla on tullut vastaan, että henkilö epäilee viranomaisten salakuuntelevan heitä asuntoon asennetuilla mikrofoneilla ja henkilöön itseensä asennetuilla mikrosiruilla. Toinen henkilö oli varma, että viranomaiset ovat yhdessä liittoutuneet häntä vastaan.
>
> V28. Väittää asian käsittelijöitä esim sihteereitä tai tuomareita salaliittolaisiksi, vapaamuurareiksi, rebekoiksi, saatananpalvojaksi jne.

Kysymyksen 3 yhdeksännessä osassa (i) vastaajaa pyydettiin arvioimaan annetuista vaihtoehdoista, missä määrin henkilön viestinnässä ilmenee käsitys oman asian laajemmasta yhteiskunnallisesta merkityksestä. Vastaukset ilmenevät taulukosta 8.

TAULUKKO 8 Henkilön viestinnässä ilmenee käsitys oman asian laajemmasta yhteiskunnallisesta merkityksestä

i. Henkilön viestinnässä ilmenee käsitys oman asian laajemmasta yhteiskunnallisesta merkityksestä		
Ei ollenkaan	10	7,09 %
Vähäisissä määrin	29	20,57 %
Jonkun verran	64	45,39 %
Hyvin paljon	38	26,95 %
Yhteensä	**141**	

Vastaajilla oli mahdollisuus halutessaan kertoa esimerkkitilanteesta avoimella vastauskentällä. Avoimia vastauksia tuli yli 30 kappaletta. Vastauksissa ilmeni, että henkilöt mieltävät oman asiansa merkityksselliseksi muun muassa aikaisemmin kuvattujen salaliittoepäilyjen myötä, jolloin salaliiton paljastaminen koetaan yhteiskunnallisesti merkittäväksi. Vastauksista voidaan nostaa tähän:

> V29. Henkilö pyrkii levittämään asiansa useille viranomaistahoille, poliitikoille ja medialle sähköpostitse päivittämällä kantelun tyyppistä kirjoitustaan uusilla pääosin julkisuudesta poimimillaan tapauksilla, jotka hänen mielestään muistuttavat hänen omaa asiaansa. Lisäksi kirjoitukset ovat hyvin subjektiivisia sisällöltään ja usein myös sisältävät toisen kunniaa loukkaavia väitteitä ja myös rikossyytteitä.
>
> V30. Viestejä toimitetaan käräjäoikeuden lisäksi valtioneuvostolle, presidentille ja laillisuusvalvojille.
>
> V31. On tullut vastaan pitkiä (siis useita kymmeniä sivuja pitkiä) ja toistuvia lausumia, jossa puhutaan laajasti vastaavanlaisten asioiden merkityksestä yhteiskunnassamme, viranomaisten rooleista, naisen asemasta nyky-yhteiskunnassamme yms.
>
> V32. Olen useita kertoja kuullut väitettävän, että tämä asia on Suomen oikeushistoriassa ainutlaatuinen ja sen lopputulos käänteentekevä.
>
> V33. Henkilö kokee olevansa eri viranomaisten suuren ajojahdin uhri, vaikka tosiasiassa hän itse kohdistaa voimakasta häirintää mm. siviilioikeudellisen riita-asian vastapuoliin.

Kysymyksen 3 kymmenennessä osassa (j) vastaajaa pyydettiin arvioimaan annetuista vaihtoehdoista, missä määrin henkilö häiritsee tai maalittaa viranomaista sosiaalisessa mediassa tai muutoin. Vastaajille annettiin maalittamisen määritelmäksi: ”[m]aalittaminen on ilmiö, jossa yksi tai useampi toimija kehottaa ja yllyttää suurta joukkoa hyökkäämään yhden ihmisen kimppuun eri tavoin, esimerkiksi lähettämällä vihaviestejä sähköpostilla tai sosiaalisessa mediassa.” Vastaukset ilmenevät taulukosta 9.

TAULUKKO 9

j. Henkilö häiritsee tai maalittaa viranomaista sosiaalisessa mediassa tai muutoin. Maalittaminen on ilmiö, jossa yksi tai useampi toimija kehottaa ja yllyttää suurta joukkoa hyökkäämään yhden ihmisen kimppuun eri tavoin, esimerkiksi lähettämällä vihaviestejä sähköpostilla tai sosiaalisessa mediassa.		
Ei ollenkaan	46	33,33 %
Vähäisissä määrin	52	37,68 %
Jonkun verran	34	24,64 %
Hyvin paljon	6	4,35 %
Yhteensä	**138**	

Vastaajilla oli mahdollisuus halutessaan kertoa esimerkkitilanteesta avoimella vastauskentällä. Avoimia vastauksia tuli yli 20 kappaletta. Vastauksissa kerrottiin sosiaalisessa mediassa tapahtuvasta haukkumisesta ja uhkailusta. Useissa vastauksissa todettiin myös, ettei vastaaja tiedä, miten paljon ilmiötä esiintyy. Kyselylomakkeeseen toivottiin vaihtoehtoa ”en tiedä.” Osa vastaajista totesi, etteivät he ole sosiaalisessa mediassa. Vastauksista ei myöskään käynyt ilmi, että kyse olisi erityisesti edellä kuvatun maalittamisen määritelmän kaltaisesta menettelystä, jossa yksi tai useampi toimija kehottaa ja yllyttää suurta joukkoa hyökkäämään yhden ihmisen kimppuun. Pääasiassa vastauksissa korostui yksittäisten henkilöiden häiritsevä toiminta. Vastauksista voidaan nostaa tähän:

> V34. Näitä saattaa olla, mutta en ole tietoinen, eikä minua ole maalitettu, ainakaan toistaiseksi.
>
> V35. Facebookissa haukutaan ja uhkaillaan nimellä tiettyä virkamiestä.
>
> V36. Häirintä on enemmän sen luontoista, että asiaa käsitelleitä nimitellään erittäin loukkaavilla nimityksillä sosiaalisessa mediassa. Esimerkkinä vaikkapa 'pedofiilituomari'.
>
> V37. Päivittäisten s-postien lähettämistä. Viestin sisältö ei anna aihetta toimenpiteille, mutta sen määrittämiseksi edellyttää viestien lukemisen. Tämä kuormittaa ja vie arvokasta työaikaa.
>
> V38. Valittaja saattaa maalittaa samaan henkilöä, esimerkiksi asian ratkaissutta tuomaria, lähettämällä henkilölle loputtomasti sähköpostiviestejä. Viesteissä on usein erittäin laaja jakelu käsittäen tasavallan presidentin, valtioneuvoston, kansanedustat, kaikki poliisilaitokset. kaikki syyttäjät jne. Joissakin tapauksissa maalittamiseen on liittynyt maalittajan kaveri.
>
> V39. Useimmiten nämä häiriköt ovat yksittäisiä oman asiansa taistelijoita, joilla ei ole yhteyksiä laajempaan piiriin.

3.2.4 Kverulanttien ilmaisu ja kirjelmät

Kysymyksessä 4 vastaajia pyydettiin arvioimaan annetuista vaihtoehdoista, kuinka hyvin esitetyt kuvaukset a - i vastaavat vastaajan käsitystä määritelmän henkilöiden ilmaisusta. Vastaukset ilmenevät taulukosta 10. Kirjelmien muotoilua koskevat vastaukset ilmenevät taulukosta 11.

TAULUKKO 10

Kysymys		Ei ollenkaan	Vähäisissä määrin	Jonkun verran	Hyvin paljon	Yhteensä
a. Sekava tai epäselvä kirjoitustapa	Vastauksia	0	7	43	92	142
	%	0,00 %	4,93 %	30,28 %	64,79 %	100 %
b. Ilmaisussa on paljon toistoa	Vastauksia	0	9	42	91	142
	%	0,00 %	6,34 %	29,58 %	64,08 %	100 %
c. Ilmaisussa käytetään retorisia kysymyksiä	Vastauksia	6	29	80	27	142
	%	4,23 %	20,42 %	56,34 %	19,01 %	100 %
d. Ilmaisussa on toistuvaa lakitermien, lääketieteen termien tai muiden teknisten termien virheellistä käyttöä	Vastauksia	1	19	73	49	142
	%	0,70 %	13,38 %	51,41 %	34,51 %	100 %
e. Ilmaisussa viitataan itseen (kirjoittajaan) kolmannessa persoonassa	Vastauksia	28	58	33	23	142
	%	19,72 %	40,85 %	23,24 %	16,20 %	100 %
f. Ilmaisussa ilmenee epäsopivia mielistelevia toteamuksia, joilla pyritään saamaan sympatiaa	Vastauksia	42	55	37	8	142
	%	29,58 %	38,73 %	26,06 %	5,63 %	100 %
g. Kirjelmistä ilmenee uhkavaatimuksia	Vastauksia	16	52	53	21	142
	%	11,27 %	36,62 %	37,32 %	14,79 %	100 %
h. Kirjelmistä ilmenee väkivallalla uhkaamista itseä tai muita kohtaan	Vastauksia	66	59	15	2	142
	%	46,48 %	41,55 %	10,56 %	1,41 %	100 %
i. Kirjelmistä ilmenee väkivallalla uhkaamista yksilöitä tai organisaatioita kohtaan	Vastauksia	72	54	15	1	142
	%	50,70 %	38,03 %	10,56 %	0,70 %	100 %

Vastaajilla oli mahdollisuus halutessaan kertoa kohdan i. osalta esimerkkitilanteesta avoimella vastauskentällä. Avoimia vastauksia tuli yli 40 kappaletta. Vastauksissa toistui useimmin uhkailu oikeudellisilla seuraamuksilla, poliisitutkinnalla, virkarikossyytteillä sekä kanteluilla laillisuusvalvojille. Mainintoja oli mediasta ja asian viemisestä julkisuuteen. Vastauksissa tuotiin esiin epäsuorien uhkauksien käyttö. Joissain vastauksissa ilmeni väkivallalla uhkaaminen ja sen todettiin olevan mahdollista, mutta harvinaista. Vastauksista voidaan nostaa tähän:

> V40. Uhataan virkamiestä väkivallalla.
>
> V41. Suoraan väkivallalla uhkaamista on ollut hyvin vähän.
>
> V42. Tämä on äärimmäisen harvinaista ainakin sen perusteella, mitä itse olen havainnut. En muista esimerkkiä. Enemmän vain valitetaan, että on kohdattu vääryyttä kuin, että uhattaisiin ketään.
>
> V43. Uhkauksia tai uhkaavaa käyttäytymistä tai viestintää esiintyy harvoin, mutta uhkaamista on esiintynyt hallinto-oikeuden kokoonpanoa ja esittelijää kohtaan sekä valituksenalaisen päätöksen tai hakemuksen tehnyttä viranomaista kohtaan.

V44. Väkivallalla uhkaamista on onneksi harvoin. Viime vuosilta on muistissa yksi pommiuhkaus, joka osoittautui perättömäksi.

V45. Suoranaista uhkailua en ole havainnut, mutta epäsuoraa vihjailua siitä, että jotain tapahtuu on näkynyt. Esim. 'tulette huomaamaan.... Olen valmis tekemään mitä vaan totuuden vuoksi....

V46. Usein ko. henkilö uhkaa tappaa itsensä. Muunlaista uhkaa - uhataan tulla toimistolle selvittämään asiaa, uhataan yleisötilaisuuksien väkijoukkoja, uhataan vastapuolta jne. Yleensä näitä erilaisia uhkauksia alkaa ilmetä varsinkin siinä vaiheessa, jos tällainen asiakas ei pääse haluamaansa tavoitteeseen (esim. oikeusavustaja tai talous- ja velkaneuvoja ei suostu tekemään ko. henkilön pyytämää toimenpidettä, kirjelmää tai vastaavaa.)

V47. Jatkuvaa uhkaamista poliisitutkinnalla ja virkarikossyytteillä. Ei suostu poistumaan kansliasta ennen kuin on saanut tahtomansa läpi, mutta ei saada selvää, mitä tahtoo tai tahdottu toimi on aivan mahdoton toteuttaa eli ei tästä todellisuudesta. henkilö saattaa esimerkiksi pyytää laivalippua Amerikkaan.

V48. On uhattu tuomareita väkivallalla ja myös itsensä vahingoittamisella, mikäli joku toimenpide ei toteudu. Ensimmäisessä tilanteessa on jouduttu tekemään rikosilmoituksia.

V49. Henkilö uhkaa hylätä oman lapsensa, koska väliaikaismääräys on virheellinen. Vika on silti toisessa vanhemmassa.

V50. Uhkasi räjäyttää itsensä jonkun päiväkodin lähellä.

TAULUKKO 11 Kirjelmien muotoilu

Kysymys		Ei ollenkaan	Vähäisissä määrin	Jonkun verran	Hyvin paljon	Yhteensä
a. Kirjelmät ovat poikkeuksellisen monisivuisia	Vastauksia	3	11	53	75	142
	%	2,11 %	7,75 %	37,32 %	52,82 %	100 %
b. Kirjelmiin sisältyy outoja tai epäoleellisia liitteitä	Vastauksia	0	10	48	84	142
	%	0,00 %	7,04 %	33,80 %	59,15 %	100 %
c. Kirjelmissä ilmenee paljon korostuskeinojen käyttöä, kuten korostamista värein, alleviivauksin, isoilla kirjaimilla tai toistuvilla ???, !!! merkeillä	Vastauksia	3	18	52	69	142
	%	2,11 %	12,68 %	36,62 %	48,59 %	100 %
d. Kirjelmissä on paljon alaviitteitä tai marginaalimerkintöjä	Vastauksia	29	70	33	10	142
	%	20,42 %	49,30 %	23,24 %	7,04 %	100 %

Vastaajilla oli mahdollisuus halutessaan kertoa kohdan a. osalta esimerkkitilanteesta avoimella vastauskentällä. Avoimia vastauksia tuli yli 30 kappaletta. Monissa vastauksissa tuotiin esiin kirjelmien ”jatkaminen” eli (laaja) vaatimuskirjelmä laajenee edelleen prosessin mukana. Vastauksista voidaan nostaa tähän:

V51. Haastehakemuksissa voi olla 100–120 sivua.

V52. Vuosia jatkuvat sähköpostiketjut, joita henkilö jatkaa samalla vastaanottajalistalla, voivat olla kymmeniä sivuja, jotkut jopa yli sata sivua.

V53. Kirjelmöijän koko elämänkuvaus ja vastapuolen tekemisten kuvaus ajanjaksolta 1990–2020.

V54. Joskus liitteitä on niin paljon, että kirjaamo meinaa tukkeutua.

V55. Alkuperäinen vaatimuskirjelmä itsessään on monisivuinen ja kun asia on laitettu vireille, toimitetaan lisää materiaalia, jolloin koko paketti on useamman kymmenen sivua.

V56. 30 sivuinen valituskirjelmä hovioikeuteen pesänjakajan määräämistä koskevassa asiassa. Asiassa selvitetty 50 sivun verran miksi kuolinpesään ei toisella osakkaalla ole oikeutta saada pesänjakajaa suorittamaan perinnönjakoa.

V57. Asiakas toimittaa monta sähköpostiviestiä vuosittain/kausittain, joissa pahimmillaan on ollut parisenkymmentä numeroitua liitettä, joista yhdessä liitteessä oli yli 160 sivua. Oli kuvia lehtikirjoituksista, kuvia itsestään jne. Toinen asiakas lähetti muutaman vuoden ajan joka päivä koneella kirjoitettuja kirjeitä, joissa ei ollut vaatimuksia vaan tajunnanvirtaa eikä käyttänyt pilkutusta. Yksi 'lause' saattoi olla yhden sivun mittainen. Vaikka oli koneella kirjoitettu asiasta ei saanut selvää.

V58. 'Kirjelmä' voi olla kaksi kappaletta tai sitten 15 sivua copypastattua tekstiä ja paljon liitteitä, jotka eivät liity asiaan. Asiaan nimetään paljon tarpeetonta henkilötodistelua häirinnän maksimoimiseksi.

V59. Aika usein kirjelmät ovat käsinkirjoitettuja ja aika lyhyitä. Mutta joskus on tosi pitkiä ja niissä on hirveästi liitteitä. Liitteet eivät aina ole edes olennaisia jutun kannalta.

V60. Olen saanut mm. A3 kokoisen sanaristikon, joka on todella taiten tehty ja piirretty. Sisältö on vain niin härski, ettei sitä voinut työhuoneen seinälle raameihin pistää, kuten aluksi suunnittelin…

V61. Yksinkertaisessa julkista maksua koskevassa asiassa oikeudenkäyntiaineisto voi olla tuhansia tai jopa kymmeniä tuhansia sivuja, koostuen lähinnä sarjavalittajan asian eri vaiheissa toimittamista kirjelmistä. Asiaryhmän tavanomaisten juttujen oikeudenkäyntiaineisto on normaalisti joitain kymmeniä sivuja.

V62. Usein tällaisen täysin perusteettoman hakemuksen tai valituksen liitteenä on muovikassillinen asiakirjoja ja lehtileikkeitä ym, mutta suurimmalla osalla niitä ei ole mitään tekemistä itse asian kanssa ja saattavat olla hyvinkin vanhoja. Välillä on tullut muutakin tavaraa, esim. hammas- tai hiusharjoja, jotta voitaisiin 'ottaa dna-näyte'.

V63. Kirjelmät voivat olla laidasta laitaan kirjoitettua tajunnanvirtaa. Paperi siis käytetään aivan täyteen kirjoitusta, ettei mitään marginaaleja jää. Kirjelmät voivat olla kymmeniä sivuja pitkiä. Niihin on usein liitetty otteita esimerkiksi esitutkintapöytäkirjoista.

V64. Kun kirjelmät yleensä laaditaan tietokoneella ja toimitetaan tuomioistuimeen sähköpostitse, tekstin kopioiminen ja aiempien kirjelmien käyttäminen on hyvin helppoa eikä maksa henkilölle itselleen käytännössä mitään. Varsin vähäisellä vaivalla voi siis tuottaa satojen sivujen kirjelmiä, jotka sisältävät sinänsä järkevän näköistä tekstiä, vaikka varsinaista asiaa ei juuri ole. On henkilöitä, jotka piilottavat yksittäisiä vaatimuksiaan tällaisten massiivisten kirjelmien sekaan. Asianosaismyönteinen tulkintakäytäntö on johtanut siihen, että tuomari joutuu vähintäänkin silmäilemään satojen sivujen mittaiset kirjelmät jollain tarkkuudella läpi mahdollisimman pian niiden saavuttua sen selvittämiseksi, onko esim. sivulla 150 muun tekstin seassa kiireellinen pyyntö ulosottoasian täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Kun ei ole olemassa julkaistua ylempien oikeusasteiden käytäntöä siitä, että näin ei tarvitsisi menetellä, tuomari joutuu virkavirheen välttämiseksi keskeyttämään muut työnsä, kun tällainen asia ilmestyy omalle pöydälle, ja lukemaan valtavat kirjelmät ainakin jollakin tasolla läpi. Hovioikeuksista tai korkeimmasta oikeudesta olisikin hyvä saada prejudikaatti siitä, mikä on tällaisissa tilanteissa oikea menettely tuomioistuimelta (esim. se, että henkilöä voitaisiin kehottaa ilmoittamaan yhdellä sivulla tiivistetysti kaikki vaatimuksensa sillä uhalla, että ne jätetään muuten tutkimatta).

V65. Tiheällä rivivälillä kirjoitettua ajatuksenvirtaa jopa yli 10 sivua. Näitä on työlästä lukea, koska ei voi olla varma, missä kohtaa on esitetty vaatimukset tai muuten relevantti väite, jota täytyy pysähtyä

arvioimaan. Sille ei oikein voi mitään, että hyvin pitkä ja sekava kirjoitus jo antaa ensivaikutelman, että kirjoittajan vaatimus on huuhaata.

V66. Henkilö A joka tekee kuukausittain valituksen liittää oheen 300–400 sivuisen kirjelmän. Kyseisessä kirjelmässä laittaa johonkin väliin juuri senhetkistä valitusta koskevan seikan - ikään kuin testatakseen että luetaanko koko kirjelmä.

V67. Toiset ovat hyvinkin pelkistettyjä, [-], mutta tyypillistä oikeusturvan suurkuluttajalle on oman kokemusmaailman laaja selostaminen. Kerran täydensin noin 50 sivuista kannetta, jolloin sain 50 sivua lisää tekstiä. Koska halusin ratkaista asian siten, ettei se enää tulee uudelleen vireille, pyysin kantajaa vielä tiivistämään vaatimuksensa, jolloin sain vielä noin 30 sivua lisää tekstiä. Yhteenvetoon kanne tiivistyi alle 10 sivuun.

Myös kysymyksen 4 kohdan b. osalta vastaaja saattoi jättää kirjoitetun vastauksen. Tällaisia vastauksia tuli yli 30. Näissä vastauksissa tuli ilmi samoja seikkoja, joita kuvattiin jo kohdan a. vastauksissa, kuten kaikkien aiempien valitusten ja asiakirjojen liittäminen osaksi uutta kirjelmää/haastehakemusta. Vastauksista voidaan nostaa tähän:

V68. Lääkelistoja, oikeuden päätöksiä, joista on poistettu sivuja (vääristetty), rikosilmoituksia, jotka eivät liity asiaan, kirjekuoria, tiedoksiantotodistuksia, lehtileikkeitä.

V69. Asiakas lähetti vuosien ajan koneella kirjoitettuja tajunnanvirtauskirjeitä, joihin välillä liitti Lidlin ostoskuitteja tai käytettyjä eli arvottomia arvontakuponkeja. Alkuperäisinä. Kaikki on tallessa, muttei skannattuna vaan mapeissa.

V70. Liitteet voivat jotenkin liittyä asiaan, mutta valittaja ei ole osannut ilmaista yhteyttä riittävän selvästi.

V71. Kirjelmiin liittyy melko usein liitteitä, joilla ei ole mitään relevanssia asian kannalta. Yllättävän usein mukana on valokuvia valittajasta tai muuta aineistoa, jolla ei ole yhteyttä asiaan.

V72. Harhaiset viranomaisten yhteistä salaliittoa koskevat väitteet ovat objektiivisesti arvioiden todella outoja. Epäoleellisia liitteitä sisältyy lähes kaikkiin kysymyksessä olevien henkilöiden kanteisiin, koska he eivät pysty lainkaan hahmottamaan, millä edes voisi olla merkitystä heidän kanteensa kannalta.

V73. Samoja liitteitä lähetetään useita kertoja, liitteet eivät liity mitenkään asiaan tai jos liittyvät, ne eivät tosiasiassa osoita niitä seikkoja kuin kverulantti henkilö luulee ja lisäksi niistä on saatettu peittää kverulantille henkilölle vastaisia asioita. Esimerkiksi lähiaikoina on toimitettu ote KKO:n diaarilehdestä väittäen, että KKO on määrännyt asiassa täytäntöönpanokiellon. Tosiasiassa KKO on hylännyt tuon vaatimuksen ja itseasiassa koko kverulantin henkilön valituslupahakemuksen [-].

V74. Varsin tyypillisesti näillä henkilöillä 'kaikki kytkeytyy kaikkeen' ja yhteisön kokouksen laillisuutta koskevassa asiassa todistelu aloitettiin 1990-luvulta. Ennen tuomioistuimiin töihin tuloa muistan myös saaneeni korvaushakemuksia käsitellessäni useita eri omakustannekirjoja luettavakseni.

3.2.5 Kverulanttien kuormittavuus

Kysymyksessä 5 vastaajia pyydettiin arvioimaan annetuista vaihtoehdoista, paljonko määritelmän mukaisten henkilöiden arvioidaan työllistävän vastaajaa/virastoa verrattuna muuhun samantyyppiseen juttuun. Vastaukset ilmenevät taulukosta 12.

TAULUKKO 12

5. Paljonko arvioitte tällaisten henkilöiden työllistävän teitä/virastoanne verrattuna muuhun samantyyppiseen juttuun?		
Paljon vähemmän	4	2,82 %
Jonkin verran vähemmän	7	4,93 %
Yhtä paljon	5	3,52 %
Jonkin verran enemmän	34	23,94 %
Paljon enemmän	91	64,08 %
En kohtaa kverulantteja työssäni	1	0,70 %
Yhteensä	**142**	

Kysymyksen 6 osalta, mikäli vastaaja arvioi, että määritelmän mukaiset henkilöt työllistävät samantyyppistä tapausta enemmän, vastaajaa pyydettiin arvioimaan, minkä tavan hän näkisi tehokkaimmaksi keinoksi vähentää kuvattujen henkilöiden aiheuttamaa työkuormaa. Kysymykseen vastattiin avoimella vastauskentällä. Avoimia vastauksia tuli noin 80. Vastauksissa tuotiin esiin muun muassa uuden lainsäädännön ja/tai OK 5 luvun uudistamisen tarve, tarve käsitellä jutut nopeutetusti, avustajapakko, prosessiedunvalvojan määrääminen sekä tarve estää epärelevantin materiaalin toimittaminen tehokkaammin. Varsin usein mainittiin kanteen tutkimatta jättäminen tai hylkääminen selvästi perusteettomana. Vastauksissa kritisoitiin usein tältä osin voimassa olevaa sääntelyä ja hovioikeuksien sitä koskevaa tulkintalinjaa. Eräissä vastauksissa mainittiin toistuvasti erikseen vexatious litigant -menettely. Avustajina toimivien osalta mainittiin, että kverulantti-ilmiö tulisi tunnistaa hyvän asianajotavan tulkinnassa. Valvontamenettelyyn toivottiin keinoa rajoittaa kirjelmien määrää. Myös mielenterveyspalveluiden ja niiden saatavuuden parantamisen arvioitiin auttavan kverulanttien asioiden hoitamisessa. Vastauksista voidaan nostaa tähän:

Lainsäädännöllisiä ja oikeuskäytännöllisiä huomioita:

V75. Kanteiden hylkääminen selvästi perusteettomana pitäisi olla helpompaa.

V76. Uutta lainsäädäntöä, joka mahdollistaisi lyhyesti perustellen jättää kirjelmät tutkimatta.

V77. Tällaisten henkilöiden pääsyä tuomioistuimeen on rajoitettava erityisellä määräaikaisella lähestymiskiellolla niin, että kanteen tutkittavaksi ottaminen edellyttää sinä aikana siihen erikseen myönnettyä lupaa siinä tapauksessa, että he oikeasti ovat oikeussuojan tarpeessa.

V78. Lainsäädännön pitäisi mahdollistaa yksiselitteisesti kverulanttien juttujen jättämisen tutkimatta ilman raskasta näiden räpellysten täydennysmenettelyä. Hovioikeus on valitettavasti palauttanut juttuja, joissa epämääräinen hakemus on jätetty suoralta kädeltä tutkimatta tai hylätty.

V79. [-] Oikeudenkäyntimaksun ennakkomaksuvelvollisuus jutun tutkimisen edellytyksenä. (Tasapuolisesti myös muihin kuin nyt kyselyn kohteena oleviin juttuihin.)

V80. Tutkimatta jättämistä pitäisi helpottaa ja hovioikeus voisi pehmentää linjaansa täydentämispakosta. Nämä eivät yleensä täydentämällä selkene vaan aiheuttaa lisätyötä. Tutkittavalta hakemukselta, kanteelta tai valitukselta pitää voida edellyttää jotain tasoa. Nyt ollaan pakotettuja asioimaan näiden kverulanttien kanssa ensin täydennyttämällä ja sitten vielä jonkinlaisen perustellun päätöksen tekemisellä. Pahimmassa tapauksessa hovi vielä palauttaa käsiteltäväksi, kun ei ole pääasiaa käsitelty eikä selvitetty, mikä k:n pääasia on. Nämä pitäisi voida palauttaa takaisin jollain 'palaa alkuruutuun'-kirjeellä, että asiastanne ei saa edes sen verran selvää, että voitaisiin täydennyttää ja hovin pitäisi vain siunata että 'tupakka-askin paperin kulmaan raapustettu kirkkovene' ei ole riittävä heräte aloittamaan minkäänlaista prosessia.

V81. Tehokkain olisi ilman muuta avustajapakko. Myös vahvan tunnistautumisen vaatimus asiaa vireille laitettaessa tarvitaan. On aivan liian helppoa lähettää sekava sähköposti keskellä yötä käräjäoikeuteen ja otsikoida se kanteeksi/ ulosottovalitukseksi/ rangaistusvaatimukseksi tms. Korkein oikeus on antanut hyvin niukasti ennakkotapauksia vaatimusten hylkäämisestä selvästi perusteettomana (OK 5:6), en tunne myöskään hovioikeuden julkaistuja ratkaisuja em. kategoriassa, palautuspäätöksiä senkin edestä.

V82. Tällaisiin henkilöihin ei auta järkipuhe tai pehmeät keinot, koska he ovat mielestään oikeassa. Tehokkainta olisi todennäköisesti tehdä lakimuutos, jolla tällainen sarjahaastaminen / -valittaminen kiellettäisiin siten, että sitä ei vain voi jatkuvasti harrastaa. Toki en usko tämänkään kaikkein pahimpia tapauksia estävän.

V83. Tulisi olla mahdollisuus kevyessä menettelyssä jättää tämänkaltaiset asiat tutkimatta. Nykyisin ongelmana on se, että aivan ilmiselvästi perusteettomiakaan hakemuksia ei käytännössä voi jättää suoraan tutkimatta, koska niitä ajoittain palautetaan HO:sta uudelleen käsiteltäväksi. Tästä seuraa se, että asiaa joudutaan muodon vuoksi työstämään lisää ennen kuin se lopullisesti jätetään tutkimatta. Huonoimmillaan käy niin, että täysin turhaa asiaa käsitellään kahdesti KO:ssa ja HO:ssa.

V84. Tätä ei ole helppo toteuttaa. Yleensä työmäärä johtuu useista yhteydenotoista, erilaisista tietopyynnöistä ja useiden kirjelmien toimittamisesta. Oikeusvaltion toteutumisen kannalta on kuitenkin vaikea saada mitenkään lain muotoon rajoitteita näiden käyttöön, koska nämä ovat myös monissa asioissa tarpeellisia keinoja.

V85. Pitäisi olla mahdollista katsoa jokin juttu valitusoikeuden väärinkäytöksi tapauksessa, jossa on jo annettu päätös täsmälleen samanlaisessa asiassa ja/tai jos on aivan perusteeton.

V86. Selkeyttää rajanvetoja milloin asiakkuus tulee ottaa ja milloin asiakkuuden voi päättää em. tilanteissa. Hyvä asianajotapa ohjaa asiassa ja antaa kohtuullisen selkänojan, mutta rajanvetoa voisi edelleen terävöittää kverulanttien kohdalla. Myös virkamiesoikeudellisesti asiasta olisi hyvä olla selkä sääntö milloin palvelun tarpeen voidaan katsoa kverulanttien kohdalla tuleen täytetyksi.

V87. Tarvittaisiin lainsäädäntöä, jonka nojalla henkilöiden oikeutta nostaa kanteita ja tehdä valituksia voitaisiin tuomioistuimen päätöksellä rajoittaa, ja lisäksi yksittäisen jutun käsittelyn rajaamiseen olisi oltava tehokkaammat prosessuaaliset keinot, kuten mahdollisuus velvoittaa asianosainen ilmoittamaan kaikki vaatimuksensa tiivistetysti ja mahdollisuus asettaa yläraja esim. kirjelmien pituudelle. Nykytilanteessa on ilman erillistä lainsäädäntöä epäselvää, milloin ja missä laajuudessa tällaisia prosessuaalisia keinoja voi mahdollisesti käyttää, minkä vuoksi niiden käyttämiseen suhtaudutaan varoen. Yksittäisten valittajien asioita on joskus ylemmissä tuomioistuimissa 'niputettu' yhteen niin, että niitä kerätään esim. puolen vuoden tai vuoden ajalta ja ratkaistaan (hylätään) kaikki kerralla, mutta tämä ei sovellu läheskään kaikkiin tilanteisiin, ja sitä rajoittaa myös se, että jutut saatetaan joutua jakamaan eri tuomareille, jotka päättävät itsenäisesti niiden käsittelystä.

V88. Lakia tulisi muuttaa saman tyyppiseen suuntaan kuin UK:ssa lehtitietojen mukaan on, eli tuomioistuin voisi eri päätöksellä julistaa henkilön sellaiseksi, joka ei saisi esittää kanteita tuomioistuimisessa.

V89. Paras tapa olisi tuomioistuimen käsittelymaksun periminen etukäteen - ennen kuin saa kantelun/kanteen vireille. Kuten tehdään monessa EU maassa. Suomessa jostakin syystä ajatellaan että sillä on vaikutusta 'access to justice' prinsiippiin mutta kuitenkin monet EU maat kuitenkin näin toimivat. Katsoisin, että (ministeriössä) jotka pohtivat ko. prinsiipin toteutumista ovat ainakin jossain määrin etääntyneet oikeuslaitoksen todellisuudesta - tai eivät ole oikeuslaitoksessa koskaan työskennelleet eivätkä yksinkertaisesti ymmärrä ongelmaa. Sarjavalittajien käsittelymaksut menevät usein joka tapauksessa ulosottoon ja työllistävät siellä yhtä lailla viranomaisia.

V90. Valvontamenettelyyn pitäisi saada jokin pieni hakemusmaksu tai vähintäänkin lakiin säädös prekluusiosta kirjelmien toimittamisen osalta, jolloin kirjelmiä ei tarvitsisi huomioida tietyn päivämäärän jälkeen vireillä olevassa asiassa. Tällä hetkellä kirjeenvaihtoa voi periaatteessa jatkaa 'loputtomiin'.

V91. Tiukemmat kriteerit valvonta-asian saamiseksi vireille sekä mahdollisuus toimittaa vain rajallinen määrä liitteitä kanteluun sekä rajallinen määrä toimittaa kirjelmiä.

V92. Selvät säännökset, joilla oikeuden väärinkäyttötapaukset voitaisiin blokata lyhyillä perusteluilla paluupostiin. Eli ei kelpaa täydennettynäkään oikeudenkäynnin pohjaksi. Nykyiset säännöksetkin tämän tulkittuna mahdollistavat, mutta rohkeus puuttuu eli menee helposti pilkkujen viilaamiseksi asiassa, jonka lopputuloksen kaikki tietävät. Todella turhauttavaa!!

V93. Jonkinlainen versio 'Vexatious litigation' -systeemistä tai avustajapakko tietyissä tapauksissa voisi olla paikallaan. Satojen sivujen ulosottovalituksen, joka olisi osittain jäävä tutkimatta ja osittain selvästi perusteeton, täydennyttäminen oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 5 ja 6 §:n mukaisesti ei ole oikeuden väärinkäytön piirteet huomioon ottaen kovinkaan mielekästä, koska täydennys voi olla taas useita satoja sivuja, joka ei kuitenkaan johda mihinkään. Säännökset eivät kuitenkaan ainakaan suoraan anna mahdollisuutta jättää asiaa millään edellytyksellä tutkimatta täydennyttämättä valitusta, mikä on ollut ongelma ainakin hovioikeudelle jossakin tapauksessa. Tätä koskevalla oikeudenkäymiskaaren lievennyksellä voitaisiin saada tuloksia oikeusturvaa heikentämättä.

V94. Pitäisi olla säännös, joka oikeuttaa jättämään vaatimuksen tutkimatta juuri sillä perusteella, että henkilö sarjavalittaja vailla perusteita ja kuormittaa tuomioistuimen.

V95. Vaikka näiden henkilöiden kaikki vaatimukset ovat lähes aina perusteettomia ja siten ne pystyy nopeasti käsittelemään ja ratkaisemaan, erityisesti lukuisat ja pitkät kirjelmät täytyy kuitenkin jollain tasolla katsoa läpi, mikä on työlästä ja aikaa vievää. Näin ollen tällaisten henkilöiden oikeutta laittaa jatkuvasti uusia asioita vireille tulisi rajoittaa. Tiedossani on, että ns. pahimpien kohdalla on esimerkiksi KKO joskus tehnyt lainkäyttöratkaisun, ettei tämän henkilön vastaavia asioita enää käsitellä, vaan ne vain arkistoidaan. Sinänsä täysin hyväksyttävä menettely mielestäni, mutta siinä on venytetty voimassaolevia pykäliä melkoisesti, minkä johdosta tuskin kovin moni muu virasto uskaltaa moista ratkaisua tehdä. Näin ollen prosessilakeja (OK + ROL) tulisi muuttaa siten, että se sallisi selvästi kieltää kverulantin henkilön oikeuden saattaa vireille uusia asioita. Ymmärtääkseni joissain maissa tällainen lainsäädäntö on (epämääräinen muistikuva ainakin Isosta-Britanniasta).

V96. Epärelevantin oikeudenkäyntiaineiston toimittaminen pitäisi saada estettyä. Tai ainakin rajoitettua sen toimittamista.

Työ- ja menettelytapoihin liittyviä huomioita:

V97. Asia jätetään perustellusti tutkimatta.

V98. Käsiteltävä hyvin kevyellä menettelyllä, esim. jätettävä tutkimatta, hylättävä selvästi perusteettomana

V99. Heille vastaaminen jää työjonossa viimeiseksi.

V100. Henkilön toimintaa joutuu rajaamaan tiukastikin. Se ei ole aina helppoa.

V101. - Hyvistä toimintatavoista keskusteleminen työyhteisössä - Kuormittuvien henkilöiden tukeminen ja kuormittavien töiden jakaminen - Asian hoitamisen siirtäminen laamannille

V102. Vastaamisen minimoimisen ehdottoman välttämättömään, selkeät viestintäkäytännöt ja virkamiesten 'kilpailuttamisen estäminen'.

V103. Viestit ovat niin pitkiä ja epäselviä, että ne on pakko lukea läpi, sillä kirjelmissä saattaa olla vaatimuksia jossain kohtaa, joiden perusteella joudutaan kirjaamaan jotakin vireille tai tarkistamaan, onko

asia vireillä jossain muussa viranomaisessa. Ainoa keino olisi jättää viestit täysin huomiotta tai vastata niihin, että kirjelmä on niin epäselvä, että se ei sellaisenaan aiheuta toimenpiteitä. Nyt kirjelmiä joudutaan lukemaan, tallentamaan, tulostamaan ja niihin joudutaan vastaamaan. Vastauksiin menee aikaa, kun kaikki vastaukset täytyy tarkasti miettiä ja muotoilla, sillä valittajan kynnys tehdä vastauksen perusteella on varsin pieni ja vastaukset saattavat vain rohkaista ja yllyttää uusiin valituksiin ja kanteluihin.

V104. Kirjeenvaihto valittajan kanssa pitää saada alkuvaiheessa päättymään. Valittajalle on kerran vastattava, mutta jos hän jatkuvasti lähettää uutta postia, niihin ei vastata. Valittajalle on tätä ennen ilmoitettava, että asian käsittely on päättynyt.

Mielenterveyteen, edunvalvontaan ja tukitoimiin liittyviä huomioita:

V105. Heillä tulisi olla tukihenkilöitä/ohjaajia, jotka hoitavat heidän asioitaan käytännön tasolla ja jotka ottaisivat yhteyttä tarvittaessa viranomaisiin.

V106. Viranomaisena tuomioistuimen täytyy käsitellä asiat niiden vaatimalla huolellisuudella. Joskus tulee mieleen, että tehokkain keino vähentää näiden henkilöiden aiheuttamaa työkuormaa olisi hyvä mielenterveyshuolto, joka saisi otettua kopin ongelmasta.

V107. Se, ettei näitä tapauksia edes syntyisi, se, että henkilö saisi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin tunteen ja kuulluksi tulemisen tunteen ensimmäistä kertaa viranomaisessa asioidessaan. Huoli-ilmoituksen tekeminen. Pakollinen avustajamääräys jos henkilö ei ole oikeustoimikelpoinen perustuen haastehakemuksen tai kirjoituksen laatuun ja sisältöön.

V108. Pitäisi olla selvät keinot esim. edunvalvonnan kautta rajoittaa tällaisten ihmisten oikeuksia asioida viranomaisessa. Nyt tehdään järjettömät määrät eri viranomaisissa aivan turhaa työtä tällaisten ihmisten asioiden selvittelemisessä. Tällaiset ihmiset kuormittavat myös henkisesti valtavasti heidän kanssaan tai heidän asioidensa kanssa työskenteleviä henkilöitä. Tämä aika on myös pois todellisten asioiden käsittelystä ja ratkaisemisesta.

Kysymyksessä 7 vastaajia pyydettiin arvioimaan, mikä on vastaajan virastossa suurin tällä hetkellä yksittäisellä yksityishenkilöllä *vireillä olevien* juttujen määrä. Mikäli vastaaja ei tiennyt vastausta, hän saattoi jättää kohdan tyhjäksi. Kysymykseen vastattiin avoimella vastauskentällä. Määrän ilmoittavia vastauksia tuli noin 15. Useampi vastaaja totesi lisäksi, ettei tiedä määrää. Vastaukset vaihtelivat suuresti. Noin kuudessa vastauksessa määrän arvioitiin olevan noin 10 juttua. Kahdessa vastauksessa todettiin, että noin 140 asiaa. Myös 30, 50 ja 200 määrät mainittiin. Huomionarvoista on, että yksittäisillä käsittelijöillä ei luonnollisesti yleensä ole tietoa kaikista viraston tai osastonsa vireillä olevista jutuista.

Kysymyksessä 8 vastaajia pyydettiin ilmoittamaan, mikäli se oli selvitettävissä, mikä on suurin yksittäisellä yksityishenkilöllä virastossa olevien *arkistoitujen* (eli siis käsiteltyjen) juttujen määrä. Mikäli vastaaja ei tiennyt vastausta, hän saattoi jättää kohdan tyhjäksi. Kysymykseen vastattiin avoimella vastauskentällä. Vastauksia saatiin noin 20 kappaletta. Seitsemässä vastauksessa määrän todettiin olevan ”kymmeniä”. Yhdessä vastauksessa määrän todetaan olevan 80 asiaa vuoteen 2020 mennessä. Kahdeksassa vastauksessa luvun todettiin olevan yli 100 juttua. Kahdessa vastauksessa luvun todettiin olevan yli 200 juttua.

3.3 KYSELYN VASTAUSTEN ARVIOINTIA

3.3.1 Kverulanttien määrä

Kyselyn ensimmäisenä tavoitteena oli selvittää viranomaistahojen käsitystä kverulanttien määrästä. Tältä osin voidaan aloittaa toteamalla, että 146 vastaajasta 142 eli 97,26 % – siis lähes kaikki – totesivat kohdanneensa työssään heille esitetyn kverulantin määritelmän kaltaisia henkilöitä. Taulukosta 4 käy ilmi, että noin 48 % vastaajista arvioi tällaisia henkilöitä olevan viraston asiakkaina vastaamishetkellä 1–5 henkilöä. Arvioon 6–10

Edilex Lakitieto Oy 2025

henkilöstä päätyi noin 28 % vastaajista, 10–20 henkilöstä noin 14 % vastaajista ja 20–40 henkilöstä noin 6 % vastaajista. Vastaajista 2 % (eli 3 henkilöä) arvioi määrän olevan yli 40 henkilöä.

Vastaukset ovat yksittäisten kyselyn vastaajien arvioita, joten niiden tarkkuuteen on aiheellista suhtautua jokseenkin varovaisesti. On syytä huomioida, että koska tutkimuksen metodi ei sisällä kliinistä tutkimusta tai sarjavalittajiksi epäiltyjen henkilöiden kirjelmien tutkimista, tutkimuksen metodilla saatava tieto koskee vastauksen antaneiden viranomaistahojen käsitystä asiasta. Tutkimuksen metodilla siis saadaan tietoa oikeushoidon viranomaisten arvioista. Voitaneen olettaa, että vastaajilla ei ole erityistä lääketieteellistä tai psykologista koulutusta. Vastaajat ovat esittäneet arvionsa heille kyselylomakkeella annetun määritelmän ja omien käsitystensä perusteella. Henkilöiden subjektiiviset arviot ja kokemukset kverulanteista todennäköisesti vaikuttavat arvioihin, eivätkä tee niistä täysin yhteismitallisia. Lisäksi on syytä tuoda esiin, että samasta virastosta on ollut joissain tapauksissa useampi vastaaja. Siten eri vastaajat ovat saattaneet kuvata vastauksissaan samaa asiakasta. Tarkemman määrän saaminen edellyttäisi esimerkiksi kverulantin kriteerien määrittelemistä ja sen perusteella tehtävää tutkimusta ja analyysiä viranomaisten asiakirja-aineistoista.

Saaduista vastauksista voidaan kuitenkin tehdä se päätelmä, että vastaajista lähes kaikki ovat oman käsityksensä mukaan kohdanneet heille esitetyn kverulantin määritelmän täyttäviä henkilöitä. Saatujen vastausten määrää voidaan pitää kohtuullisena, etenkin yleisten tuomioistuimien osalta (ks. kuvio 1). Ilmiö on tunnistettu ja havaittavissa myös hallinto-oikeuksissa. Se, että vastauksia saatiin myös syyttäjälaitoksesta, oikeusapu- ja edunvalvontatoimistosta ja asianajajaliiton valvontalautakunnasta, viittaa siihen, että ilmiö tunnistetaan yleisesti oikeushoidon eri sektoreilla. Kuten edellä todettiin, vastauksia tuli virastojen maantieteellisen sijainnin kannalta laajasti eri alueilta, mikä viittaa siihen, että ilmiö on havaittavissa eri puolilla maata ja eri kokoisissa tuomioistuimissa. Ilmiö ei siis rajaudu esimerkiksi yksinomaan pääkaupunkiseudun viranomaisiin. Tutkimustulos viittaa siihen, että psykologisessa ja oikeustieteellisessä kirjallisuudessa kuvattu kverulantti-ilmiö on 1) olemassa oleva ja 2) edelleen ajankohtainen. Koska vastaajista 97 % kertoi kohdanneensa kverulantteja ja näitä arvioitiin vastaushetkellä olevan viraston asiakkaina ainakin 1–5, voitaneen esittää varovainen arvio, että 3) hyvin monen viraston asiakaskunnassa voi olla ainakin yksi tällainen henkilö. Lisäksi voidaan todeta, että 4) tällaisia henkilöitä voi olla virastojen asiakkaina useampia, jopa hyvin useita (yli 10). Kyselyyn saatuja vastauksia ei voida kuitenkaan yleistää siten, että niissä esitetyt näkemykset kuvastaisivat vastaajavirastoissa vallitsevaa yleistä käsitystä. Tästä tarkemmin osiossa 3.3.4.

3.3.2 Kverulanttien ominaispiirteet

Kyselyn toisena tavoitteena oli selvittää viranomaistahojen käsitystä kverulanttien ominaispiirteistä. Esitetyn kverulantin määritelmän mukaan he käyttävät erinäisiä viranomaismenettelyjä korostetun toistuvasti ja pääasiassa perusteetta. *Toistuvuuden* osalta taulukosta 5 on havaittavissa, että uusien asioiden vireille saattamisen osalta vastaukset jakautuvat eri vaihtoehtojen kesken melko tasaisesti (noin joitain yksittäisiä 25 %, muutamia 25 %, useita 30 % ja suuren määrän 18 %). Vastaajista 30 % arvioi, että henkilö saattaa vireille useita (5–10) uusia asioita, kun hänen aiempi vaatimuksensa ei menesty. Avoimissa vastauksissa (kysymykset 7 ja 8) tuotiin esiin eri arvioita vireillä olevien ja arkistoitujen juttujen määristä, mutta enimmillään niitä todettiin olevan satoja. Voitaneen tehdä johtopäätös, että juttujen toistuvuuden määrässä on hajontaa ja toistuvuus voi joskus olla määrällisesti äärimmäisen suurta. Toisaalta joidenkin osalta toistuvuuden määrä voi myös jäädä muutamaan juttuun.

Voidaan kysyä, montako juttua henkilön tulisi nostaa, että häntä voidaan kutsua kverulantiksi. Tämä riippunee siitä, katsotaanko käsitteen määrittelyssä olevan olennaista nimenomaan kanteiden määrä, vai niiden muut piirteet, kuten henkilön harhaluuloisuus, epäasiallisuus tai toiminnan kuormittavuus. Kuormittavuuden näkökulmasta esimerkiksi viisi perusteetonta, kaikissa oikeusasteissa käynyttä lasten huoltoriitaa voivat kokonaisuutena ajallisesti ja kuormittavuudeltaan olla paljon vaativampia kuin kymmenen täysin absurdia, heti selvästi perusteetonta velkomuskannetta.

Kverulanttien *käytöksen* osalta vastauksista ilmenee, että he varsin yleisesti tekevät toistuvia yhteydenottoja asian käsittelijälle tai asiakaspalveluun ja kohdistavat perusteettomia kanteluita asiansa ratkaisseita henkilöitä kohtaan.[74] Nämä seikat osaltaan selittävät kverulanttien kuormittavuutta heidän asiansa käsittelijöille, mikä tulee ilmi myös avoimissa vastauksissa. Kverulantteja koskevassa kirjallisuudessa tuotiin usein esiin heidän *ominaispiirteinään* katkeroitumista, pakkomielteisyyttä, harhaluuloisuutta sekä jonkinasteista suhteellisuudentajun menetystä. Näiltä osin kyselyn vastaukset tukevat melko vahvasti käsitystä henkilöiden todellisuudentajun hämärtymisestä.[75] Kuvauksia tästä saatiin myös avoimissa vastauksissa. Vaatimusten määrän arvioitiin yleensä olevan epäsuhteessa varsinaiseen valitusasian tosiasiallisen merkitykseen nähden.[76] Selvä enemmistö näki kverulanttien ilmentävän pakkomiellettä tai voimakasta fiksaatiota asiansa ajamiseen.[77] Ajatusta vääryyden ja koston hyvittämisestä arvioitiin myös pääsääntöisesti ilmenevän.[78] Kverulanttien viestinnästä arvioitiin yleisesti ilmenevän vainoharhaisuutta viranomaistahoja kohtaan.[79] Myös ajatusta oman asian laajemmasta yhteiskunnallisesta merkityksestä ilmeni ainakin jonkun verran.[80] Näiltä osin annetut vastaukset menevät hyvin yhteen edellä psykologisessa kirjallisuudessa kuvattujen kverulanttien erityispiirteiden kanssa. Maalittamisen osalta vastaukset eivät jakaudu yhtä suoraviivaisesti kuin edellä. Vastaukset jakautuivat siten[81], että noin 33 % prosenttia katsoi, ettei maalittamista ilmene ollenkaan, noin 37 % arvio sitä olevan vähäisessä määrin ja noin 24 % jonkun verran. Hyvin paljon sitä arvioi olevan 4 % vastaajista. Osa vastaajista toi avoimissa vastauksissa ilmi, että he eivät välttämättä tiedä, ilmeneekö maalittamista, koska eivät ole sosiaalisessa mediassa tai seuraa sitä. Maalittamisen osalta vastauksissa oli siis enemmän hajontaa. Sosiaalisen median käytön yleisyys toki vaihtelee jossain määrin ikä- ja sukupolven mukaan. Vastauksista voitaneen arvioida, että kverulanttien taholta maalittaminen on mahdollista, mutta ei ainakaan säännönmukaista. Samoin otsikon 2 alla kuvatussa mainitussa psykologisessa kirjallisuudessa tuotiin harvemmin esiin maalittamista tai häirintää sosiaalisessa mediassa.

Tiivistetysti todettakoon, että kverulanttien ominaispiireiden osalta kyselyn vastauksista saatava kuva tukee kverulantteja koskevasta kirjallisuudesta piirtyvää määritelmää. Vastaajat ovat tunnistaneet kverulanteissa mainittuja piirteitä. Enemmistö arvioi myös, että ajatusta oman asian laajemmasta yhteiskunnallisesta merkityksestä ilmeni jonkin verran.[82] Vastausten perusteella kverulanttien käytöksessä ilmenevät usein myös toistuvat yhteydenotot asiakaspalveluun tai asian käsittelijälle sekä perusteettomien kanteluiden tekeminen ratkaisijoista.[83]

Kverulanttien *viestinnän* osalta saadut vastaukset[84] sopivat pääosiltaan yhteen Mullenin ja Lesterin esittämän taulukon kanssa (ks. alaviite 67). Yleisimmäksi arvioitiin sekava ja epäselvä kirjoitustapa ja jatkuva toisto (a. ja b.). Retorisia kysymyksiä ja eri termien virhekäyttöä (c. ja d.) yli 50 % vastaajista arvioi olevan ainakin jonkun verran. Lakitermien virhekäyttöä vastaajista 34 % arvioi olevan hyvin paljon. Kohdan e. viittaamisessa itseen kolmannessa persoonassa vastaukset jakautuivat.[85] Kohdan f. mielisteleviä toteamuksia havaittiin hieman

[74] Taulukko 5.
[75] Taulukko 5, vastaajista 57 % prosenttia arvioi tällaisia piirteitä ilmenevän hyvin paljon.
[76] Taulukko 6, vastaajista 61 % prosenttia arvioi näin olevan hyvin paljon.
[77] Taulukko 7, vastaajista 66 % arvioi näin olevan hyvin paljon ja yksikään vastaaja ei arvioinut, ettei niin olisi ollenkaan.
[78] Taulukko 7, vastaajista noin 50 % arvioi näin olevan hyvin paljon ja noin 42 % jonkun verran.
[79] Taulukko 7, vastaajista noin 63 % arvioi näin olevan hyvin paljon.
[80] Taulukko 8, vastaajista 45 % arvio sitä ilmenevän jonkun verran ja 26 % hyvin paljon.
[81] Taulukko 9.
[82] Taulukko 8.
[83] Taulukko 5.
[84] Taulukko 10.
[85] Ei ollenkaan n. 19 %, vähäisissä määrin n. 40 %, jonkun verran n. 23 % ja hyvin paljon n. 16 %.

Edilex Lakitieto Oy 2025

harvemmin.[86] Uhkavaatimusten osalta vastauksissa oli hajontaa.[87] Väkivallalla uhkaaminen itseä tai muita kohtaan arvioitiin pääosin harvinaiseksi.[88] Näin oli myös väkivallalla uhkaamisessa yksilöitä tai organisaatioita kohtaan.[89] Vastausten perusteella erinäisiä uhkavaatimuksia ilmenee ainakin jonkin verran, mutta suoranainen väkivallalla uhkaaminen ei ole pääsääntöistä. Suoranaista väkivallalla uhkaamista ilmenee, mutta kyse näyttää olevan enemmän poikkeuksesta.

Kirjelmien muotoilun osalta vastaukset (taulukko 11) sopivat myös pääosiltaan yhteen Mullenin ja Lesterin esittämän taulukon kanssa. Vastaajista 52 % katsoi, että kirjelmissä ilmenee hyvin paljon poikkeuksellisen monisivuisia kirjelmiä ja 37 % arvioi näitä olevan jonkun verran. Vastaajista 59 % katsoo kirjelmiin liittyvän hyvin paljon outoja ja epäoleellisia liitteitä ja 33 % arvioi näitä olevan jonkun verran. Korostuskeinojen käyttöä ilmenee vastaajista 48 %:n mukaan hyvin paljon ja 36 %:n mukaan jonkun verran. Paljon alaviitteitä ja marginaalimerkintöjä kirjelmissä ilmenee vastaajista 49 %:n mukaan vähäisissä määrin ja 23 %:n mukaan jonkun verran. Vastaajista 20 % on todennut, ettei niitä ilmene. Avoimista vastauksista havaitaan, että kirjelmät voivat pahimmillaan olla satoja, jopa tuhansia sivuja pitkiä. Ne ovat saattaneet olla sisällöltään tajunnanvirtaa tai muutoin vaikeasti ymmärrettäviä.

Vastauksista havaitaan, että kverulanttien ilmaisua koskevat kuvaukset sopivat melko hyvin yhteen aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa kuvatun kanssa, joskin jotkin piirteet ovat harvinaisempia. Kverulanttien ilmaisua kuvataan monisivuiseksi ja kirjoitustavaltaan epäselväksi. Kirjelmät voivat olla sisällöltään kummallisia ja vaikeatajuisia. Avoimista vastauksista käy ilmi, että kirjelmien laajuus koetaan vaikeasti hallitavaksi ja kuormittavaksi. Kverulantille mahdollisesti esitetty kehotus selventää tai tiivistää ilmaisua ei johda toivottuun tulokseen vaan uusiin laajoihin kirjelmiin. Vastauksissa kohdistettiin kritiikkiä OK 5 luvun sääntelyä ja sitä koskevaa ylioikeuksien tulkintakäytäntöä kohtaan. Tämä huomioiden mainittua OK 5 lukua koskevaa sääntelyä avataan lyhyesti jäljempänä kohdassa 4.2. Koska kverulanttien kirjelmien ja ilmaisun tietyt ominaispiirteet on pantu merkille muussa tutkimuskirjallisuudessa ja tämä tutkimus tukee näitä havaintoja, voisi olla ajateltavissa jatkotutkimus, jossa perehdytään viranomaisten asiakirja-aineistoon näiden erityispiirteiden kautta.

3.3.3 Käsitys kverulanttien aiheuttaman työn määrästä suhteessa keskivertoasiakkaaseen

Kyselyn kolmantena tavoitteena oli selvittää viranomaistahojen käsitystä kverulanttien aiheuttamasta työmäärästä suhteessa keskivertoasiakkaaseen. Taulukosta 12 käy ilmi, että noin 64 % vastaajista arvioi tällaisten henkilöiden työllistävän häntä/virastoa paljon enemmän suhteessa muuhun samantyyppiseen juttuun. Vastaajista noin 23 % arvioi työllistävyyden olevan jonkin verran enemmän. Vain noin 3 % prosenttia arvioi määrän olevan yhtä paljon kuin muu samantyyppinen juttua, noin 4 % jonkin verran vähemmän ja noin 2 % paljon vähemmän. Vastausten perusteella siis selvä enemmistö pitää kverulantteja keskivertoasiakasta paljon enemmän työllistävinä.

Työllistävyyden syitä voidaan hakea kverulanttien edellä ilmenneistä piirteistä. He tuottavat keskivertoasiakasta enemmän juttuja, heidän tapansa esittää asiansa on monisivuinen ja epäselvä, he ottavat useammin yhteyttä asian käsittelijään ja he tekevät näistä kanteluja. Lisäksi heidän mahdollinen harhaluuloisuutensa, fiksoitumisensa ja epäilyksensä viranomaisia kohtaan voivat tehdä heidän kanssaan kommunikoimisesta haasteellista ja kuormittavaa. Kysymykseen 6 esitettiin varsin paljon avoimia vastauksia ja vastauksissa ilmenevät kannanotot osoittavat toivetta, että olisi löydettävissä tehokkaampia tai parempia tapoja käsitellä kverulanteiksi arvioidut asiakkaat. Vastaajat esittivät myös monia kehitysideoita, joita arvioidaan lyhyesti jäljempänä.

[86] Vastaajien mukaan ei ollenkaan n. 29 % ja vähäisessä määrin n. 38 %, jonkun verran n. 26 % ja hyvin paljon n. 5 %.
[87] Ei ollenkaan 11 %, vähäisissä määrin 36 %, jonkun verran 37 %, hyvin paljon 14 %.
[88] Ei ollenkaan 46 %, vähäisissä määrin 41 %, jonkun verran 10 %, hyvin paljon 1 %.
[89] Ei ollenkaan 50 %, vähäisissä määrin 38 %, jonkun verran 10 %, hyvin paljon alle 1 %.

Edilex Lakitieto Oy 2025

3.3.4 Kriittiset huomiot ja rajoitukset tutkimustuloksiin

Tutkimuksen metodin rajoitteita kuvattiin osittain jo edellä kverulanttien määrää koskevassa osiossa (3.3.1). Kyselyn perusjoukko koostui usean viranomaisen henkilökunnasta ja kysely pyrittiin kohdistamaan mahdollisimman laajasti tahoille, joilla voisi olla kokemusta kverulanttien kohtaamisesta. Vastauksien määrän edustavuuden[90] kannalta voidaan huomauttaa, että kyselyn vastaanottajatahojen kokonaiseen henkilöstömäärään suhteutettuna vastausprosentti on matala. Tarkkaa tietoa perusjoukosta, eli kohdeviranomaisten kokonaishenkilöstömäärästä ei ole käytettävissä.[91] Tarkkaa tietoa myöskään siitä, kuinka suuren osan perusjoukosta kysely on tavoittanut, ei ole. Tuloksia ei siis voida yleistää siten, että ne ilmentäisivät vastaajavirastojen koko henkilökunnan yleisiä näkemyksiä.

Aineiston katoanalyysin näkökulmasta voidaan ensinnäkin olettaa, että kyselyyn ovat todennäköisemmin vastanneet ne henkilöt, joilla on kokemusta kverulanteista ja joille ilmiö on tuttu. Henkilöt, joilla tällaisia kohtaamisia ei ole, ovat saattaneet arvioida vastaamisen vähemmän tarpeelliseksi ja jättää vastaamatta. Tältä kannalta sen vastaajamäärän osuuteen, jotka ovat vastanneet kohdanneensa kverulantteja (97,26 %), suhteessa niihin, jotka eivät ole, on siis syytä tehdä tiettyjä varaumia. Kyse on todennäköisesti valikoitumisesta ja vastauskadosta, jolloin saatuja havaintoja ei ole syytä liiallisesti yleistää. Saatujen vastausten perusteella viranomaisten henkilökunnasta löytyy henkilöitä, jotka ovat katsoneet kohdanneensa kverulantteja työssään. Tutkimustulosten perusteella sen sijaan ei voida arvioida, kuinka suuri osa kaikista kohdeviranomaisten henkilökunnasta on kohdannut kverulantteja. Koska kohdeviranomaisten kokonaishenkilökunnan ja kyselyn vastaanottaneiden henkilöiden tarkkoja määriä ei ole tiedossa, ei voida arvioida, kuinka suuri osa henkilöstöstä on tarkalleen jättänyt kyselyyn vastaamatta. Lisäksi osasta kysymyksistä havaitaan, että jotkut vastaajat ovat jättäneet vastaamatta niihin, eli vastauksia on vähemmän kuin 146. Suhteutettuna mainittuun maksimimäärään (146) tämän kaltainen puutteellisuus ei kuitenkaan ole määrältään erityisen suurta.[92]

Kuten jo edellä mainittiin, samasta virastosta on ollut joissain tapauksissa useampi vastaaja. Siten eri vastaajat ovat saattaneet kuvata vastauksissaan samaa asiakasta. Tutkimuksen tuloksien perusteella voidaan esittää yleisen tason arvioita kverulanttien määrästä ja ominaispiirteistä. Jonkun tietyn henkilön arvioiminen kverulantiksi edellyttäisi kuitenkin aina kliinistä tutkimusta ja tapauskohtaista arviota. Lisäksi vastaajien esittämät arviot kverulanttien esittämien kanteiden tai juttujen määristä ovat arvioita.

Vastaajille esitetty kverulantin määritelmä on pidetty melko suppeana ja yleispiirteisenä. Tämä siksi, että itse määrittelyyn ei suoraan sisällytettäisi niitä piirteitä, joiden olemassaoloa vastaajia pyydetään arvioimaan. Määritelmän yleispiirteisyys voi kuitenkin jossain määrin johtaa tulkinnanvaraisuuteen. On myös mahdollista, että pelkkä termi ”kverulantti” on latautunut ja siten jossain määrin omiaan ohjaamaan vastaajien arvioita. Toisaalta edellä kuvatussa psykologisessa kirjallisuudessakaan ei esitetä yksiselitteistä ja riidatonta määritelmää kverulanteille. Kyseessä ei olekaan tarkkarajainen kategoria, vaan tiettyjen kverulantteihin liitettyjen piirteiden ilmeinen voinee myös olla jatkumo, jossa henkilö ilmentää niitä enemmän tai vähemmän. Jotta saataisiin tarkempaa tietoa kverulanttien määristä ja ominaispiirteistä, olisi syytä perehtyä näiden viranomaisille toimittamiin asiakirjoihin.

[90] Nieminen – Lähteenmäki 2021 s. 29–30.
[91] Tuomioistuinlaitoksessa, johon kuuluvat tuomioistuinten lisäksi Tuomioistuinvirasto sekä tuomarinvalinta- ja tuomarinkoulutuslautakunnat, työskentelee yhteensä noin 3500 ihmistä. (https://tuomioistuimet.fi/fi/index/tuomioistuinlaitos/tuomioistuintyonantajana.html tarkistettu 17.12.2024). Esimerkiksi yksin Helsingin käräjäoikeudessa työskenteli vuonna 2023 noin 380 virkamiestä. Vakinaisia käräjätuomarin virkoja oli 107 ja kansliahenkilökunnan virkoja 188. (Helsingin käräjäoikeuden vuosikertomus 2023 s. 8). Syyttäjälaitoksessa työskentelee noin 650 henkilöä. (https://syyttajalaitos.fi/syyttajalaitos, tarkistettu 17.12.2024).
[92] Ks. esim. taulukot 5 ja 6.

4 TUTKIMUKSEN TULOSTEN ARVIOINTI JA JATKOTUTKIMUKSEN TARVE

4.1 JOHTOPÄÄTÖKSET OIKEUSPSYKOLOGIAN NÄKÖKULMASTA

Tutkimustulokset viittaavat siihen, että psykologisessa ja oikeustieteellisessä kirjallisuudessa kuvattu kverulantti-ilmiö on 1) olemassa oleva ja 2) edelleen ajankohtainen. Edelleen, koska vastaajista 97 % kertoi kohdanneensa kverulantteja ja heitä arvioitiin myös vastaushetkellä olevan ainakin 1–5, voitaneen esittää varovainen arvio, että 3) lähes jokaisen viraston asiakaskunnassa voi olla ainakin yksi määritelmän mukainen henkilö. Lisäksi voidaan todeta, että 4) tällaisia henkilöitä voi olla virastojen asiakkaina useampia, jopa hyvin useita (yli 10). Kverulanttien vireille saattamien juttujen toistuvuuden määrässä on hajontaa, mutta toistuvuus voi pahimmillaan olla määrällisesti äärimmäisen suurta.[93] Yleensä vastaajien enemmistö katsoi, että kverulanttien käytös ilmentää henkilöiden todellisuudentajun hämärtymistä ja vaatimusten epäsuhteellisuutta varsinaisen valitusasian tosiasialliseen merkitykseen nähden, pakkomiellettä tai voimakasta fiksaatiota asiansa ajamiseen, ajatusta vääryyden ja koston hyvittämisestä sekä vainoharhaisuutta viranomaistahoja kohtaan. Enemmistö arvioi myös, että ajatusta oman asian laajemmasta yhteiskunnallisesta merkityksestä ilmeni jonkin verran. Vastausten perusteella kverulanttien käytöksessä ilmenevät usein myös toistuvat yhteydenotot asiakaspalveluun tai asian käsittelijälle sekä perusteettomien kanteluiden tekeminen ratkaisijoista. Sen sijaan maalittamisen osalta vastauksissa oli enemmän hajontaa. Selvä enemmistö vastaajista pitää kverulantteja keskivertoasiakasta paljon enemmän työllistävinä.

Kverulanttien viestinnän piirteiksi arvioitiin usein etenkin sekava ja epäselvä kirjoitustapa ja jatkuva toisto. Kirjelmiin saattoi sisältyä uhkavaatimuksia, mutta vastauksissa oli tältä osin jonkin verran hajontaa. Vastausten perusteella erinäisiä uhkavaatimuksia ilmenee ainakin jonkun verran, mutta suoranainen väkivallalla uhkaaminen ei ole pääsääntöistä. Suoranaista väkivallalla uhkaamista ilmenee, mutta osin kyse näyttää olevan enemmän poikkeuksesta. Vastaajien enemmistön mukaan kverulanttien kirjelmissä ilmenee hyvin paljon poikkeuksellisen monisivuisia kirjelmiä ja niihin liittyy hyvin paljon outoja ja epäoleellisia liitteitä. Korostuskeinojen käyttöä ilmenee myös melko runsaasti. Kirjelmät voivat pahimmillaan olla satoja, jopa tuhansia sivuja pitkiä. Ne ovat saattaneet olla sisällöltään tajunnanvirtaa tai muutoin vaikeasti ymmärrettäviä.

Saadut tulokset melko pitkälti vastaavat ja tukevat kverulanteista psykologisessa kirjallisuudessa esitettyä kuvaa. Koska tutkimus ei sisällä kliinistä tutkimusta tai perehtymistä kverulanteiksi epäiltyjen henkilöiden tuottamaan materiaaliin, ei kyselyyn vastanneiden esittämiä arvioita voida tässä tutkimuksessa erikseen kontrolloida tai varmistaa.[94] Tutkimus antaakin tietoa vastaajien – eli viranomaistahojen – käsityksistä. Vastausmäärää voidaan pitää kohtuullisen hyvänä määrällisesti, eri virastojen jakautumisen sekä maantieteellisen jakautumisen perusteella. Vaikka vastauksia ei voida tarkemmin kontrolloida, tässä suhteessa yli 140 vastaajan vastauksia voitaneen pitää kuitenkin siinä määrin edustavina, että kverulantti-ilmiön laajuudesta ja ominaispiireistä saadaan jonkinlainen yleiskuva. Kverulanttien määrien osalta tietoja voitaneen pitää suuntaa antavina. Ottaen huomioon yllä kohdassa 3.3.4 kuvatun vastauskato-ongelman on syytä mainita, että suhteessa vastanneiden virastojen kokonaishenkilöstömääriin saatu vastausmäärä ei kuitenkaan ole sillä tavoin edustava, että sen perusteella voitaisiin vetää johtopäätöksiä osallistuneiden viranomaistahojen henkilöstön yleisistä näkemyksistä. Tarkemman käsityksen saaminen edellyttäisi (oikeus)psykologista jatkotutkimusta. Koska kverulanttien kirjelmien ja ilmaisun tietyt ominaispiirteet on pantu merkille muussa tutkimuskirjallisuudessa ja tämä

[93] Hieman samansuuntaisesti ks. Netolitzky 2022 s. 116–119.

[94] Esimerkkinä tutkimuksesta, jossa on selvitetty henkilöiden itsensä tuottamia kirjelmiä ks. Skilling ym. 2013a sekä Netolitzky 2021b. Mainittakoon mielenkiintoisena sivuseikkana Lesterin toteamus, että skandinaaveilla (kirjoituksesta ei käy ilmi, tarkoittaako Lester termillä Skandinavia eri asiaa kuin Pohjoismaat) ilmenee väestöllisesti (population incidence) korkeita määriä (high rates) vainoharhaisuutta (paranoia) sekä kverulatiivista vainoharhaisuutta (querulous paranoia). Se, mitä tämä määrällisesti täsmällisemmin tarkoittaa, jää jossain määrin epäselväksi. Kyse voi olla diagnostisten kriteerien eroista. Ks. Lester 2017 s. 505. Ks. myös Astrup 1984, joka koskee Oslon Gaustadin sairaalassa vuosina 1938–1972 kverulatiivisesta harhaluuloisuudesta tutkittuja potilaita. Näitä potilaita oli aineistossa 22 tapausta.

tutkimus tukee näitä havaintoja, voisi olla ajateltavissa jatkotutkimus, joka perehtyy viranomaisten asiakirja-aineistoon näiden erityispiirteiden avulla.

4.2 JOHTOPÄÄTÖKSET OIKEUSTIETEEN NÄKÖKULMASTA

Oikeustieteen kannalta tutkimus valottaa ilmiötä, josta on kirjoitettu varsin vähän. Kverulantti-termi ilmenee irrallisissa teksteissä, mutta käsitettä ei ole pyritty varsinaisesti määrittelemään. Tämä on johtanut siihen, että ilmiötä ei (suomalaisen) oikeustieteen piirissä ole selvästi tunnistettu. Oikeustieteessä ja etenkin prosessioikeudessa on jonkin verran kiinnitetty huomiota oikeudenkäynnin asianosaisen rooliin ja ominaispiirteisiin (esim. yksityishenkilö, kuluttaja, pienyritys, suuryritys ja ns. repeat player asianosaiset[95]). Samoin prosessioikeudessa on jonkun verran kiinnitetty huomiota oikeudenkäynnin asianosaisten psykologisiin erityispiirteisiin, kuten esimerkiksi psykopatiaan.[96] On perusteita tunnistaa kverulantti-ilmiö osaksi ”oikeudenkäynteihin osallistuvien” henkilöpiiriä. Vaikka he muodostavat todennäköisesti pienen osan tästä henkilöpiiristä, on huomionarvoista, että selvä enemmistö vastaajista esitti käsityksen, että kverulanttien työllistävä vaikutus on selvästi suurempi kuin ”keskiverto” asiakkaan. Tämä vastaa kverulanteista tutkimuskirjallisuudessa esitettyä kuvaa. On syytä tiedostaa, että koska oikeuslaitoksen resurssit ovat rajalliset, kverulantteihin upotettu aika on pois muiden juttujen käsittelystä. Lisäksi on selvää, että kverulantit kuormittavat toistuvilla kanteillaan ja hakemuksillaan paitsi oikeuslaitosta myös oikeuteen haastamiaan tahoja (mm. entiset puolisot, instituutiot, yksittäiset virkamiehet), mikäli kanne etenee tiedoksiantoon ja oikeudenkäyntiin.[97] Voitaneen sanoa, että yhden rajattomasta pääsystä tuomioistuimeen tulee toisen rajaton pakottaminen tuomioistuimeen.[98]

Kyselyyn saaduissa vastauksissa ongelman korjaamiseksi tuotiin esiin monia erilaisia vaihtoehtoja. Näitä olivat uuden lainsäädännön ja/tai oikeudenkäymiskaaren 5 luvun uudistamisen tarve, tarve käsitellä jutut nopeutetusti, avustaja/asianajajapakko, prosessiedunvalvojan määrääminen sekä tarve estää epärelevantin materiaalin toimittaminen tehokkaammin. Laajat ja toistuvat sähköpostikirjelmät koettiin ongelmiksi.[99] Varsin usein

[95] Ks. esim. Markus 2022 s. 65–67.
[96] Nyholm – Häkkänen-Nyholm DL 2009, Quayle 2008. Rikosoikeuden puolella tutkimusta rikoksen tekijöiden psykologisista piirteistä toki löytyy, ks. esim. Jaana Haapasalon teos Kriminaalipsykologia.
[97] Ks. esim. Linna 2022 s. 38: ”Huoltoa koskevista asioista onkin käytännössä ikäviä esimerkkejä, ”ikiliikkuja-asioita”, joissa vanhemmat jatkavat lapsen huollosta taistelemista tämän täysi-ikäisyyteen saakka.” Morrissette 2019 s. 266: ”The situation of the parties targeted in the ‘‘initial dispute” is usually the worst. Apart from the often considerable legal and professional costs they may have to incur because of lengthy, repetitious and spurious proceedings, they may also develop a sense of despair at the ineffectiveness of the legal system.” Lester 2017 s. 515. Kverulanttien resurssikuluttavuus havaittiin myös tutkimuksessa Skilling 2013a (s. 35).
[98] Morrissette (Morrissette 2019 s. 282) mainitsee termit “access to justice” ja “compulsory injustice.” Morrissette 2002 s. 261: “Ainsi, on peut advancer que, plus l’on facilite l’acces á la justice, plus l’on facilite l’abus de procédure.” Ks. myös Netolitzky 2019 s. 252 sekä Netolitzky 2021b s. 164–165: ”SRLs [Self-represented litigants] seeking to access the Supreme Court cause a substantial volume of predictably unmeritorious litigation. [-] Supreme Court resources - registry staff time, staff lawyers' workload, and the limited work capacity of the Supreme Court justices themselves - are expended without any tangible benefit. [-] In a critical sense, the current state of affairs prioritizes what is effectively a symbolic right of access to the proverbial final "day in court" over economic and legal utility.” Netolitzky 2022 s. 144–147, Netoliztky – Warman 2022 s. 250.
[99] Kverulanttien taipumus laajoihin ja toistuviin (sähköposti)kirjelmiin havaittiin myös Skilling ym. 2013a tutkimuksessa, ks. ibid s. 21, 25, 30. Samoin Netolitzky – Warman 2021 s. 240. Ks. myös Poliisirikostutkinnan toimintakertomus vuodelta 2022 s. 5. Mainittakoon kuriositeettina, että Saksan perustuslakituomioistuin ei ota käsittelyyn sähköpostilla toimitettuja kirjelmiä. Syynä on todettu olleen pyrkimys välttää häirinnän (noise) levittäminen digitaalisten kanavien kautta (Gaderer 2018 s. 212). Kirjelmän voi toimittaa postitse tai faksilla. Lisäksi tuomioistuimen verkkosivujen mukaan kirjelmiä voidaan toimittaa sähköisen järjestelmän kautta, joka edellyttää tunnistautumista, mutta sähköpostilla toimitetut kirjelmät ovat vaikutuksettomia (https://www.bundesverfassungsgericht.de/DE/Service/Kontakt/kontakt_node.html [katsottu 19.8.2024]). Suomessa esimerkiksi Verohallinto hoitaa sähköisen asioinnin pääsääntöisesti sähköistä tunnistautumista edellyttävässä verkkoportaalissa, mutta jostain syystä tuomioistuinlaitokseen tällaista järjestelmää ei ole tehty.

mainittiin kanteen tutkimatta jättäminen tai hylkääminen selvästi perusteettomana. Vastauksissa kritisoitiin toistuvasti tältä osin voimassa olevaa sääntelyä ja hovioikeuksien sitä koskevaa tulkintalinjaa. Vastauksissa mainittiin toistuvasti erikseen vexatious litigant -menettely. Avustajina toimivien osalta mainittiin, että kverulantti-ilmiö tulisi tunnistaa hyvän asianajotavan tulkinnassa. Valvontamenettelyyn toivottiin keinoa rajoittaa kirjelmien määrää. Myös mielenterveyspalveluiden ja niiden saatavuuden parantamisen arvioitiin auttavan kverulantteja.

Erityisinä ongelmina tuotiin esiin vaikeudet käsitellä ja rajoittaa kverulanttien tuottamaa laajaa ja suurta asiakirjamäärää. Yleisten tuomioistuinten siviiliprosessin piirissä hovioikeuksien OK 5 lukua koskevaa tulkintalinjaa kritisoitiin. Tämä koskenee erityisesti OK 5:6:ää. Kritiikki huomioiden käsittelen mainittua lainkohtaa lyhyesti.

OK 5:6 sisältää mahdollisuuden jättää kanne tutkimatta prosessuaalisella perusteella[100] sekä hylätä se materiaalisella perusteella, jos kanne on selvästi perusteeton.[101] Olennainen ero näiden kahden termin välillä on, että kun kyse on selvästä perusteettomuudesta, tällöin (hylkäävä) ratkaisu (tuomio) koskee aineellisoikeudellista perustetta – eli siis asiaratkaisua – ja ratkaisu saa oikeusvoiman (res judicata), eikä samaa kannetta voida enää nostaa.[102] OK 5:6.1:n nojalla tapahtunut tutkimattajättämisratkaisu (päätös) perustuu siihen, että prosessinedellytyksissä on puute, mutta ratkaisu ei ota kantaa jutun aineellisiin edellytyksiin.[103] Haastehakemuksen riittävä yksilöinti ja selvyys ovat jutun vireillepanoa koskeva prosessinedellytys.[104] Epäselvä haastehakemus, joka jätetään OK 5:6.1:n nojalla tutkimatta, ei pääsääntöisesti estä yrittämästä nostaa samaa kannetta uudella haastehakemuksella.[105] Tosin voitaneen harkita, että OK 5:6.1:n nojalla aiemmin tutkimatta jätetyn puutteellisen haastehakemuksen kanssa tosiseikoiltaan oleellisesti tai täysin identtinen uusi haastehakemus jätetään tutkimatta oikeusvoimavaikutuksen nojalla. Tällöin aiempaa tutkimattajättämispäätöstä ei voitaisi kiertää vain pintapuolisesti muuttelemalla vanhaa haastehakemusta.[106]

Jos kanne osoittautuu oikeudenkäynnissä perusteettomaksi, se hylätään. Lyhyesti ilmaistuna kanteen perusteettomuus voi johtua puutteesta sen oikeudellisissa perusteissa[107] tai vedotuissa (oikeus)tosiseikoissa[108] tai

---

[100] OK 5:6.1: Tuomioistuimen on jätettävä kanne tutkimatta, jollei kantaja noudata hänelle annettua 5 §:ssä tarkoitettua kehotusta ja haastehakemus on niin puutteellinen, epäselvä tai sekava, ettei se kelpaa oikeudenkäynnin perustaksi, taikka jos tuomioistuin ei muusta syystä voi ottaa asiaa tutkittavaksi.

[101] OK 5:6.2: Tuomioistuimen on hylättävä kanne tuomiolla siltä osin kuin se on selvästi perusteeton.

[102] Hovioikeuskäytännöstä löytyy joitain (palautus)ratkaisuja, joissa tämä ero näyttää jääneen alioikeudelta huomiotta, eli kanne on hylätty epäselvyyden vuoksi tai se on jätetty tutkimatta materiaalisen puutteen vuoksi (Turun hovioikeus 7.10.2022 nro 595, S 21/1044, Itä-Suomen hovioikeus 11.3.2022 nro 122, S 21/1237, Turun hovioikeus 28.6.2021 nro 491, S 21/39, Rovaniemen hovioikeus 24.1.2017 nro 30, S 15/1296, Turun hovioikeus 3.6.2016 nro 605, S 15/1622, Vaasan hovioikeus 29.12.2015 nro 617, S 15/126, Turun hovioikeus 29.8.2014 nro 928, S 14/123). Keskeistä on, että epäselvää kannetta ei voida hylätä, koska ratkaisun oikeusvoiman sisältö jäisi epäselväksi. Epäselvän kanteen perusteella ei voisi myöskään antaa yksipuolista tuomiota, koska sen kohteelle jäisi epätietoisuus joko vaatimusten tai perusteiden sisällöstä (ks. Kuuliala – Linna- Saranpää 2024 s. 348). Lyhyesti – epäselvä peruste tulee selventää ja selvästi perusteeton tulee hylätä. Epäselvää ei voida hylätä, koska ei ole selvää, mitä hylätään. Jos ei saada selvää, niin on jätettävä tutkimatta.

[103] Kuuliala – Linna- Saranpää 2024 s. 31–34. OK 24:1.

[104] Kuuliala – Linna – Saranpää 2024 s. 28.

[105] Tapanila 2021 s. 177–178.

[106] On katsottu, että myös tutkimattajättämispäätös voi saada oikeusvoiman. Tuomioistuimen prosessiratkaisuista saavat oikeusvoiman lopulliset päätökset, nimenomaan tutkimattajättämispäätökset, sikäli kuin ratkaisun peruste on sillä tavoin pysyvä, että prosessuaalinen tilanne on uudessa prosessissa muuttumaton. (Lappalainen – Hupli 2021a s. 756). Prosessinedellytyksien olemassaoloa koskevat tuomioistuimen päätökset eli prosessiratkaisut tulevat oikeusvoimaisiksi, jos ne ovat sisällöltään sellaisia, että ne in abstracto tarkastellen voivat vaikuttaa uudessa oikeudenkäynnissä. Vastakkaisessa tapauksessa prosessiratkaisulla ei ole tällaista sitovaa vaikutusta. (Jokela 2015 s. 575). Ks. myös Päivärinne 2022 s. 91–95.

[107] Esimerkiksi jos oikeusjärjestys ei ylipäänsä tunnusta kantajan esittämää vaatimusta.

[108] Vaatimus voi sinänsä olla oikeudellisesti mahdollinen, mutta kantajan kannevaatimuksensa perusteeksi vetoamista faktoista ei seuraa – edes silloin, kun faktat pitäisivät paikkaansa – oikeudellisesti sitä, mitä kantaja vaatii.

siitä, että kantaja ei pysty osoittamaan väitteitään näytöllä (näyttökysymys, puute todistelussa).[109] Kaikki edellä mainitut kysymykset voivat olla oikeudenkäynnissä riitaisia ja ne voivat olla enemmän tai vähemmän tulkinnanvaraisia. OK 5:6.2:n nojalla tapahtuva hylkääminen vaatii, että perusteettomuuden tulee olla *selvää.* Lain esitöiden mukaan OK 5:6.2:n *selvä perusteettomuus* tarkoittaa sitä, että vaatimus ei perustu lakiin ja että ilmoitetusta perusteesta ei voi seurata pyydettyä seuraamusta. Lisäksi perusteettomuudella tarkoitetaan sitä, että vaatimuksen perusteet eivät vastaa yleisesti tiedossa olevia seikkoja.[110] Selvän perusteettomuuden piiriä on myös luonnehdittu siten, että oikeustosiseikoiksi esitetyistä faktoista ei voi seurata sitä, mitä kantaja haastehakemuksessa vaatii tai kanne on oikeuden väärinkäyttöä. Kanteen aineellisoikeudellinen puute ei voi korjautua. Sen sijaan näyttökysymykseen ja kantajan esittämien oikeustosiseikkojen paikkansapitävyyteen (esim. KKO 2005:72 kohta 3, KKO 1997:60, KKO 1998:86) ei OK 5:6.2:n näkökulmasta kiinnitetä huomiota muutoin kuin sikäli, että kanteen ”selvä perusteettomuus” on käsillä, jos faktat ovat notorisesti epätosia tai ilmeisen mahdottomia.[111] Viimeksi mainitun osalta voidaan juuri tässä käsiteltävän ongelman näkökulmasta kysyä, onko kanteen käsittelyyn pääsyn rima vedetty liian alas. Kuitenkin toiselta puolen ongelma on, että näyttökysymyksiin kannanottaminen OK 5:6:n kautta yksinomaan oikeudenkäynnin valmisteluvaiheessa sisältää käytännöllisiä ja oikeudellisia haasteita.[112]

OK 5:6.1:n mukaan kanne on jätettävä tutkimatta, jos se on täydennyskehotuksen (OK 5:5) jälkeen puutteellinen, epäselvä tai sekava[113] tai asiaa ei muusta syystä voi ottaa tutkittavaksi.[114] OK 5:6.1:n näkökulmasta on mielenkiintoista, että haastehakemuksen täydennyskehotuksen kynnystä (OK 5:5) korotettiin lainmuutoksella vuonna 2003[115] asettamalla täydennysvaatimus koskemaan tilanteita, joissa se on ”välttämätöntä.” Aiemmin

[109] Tarkemmin fakta- ja oikeusnormien erottelusta ja seikan käsitteestä ks. Tapanila 2021 s. 54–63. Virolainen – Martikainen 2010 s. 31–32, 227–233, 355–358.
[110] HE 15/1990 vp s. 54.
[111] Lappalainen – Hupli 2021b s. 985. Jokela 2024 s. 450–452, Kuuliala – Linna- Saranpää 2024 s. 347–352, Virolainen – Launiala 2024 s. 249–251. Tapanila 2021 s. 174–179, ks. etenkin s. 179 ja alaviite 67. Kulmala 2018 s. 899–900. Esimerkkinä tapauksesta, jossa kanteen katsottiin olevan selvästi perusteeton ja perustuvan notorisesti epätosiin ja mahdottomiin väitteisiin ja vastuurakenteisiin, ks. Helsingin hovioikeus 31.5.2022 nro 731 S 19/74.
[112] Kanne on hylättävissä OK 5:6.2:n nojalla koko valmistelun ajan (KKO 2017:76 kohta 13), vaikka haasteen antamiseen olisi päädytty.
[113] Kuuliala – Linna- Saranpää 2024 s. 335–345. Tapanila 2021 s. 174–179. Haastehakemuksen kannevaatimuksen ja -perusteen kriteerien yksilöinti on tiivistetty hyvin myös ratkaisussa Helsingin hovioikeus 23.11.2016, nro 1681 (S 16/1370), HelHO 2016:20 (otsikko Tutkimatta jättämistä koskevat oikeudelliset perusteet). Ks. myös KKO 2017:17 kohta 32 ja eri mieltä olleen jäsenen lausunto. Muita esimerkkejä Helsingin hovioikeus 11.5.2017 nro 579 S 16/2399 ja Helsingin hovioikeus 8.11.2018 nro 1458 S 18/1603.
[114] Tällainen syy on pääasiassa ehdottoman prosessinedellytyksen puute. Kuuliala – Linna – Saranpää 2024 s. 345. Puute prosessinedellytyksissä voi johtua esimerkiksi aiemman ratkaisun oikeusvoimasta (res judicata, ks. esim. KKO 2008:43) ja kanteen oikeussuojan tarpeen puutteesta (esim. KKO 2020:57). Joissain tilanteissa vähäarvoinen saatava on saatettu katsoa oikeussuojan tarpeeltaan puutteelliseksi, ks. Pirkanmaan käräjäoikeuden päätös 12.5.2016 nro 16/15512 L 16/822 ja sitä koskeva Turun hovioikeuden päätös 11.11.2016 nro 1115 S 16/1209. Pirkanmaan käräjäoikeuden päätös 21.12.2016 nro 16/39358 L 16/34214 ja sitä koskeva Turun hovioikeuden päätös 3.3.2017 nro 215 S 17/196 vrt. Pirkanmaan käräjäoikeuden päätös 15.2.2016 nro 16/4856 L 16/954 ja Turun hovioikeus 2.3.2017 nro 216 S 16/606. Ks. myös Kuuliala – Linna – Saranpää 2024 s. 29–30, Päivärinne 2022 s. 95–102, Tapanila 2021 s. 179, Meri 2023 s. 58–59, Tirkkonen 1974 s. 385–388, siellä ks. etenkin s. 388 ja alaviite 32 sekä Ellilä 1947 s. 259–281.
[115] Laki 30.8.2002. Lain esitöissä todetaan, että kun tuolloin voimassa olleen lain mukaan haastehakemusta voidaan vaatia täydennettäväksi, jos se on valmistelun jatkamiseksi tarpeen, täydentämiseen tulisi uuden lain mukaan ryhtyä vain silloin, kun se on oikeudenkäynnin jatkamiseksi tai vastauksen antamiseksi välttämätöntä (HE 32/2001 s.32, ks. myös s. 19). Täydennyttämisedellytysten tiukennus ei kuitenkaan esitöiden mukaan ”ole kovin suuri”, vaan enemmänkin lain kriteerien korostamista. Toteamus vaikuttaa sanamuodon muutos (tarpeellinen – välttämätön) huomioiden hiukan ristiriitaiselta. Välttämättömyyskriteeristä ks. myös Kuuliala – Linna – Saranpää 2024 s. 343–345. Samassa lainuudistuksessa myös lavennettiin OK 5:2.1:n 2 kohdan haastehakemuksen perusteiden yksityiskohtaisuuden vaatimuksia. Helpotuksen ajateltiin parantavan haastehakemusten tasoa (HE 32/2001 s. 19, 30).

Edilex Lakitieto Oy 2025

pykälän sanamuoto käytti termiä ”tarpeellista”. Sitten OK 5:6.1:n sanamuotoa muutettiin vuonna 2019 (laki 1.6.2018/422, HE 200/2017) siten, että perusteisiin jättää kanne tutkimatta lisättiin, että haastehakemus on niin *epäselvä tai sekava*, ettei se kelpaa oikeudenkäynnin perustaksi. Kynnystä jättää haastehakemus tutkimatta siis alennettiin tai lavennettiin.[116] Näitä pykäliä on siis muutettu eri aikoina vastakkaisiin suuntiin. Muutosten keskinäinen lopputulos vaikuttaa hieman ristiriitaiselta.[117] Voidaan mainita, että oikeuskirjallisuudessa on kritisoitu ylipäänsä tavanomaisissakin jutuissa asianajajien laatimien haastehakemuksien olevan liian laajoja ja jäsentymättömiä.[118]

Huomattakoon, että edellä mainitun OK 5 luvun 6 §:n vuoden 2019 muutoksen esitöissä todettiin:

> Tuomioistuimiin saapuu jonkin verran lainkäyttöasiaksi tarkoitettuja kirjoituksia, jotka eivät kuitenkaan juuri miltään osin vastaa sitä, mitä oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:ssä tai oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 7 luvun 2 §:ssä säädetään haastehakemuksen sisällöstä. Tuomioistuimen tehtävänä ei ole selvitellä kantajan puolesta tämän vaatimuksia ja niiden perusteita. Tuomioistuimen rajallisia resursseja ei myöskään ole perusteltua suunnata asioihin, jotka edellyttävät tuomioistuimelta suhteettomia prosessinjohtotoimia. Säännöksiä kanteen tutkimatta jättämisestä olisi syytä selventää siten, että perusteisiin jättää kanne tutkimatta haastetta antamatta lisättäisiin, että haastehakemus on niin epäselvä tai sekava, ettei se kelpaa oikeudenkäynnin perustaksi.[119]

Oikeuskirjallisuudessa katsottu, että uudistuksella ei ollut juuri minkäänlaista vaikutusta haastehakemusten tasoon. Ks. Kuuliala – Linna – Saranpää 2024 s. 277–278, Jokela 2024 s. 440.

[116] HE 200/2017 s. 38. Samalla muutetiin myös OK 5:5:n sanamuotoa lisäämällä siihen sanat epäselvä ja sekava.

[117] Jo vuonna 1991 voimaan tulleen lain alkuperäisen sanamuodon esitöissä todettiin, että epäselvyys voi tehdä haastehakemuksesta puutteellisen. (HE 15/1990 s. 53: Käytännössä täydentämiskehotuksen antaminen tullee kysymykseen, jos kantajan vaatimusta ja sen perusteluita *ei ole niin selvästi ilmoitettu* haastehakemuksessa, että vastaaja voi antaa yksilöidyn vastauksen). Sitä, mitä epäselvä ja sekava varsinaisesti tarkoittavat vuoden 2018 lain kontekstissa, ei juurikaan lainmuutoksen esitöissä avata (ks. HE 200/2017 s. 38).
Kriteeri siitä, onko täydennys välttämätöntä oikeudenkäynnin jatkamiseksi, edellyttää sen ennakointia, voiko asia myöhemmin selkeytyä. Eräänä esimerkkinä hovioikeuden ratkaisusta ajalta ennen vuoden 2019 lainmuutosta, jossa hovioikeus katsoi haastehakemuksen olevan *täydennyksenkin jälkeen puutteellinen ja sekava*, mutta kuitenkin katsoi, että asiaa olisi voitu vielä valmistella, voidaan mainita Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisu 29.9.2015 nro 616 S 15/387. Maallikon haastehakemuksessa ei ollut ilmoitettu yksilöityä vaatimusta, mutta vaatimuksen peruste katsottiin riittävän selväksi. Ratkaisussa hovioikeus katsoi, että ”on ilmeistä, että X olisi pystynyt vaadittaessa jo tekemiensä [haastehakemuksen liitteinä olleiden] vertailulaskelmien perusteella helposti ilmoittamaan tarkan euromääräisen palkkavaatimuksen, minkä jälkeen haastehakemukset olisivat jäljempänä mainituista puutteista huolimatta kelvanneet oikeudenkäynnin perustaksi [-] Hovioikeus toteaa, että X:n haastehakemukset ovat myös sekavia, eikä niistä selvästi ilmene, mitä niiden lukuisilla, ilmeisesti todisteiksi tarkoitetuilla liitteillä on ollut tarkoitus näyttää toteen. On kuitenkin ilmeistä, että haastehakemuksissa näiltä osin olleet puutteet olisi voitu korjata vielä valmisteluistunnossa, mikäli haastehakemukset olisivat muilta osin täyttäneet laissa asetetut vaatimukset.” Hovioikeus palautti asian.
Hovioikeus siis lähti siitä, että vaikka haastehakemuksesta puuttui täydennyksen jälkeen yksilöity vaatimus ja se oli muutenkin sekava, se voisi vielä selkeytyä. Ratkaisua voidaan ymmärtää, onhan se maallikkoasianosaisen kannalta access to justice-ystävällinen. Sitä voidaan myös problematisoida. Voidaan kysyä, kuinka todennäköiseksi käräjäoikeuden tulee epäselvän haastehakemuksen perusteella spekuloida tulevaisuutta, eli että epäselvän täydennyksen jälkeenkin asia voidaan selvittää valmisteluistunnossa. Toinen kysymys on, että jos tuomioistuin lähtee siitä, että kanne voidaan selkeyttää, kuinka pitkälle tuomioistuimen tulee kantajan esittämästä materiaalista – etenkin haastekirjelmän ulkopuolisesta aineistosta, kuten todisteista ja liitteistä – konstruoida tämän tarkoitusta ja auttaa tätä. Lain sanamuoto puhuu *haastehakemuksen* puutteellisuudesta. On ongelmallista, jos ”haastehakemukseksi” hyväksytään kaikki kantajan toimittama liitemateriaali ja todisteiden sisältö. Kyse on määräämisperiaatteesta ja asianosaisen ja tuomioistuinten selvittämistaakan jakautumisesta (tästä ks. esim. KKO 2022:14 kohta 12). Ks. myös Tapanila 2021 s. 263–265, 274–275.

[118] Kuuliala – Linna – Saranpää 2022 s. 26–28, Kuuliala – Linna – Saranpää 2024 s. 275–278. Tapanila 2021 s. 152–153, 264. Lappalainen – Hupli 2021b s. 977, Virolainen – Launiala 2024 s. 239–244.

[119] HE 200/2017 s. 20.

Kyselyyn saatujen vastausten perusteella herää vakava kysymys, toteutuuko lainmuutoksen tavoite laisinkaan, jos tajunnanvirtamaisia tai yli satoja sivuja olevia kirjelmiä ei pystytä tehokkaasti karsimaan. Olisi syytä harkita, tulisiko asianosaiset velvoittaa nimenomaan ilmoittamaan vaatimuksensa tiiviisti ja vaadittaessa *tiivistämään* ilmaisuaan. Mitä mieltä on ylipäänsä siinä, että asian ratkaisija etsii satojen sivujen lomasta yhtä tai kahta virkettä, joissa ehkä saattaakin olla järkeä? On selvää, että tällaisessa resurssien käytössä ei ole järkeä ja on kyseenalaista, tuottaako se mainittavasti mitään oikeusturvaa.[120] Toiseksi voidaan todeta, että lainsäädösten tulkinnassa olisi hyvä vahvemmin tunnistaa, että siviiliprosessissa tuomioistuimen prosessitoimiin[121] kuuluu muodollinen ja aineellinen prosessinjohto. Tuomioistuin päättää valmistelusta, näytön arvioinnista ja lain soveltamisesta olematta sidottu asianosaisten mielipiteisiin, mutta asianosaisille on varattava tilaisuus lausua näistä seikoista. Osapuolet eivät voi sopia tuomioistuinta sitovasti prosessuaalisista säännöksistä, ellei laissa niin nimenomaan määrätä.[122] Tuomioistuimen prosessinjohdollisessa harkinnassa – prosessilain säädökset huomioiden – on se, miten oikeus tulla kuulluksi käytännössä toteutetaan. Asianosaisella ei ole lähtökohtaisesti rajatonta oikeutta kirjelmöidä tuomioistuimelle, mikäli tuomioistuin ei ole lausumaa pyytänyt. Prosessinjohdon ulottuvuudeksi on syytä selvästi tunnistaa myös asianosaisten perusteettomien toimien rajoittaminen.[123]

Erinäisiä keinoja puuttua kverulantti-ilmiöön on olemassa. Tällaisia ovat common law -maissa käytössä olevat vexatious litigant -säännökset, joilla voidaan asettaa kanteen nostamisen edellytykseksi tuomioistuimen antama lupa.[124] Englannin ja Walesin osalta menettelystä säädetään Senior Courts Act:issa vuodelta 1981, jonka kohdan 42 mukaan kruununjuristi (attorney general, vastannee joltain osin oikeuskansleria) voi tehdä tiettyä henkilöä koskevan vexatious litigant-määräystä koskevan hakemuksen ylioikeuteen (High Court). Mikäli määräys hyväksytään, sen kohteena oleva henkilö ei voi ilman ylioikeuden myöntämää erillistä lupaa saada kannettaan tuomioistuimessa käsiteltäväksi. Skotlannin[125] ja Pohjois-Irlannin[126] osalta on olemassa samankaltainen lainsäännös. Mainittakoon, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että säännöt, jotka pyrkivät estämään oikeudenkäynnin väärinkäyttämistä (vexatious litigation) edellyttämällä lupaa oikeudenkäynnin aloittamiselle tai jatkamiselle, eivät yleensä ole 6 artiklan vastaisia, koska näillä luvilla pyritään säilyttämään tuomioistuinten aikaa ja resursseja niitä ansaitseville tapauksille ja koska lupa voidaan myöntää perustellun asian ajamiselle.[127] Rajoitukset, joiden tarkoituksena on estää tuomioistuinten ylikuormitusta, ovat tavoitteensa puolesta hyväksyttäviä.[128] Ihmisoikeustuomioistuin on itsekin rajannut pois kverulatiivisia valituksia Euroopan ihmisoikeussopimuksen 35 artiklan nojalla valitusoikeuden väärinkäyttönä. Tuomioistuin on

[120] Netolitzky toteaa, että kverulatiiviset valitukset tulisi ensi sijassa ratkaista kirjallisessa käsittelyssä. Hänen arvionsa mukaan kverulatiivisten valitusten käsittely suullisessa menettelyssä on yleensä tehotonta. Netolitzky 2019 s. 255: "However, querulous, vexatious, and abusive litigation is ill-suited to this structure due to the very character of the litigation participants. They do not want to cooperate, and instead everything must be ''their way". When these persons appear in an oral hearing the result is inefficient, amplifies already high-stress conflicts, and may lead to contemptuous behaviour." Ks. myös Skilling ym. 2013a s. 32: "We did not identify the querulous as being more likely to voice bizarre or possibly delusional beliefs relating to their complaint, though as a group they demonstrated higher rates of suspiciousness and self-referential thinking as evidenced by their frequent allegations of conspiracy and corruption. Consistent with this was their apparent reluctance to have face-to-face meetings with complaints professionals. If they did agree to meet, they were often 'over controlling' of the meeting arrangements and more likely than other complainants to record the meetings or telephone calls." Netolitzky – Warman 2021 s. 257.
[121] Prosessitoimen käsitteestä ks. esim. Kuuliala – Linna – Saranpää 2022 s. 89–96.
[122] Kuuliala – Linna – Saranpää 2022 s. 50–51.
[123] Esimerkiksi OK 5:15a:n mukaan jatkaessaan valmistelua kirjallisesti tuomioistuin voi *katsoessaan sen aiheelliseksi kehottaa* asianosaista toimittamaan tuomioistuimeen kirjallisen lausuman.
[124] Ks. esim. Stauber 2009.
[125] ks. Courts Reform (Scotland) Act 2014, Chapter 6, 100–103. Section 100 Vexatious litigation orders.
[126] Judicature (Northern Ireland) Act 1978.
[127] Rainey ym. 2021 s. 288. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapaus H v. Yhdistynyt kuningaskunta 2.12.1985 nro 11559/85.
[128] Barkhuysen ym. 2018 s. 556.

todennut, että sen tehtävä on valvoa valtioiden sopimuksessa asetettujen velvoitteiden noudattamista, eikä käsitellä toistuvia perusteettomia ja ”kverulatiivisia” valituksia.[129] Coffey, Brodsky ja Sams toteavat, että kverulantiksi julistetulle henkilölle voitaisiin asettaa edellytykseksi tietyn hoidon läpikäyminen ennen kuin hänen vireille saattamiaan asioita otetaan käsiteltäväksi.[130]

Norjan siviiliprosessilaki pyrkii rajoittamaan perusteettomia kanteita oikeudenkäyntikelpoisuuden kautta. Lain 2 luvun 2 §:n 1 kohdassa määritellään, että oikeudenkäyntikelpoisuudella tarkoitetaan kelpoisuuttaa edustaa itseään oikeudenkäynnissä, mukaan lukien olla kantajana ja vastaajana. Pykälän kohdan 5 mukaan asia voidaan jättää tutkimatta, *jos sillä ilman epäilystä ei voi olla järkevää tavoitetta ja sen on saattanut vireille henkilö, joka väärinkäyttää oikeuslaitosta nostamalla toistuvasti vastaavanlaisia kanteita*.[131] Saksassa kverulantit on tietyissä tapauksissa voitu katsoa oikeudenkäyntikelvottomiksi.[132] Sveitsin siviiliprosessilain mukaan kverulatoriset ja oikeuden väärinkäytöksi katsottavat kirjelmät lähetetään takaisin ilman jatkotoimia.[133] Ranskan siviiliprosessilaki mahdollistaa sakon määräämisen väärinkäytöllisen tai perusteettoman kanteen nostamisesta.[134] Mainittakoon, että myös Ranskan ylin hallintotuomioistuin (Conseil d'Etat) on määrännyt 3.000 euron sakkoja kverulatiivisista hakemuksista.[135] Kanadan Quebecin osavaltion siviiliprosessilaki sisältää laajan oikeudenkäynnin väärinkäyttöä käsittelevän pykälän.[136] Myös asianajajapakon on todettu rajoittavan kverulatiivisia

[129] Petrović v. Serbia 18.10.2011 nro 56551/11: “[-] it cannot be the task of the Court, a body which was set up under the Convention to ensure the observance of the engagements undertaken by the High Contracting Parties with respect to the Convention, to deal with a succession of ill-founded and querulous complaints, creating unnecessary work which is incompatible with its real functions.” Bekauri v. Georgia 10.4.2012 nro 14102/02 kohta 21. M v. Yhdistynyt kuningaskunta 15.10.1987 nro 13284/87. Philis v. Kreikka 17.10.1996 nro 28970/95.

[130] Coffey ym. 2017 s. 70.

[131] Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven): 2 luku 2 §: Prosessdyktighet
(1) Prosessdyktighet er evnen til selv å opptre i rettssak, herunder reise og ta imot søksmål.
(2) Myndige personer er prosessdyktige om ikke annet følger av paragrafen her. Det samme gjelder en utlending som etter sitt hjemlands lov ikke er myndig, dersom utlendingen ville ha vært myndig etter norsk lov.
(3) Mindreårige er bare prosessdyktige når det følger av særlig lovbestemmelse. Personer som er fratatt rettslig handleevne etter vergemålsloven § 22, er bare prosessdyktige hvis saken gjelder eiendeler, disposisjoner eller forhold utenfor området for fratakelsen av handleevnen, med mindre noe annet følger av særlig lovbestemmelse.
(4) En person som på grunn av sin psykiske helsetilstand ikke er i stand til å vareta sine egne interesser under saken, er ikke prosessdyktig. Har ikke personen verge, skal retten sørge for at det oppnevnes verge.
(5) Saken kan avvises dersom den utvilsomt ikke kan ha et fornuftig formål og er anlagt av en person som misbruker rettsapparatet ved gjentatte ganger å ha anlagt slike saker.

[132] Saksan Zivilprozessordnung (ZPO) 52 § ja Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) 104 §. Lube 2009. Zöller 2024 s. 9 kohta 30 ja s. 262 kohta 7a. BGH [Bundesgerichtshof] 4.11.1999 - III ZR 306/98. Ks. myös BGH:n ratkaisu 15.4.2021 III ZB 10/21 ja Bundesverfassungsgerichtin (BVerfG) ratkaisu 19.4.2021 - 1 BvR 2552/18.

[133] Sveitsin Zivilprozessordnung (astui voimaan 1.1.2011) 132 artiklan 3 momentti: ”Querulatorische und rechtsmissbräuchliche Eingaben werden ohne Weiteres zurückgeschickt.”

[134] Code de procédure civile artikla 32–1: ”Celui qui agit en justice de manière dilatoire ou abusive peut être condamné à une amende civile d'un maximum de 10 000 euros, sans préjudice des dommages-intérêts qui seraient réclamés. Valituksen osalta ks. artikla 559: En cas d'appel principal dilatoire ou abusif, l'appelant peut être condamné à une amende civile d'un maximum de 10 000 euros, sans préjudice des dommages-intérêts qui lui seraient réclamés. Cette amende, perçue séparément des droits d'enregistrement de la décision qui l'a prononcée, ne peut être réclamée aux intimés. Ceux-ci peuvent obtenir une expédition de la décision revêtue de la formule exécutoire sans que le non-paiement de l'amende puisse y faire obstacle.”

[135] Conseil d'État, 24/04/2006, 292742 ja Conseil d'Etat, du 20 avril 2006, 292572. Tapauksessa 20.4.2006 hakija oli tuomioistuimen mukaan tehnyt vuodesta 1998 lähtien ainakin 297 perusteetonta hakemusta. Näissä olosuhteissa hänen menettelynsä pyrkimyksenä katsottiin olleen yksinomaan testata tuomareiden kärsivällisyyden rajoja ([-]que dans ces conditions, la présente requête doit être regardée comme tendant uniquement à tester les limites de la patience des magistrats[-]).

[136] Code of Civil Procedure artikla 51: ”The courts may, at any time, on an application and even on their own initiative, declare that a judicial application or a pleading is abusive.

valituksia.[137] Kverulantismi on ilmiönä siis tunnistettu monissa eri oikeusjärjestelmissä. Kverulantismi ei ole yksinomaan tietyn oikeuskulttuurin sisällä oleva ilmiö ja tähän ilmiöön on eri oikeuskulttuureissa reagoitu vaihtelevilla tavoilla.

Sen arviointi, miten esimerkiksi edellä mainitut oikeudelliset keinot soveltuisivat kverulanttiongelman ratkaisemiseen Suomessa, jää tämän kirjoituksen ulkopuolelle. Ensiksi se vaatisi laajemmin niiden etujen ja haittojen analysointia. Toiseksi soveltuvan keinon valitseminen riippuu prosessilajista. Edellä kuvatut prosessuaaliset rajoituskeinot koskevat pääosin yleisiä tuomioistuimia ja siviiliprosessia. Niiden soveltuvuus rikos- ja hallintoprosessiin tai muihin viranomaismenettelyihin on oma kysymyksensä.[138] Aiheeseen on tarkoitus palata syvemmin myöhemmässä tutkimuksessa.

Tästä huolimatta voidaan esittää muutama ajatus siitä, miten kverulantismin ilmiöön voitaisiin suhtautua jo vallitsevassa tilanteessa. Ensinnäkin mainitsemisen arvoinen on vastauksissa esiin tuotu toteama, että kverulantiksi joutumista voidaan ehkäistä kiinnittämällä huomiota oikeudenkäynnin asianmukaiseen ja tasapuoliseen toteuttamiseen sekä koettuun oikeudenmukaisuuteen. Asianmukainen ja oikeudenmukaiseksi koettu oikeudenkäynti voinee ehkäistä kverulantismiin johtavaa katkeroitumista. Laajemmalla tasolla sama pätee kaikkeen viranomaistoimintaan ja julkisen vallan käyttöön. Toisaalta kuten edellä kuvatuista tapauksista käy ilmi, katkeroitumisen alkulähde voi kummuta jostain oikeudenkäyntiä tai viranomaistoimintaa edeltävästä tapahtumasta, kuten epäoikeudenmukaiseksi koetusta kohtelusta pankin, sosiaaliviranomaisen, poliisin, entisen puolison, naapurin tai muun henkilön taholta. Näissä tilanteissa asianmukainenkaan oikeudenkäynti ei välttämättä korjaa tuota epäoikeudenmukaisuuden kokemusta, etenkin jos esitetyillä vaatimuksilla ei ole oikeudellisia menestymisen mahdollisuuksia. Koska kverulantti-ilmiössä on psykologinen ja mielenterveydellinen puoli, olisi syytä arvioida, miten ilmeisistä mielenterveyden häiriöistä kärsivät henkilöt voisivat saada lääketieteellistä apua ja miten heidän tilannettaan voitaisiin auttaa muutoin kuin oikeudenkäynnin piirissä. Ongelmallista on, kuten edellä on todettu, että kverulantit hakeutuvat vain harvoin oma-aloitteisesti hoitojärjestelmän piiriin. Kirjallisuudesta on esitetty eräitä näkökulmia mahdollisiin hoitokeinoihin.[139]

Toiseksi on syytä kiinnittää huomiota siihen, miten organisaatiot käsittelevät kverulantteja. Viittaan Mullenin ja Lesterin toteamaan, että organisaatiolla, joihin kohdistuu kverulatiivista menettelyä, tulisi olla selvät toimintaohjeet tällaisten tilanteiden käsittelyyn. Tulee välttää sitä, että yksittäinen työntekijä jää yksin

---

Regardless of intent, the abuse of procedure may consist in a judicial application or pleading that is clearly unfounded, frivolous or intended to delay or in conduct that is vexatious or quarrelsome. It may also consist in a use of procedure that is excessive or unreasonable or that causes prejudice to another person, or attempts to defeat the ends of justice, particularly if it operates to restrict another person's freedom of expression in public debate."
Ks. myös Ontarion osavaltion Rules of Civil Procedure rule 2.1 sekä Court of King's Bench of Alberta - Civil Practice Note 7 (https://albertacourts.ca/kb/areas-of-law/civil/practice-notes). Kanadan osalta voidaan mainita myös tuomioistuimen Court of Queen's Bench of Alberta ratkaisu Unrau v National Dental Examining Board, 2019 ABQB 283. Kyseessä on yli 180-sivua pitkä tuomioistuimen ratkaisu, jossa käsitellään monipuolisesti oikeudenkäynnin väärinkäyttöä kanadalaisen oikeuden näkökulmasta.

[137] Morrissette 2019 s. 292. Ranskassa noudatetaan pääsääntöisesti asianajajapakkoa siviiliprosessissa (Code de procédure civile 760 artikla). Saksassa asianajajapakko koskee toisen asteen tuomioistuimia (Landsgericht) sekä ylempiä tuomioistuimia (Zivilprozessordnung 78 §). Huomionarvoista on, että Saksan lain mukaan alioikeuden (Amtsgericht) toimivalta siviiliasioissa ei koske kaikkia riitoja, vaan esimerkiksi yli 5.000 euron riita-asiat käsitellään suoraan toisen asteen tuomioistuimessa (Gerichtsverfassungsgesetz 23 §).

[138] Hallinto-oikeudellisesta näkökulmasta asiaa on arvioinut ns. kiusantekovalitusten osalta Mäkinen, ks. Mäkinen 2020. Mäkisen tarkoittama kiusantekovalitus lienee käsitteenä laajempi ja eroava kverulanttien ja sarjavalittajien toiminnasta, koska hän lukee kiusantekovalituksiin muun muassa niin sanotut jarrutusvalitukset.

[139] Mullen – Lester 2006 s. 347–348. Coffey ym. s. 69–70, s. 69: "Case reports and anecdotal accounts have offered some evidence supporting the efficacy of cognitive behavioral interventions. [-] n the context of speculative treatments, for the very small number of persons who have insight that their behaviors impair their lives, the standard approaches to obsessive-compulsive (OC) disorders may help." Ungvari ym 1997 s. 268: "Querulous paranoia belongs to the group of delusional disorders known to respond well to antipsychotic medication, particularly pimozide."

kverulatiivisen henkilön juttujen kanssa. He toteavat, että kverulantit asettavat kohtuuttomia vaatimuksia ja painetta yksittäiselle työntekijälle. Tehokkainta olisi, että heidän asiaansa hoitaisi ryhmä, jolla on siihen erikseen koulutusta. He toteavat, että väkivallalla uhkaamisesta pitäisi aina harkita syytteen nostamista. Se korostaa, että uhkauksia ei hyväksytä ja toisaalta voi avata mahdollisuuden, että kverulatiiviset henkilöt pääsevät mielenterveyden ammattilaisten hoidattavaksi.[140] Vaikka viranomaismenettelyjen ja oikeudenkäyntien asianosaisille aiheuttama stressi ja ahdistus sekä niistä seuraavat yksittäiset negatiiviset tunnereaktiot voidaan hyvin ymmärtää, ei toistuvaa rajatonta ja häiriköivää käytöstä tule hyväksyä tai katsoa läpi sormien.

> Lester on todennut, että hän on havainnut – tutkittuaan 15–20 vuotta kverulatiivisuuden ilmiötä (the phenomenon of querulousness) ja pitäessään koulutuksia ja työpajoja valitusten käsittelijöille sekä oikeusasiamiesten henkilökunnille – että pääosa siitä traumasta, jota kverulatiivisien henkilöiden kanssa työskentelevät kokevat, on psykologista traumaa. Fyysinen vakivalta on verrattain harvinaista. Psykologinen trauma aiheutuu kverulanttien käyttäytymistapojen kirjosta, kuten altistumisesta toistuville emotionaalisen epävakauden ilmauksille, toistuvasta peitellystä tai avoimesta uhkaavasta käytöksestä sekä vainoamisesta. Hän toteaa, että on syytä tunnustaa, että kverulanttien yleisin käyttäytymistapa on kaikkein vähiten tunnistettu heidän kanssaan työskenteleviä traumatisoivaksi, eli itse valituksen vaikutus. Valitus voi aiheuttaa yksilössä itseluottamuksen vähenemistä ja pelkoa joutumisesta organisaation sisäisen tai oikeudellisten moitteiden kohteeksi. Nämä pelot luovat usein ympäristön, jossa kverulantin liioiteltuja odotuksia ja vaatimuksia ei heti kyseenalaisteta; kverulantin toistuvaa perusteetonta emotionaalista epävakautta, uhkailua ja aggressiivista käyttäytymistä suvaitaan sen sijaan, että niitä arvioidaan ja rajoitetaan asianmukaisesti. Käsittelyssä olevan asian selvittämisen lopputuloksen ilmoittaminen viivästyy, jos se on vastoin sitä, mitä kverulantti on vaatinut. Tässä ympäristössä kverulantille annetaan organisaation sisällä laajempi pääsy tutkintatoimenpiteisiin (review) ja uudelleen arviointeihin (secondary assessments) kuin on tarpeen.[141]

Kolmanneksi kverulanttien aiheuttama kuormitus on syytä huomioida osana juttujen jakoa ja työmäärän tasautumista. Kuten kyselystä käy ilmi, valtaosa vastaajista koki kverulanttien valitukset työmäärältään keskimääräistä asiakasta suuremmaksi. Tuomioistuimissa työn tasavertaista jakautumista ja juttujen työllistävyyttä on yleensä mitattu sellaisilla teknisillä kriteereillä, kuin yksittäisen jutun todistelun ja käsittelypäivien määrä sekä riidan/rikoksen laatu (esim. kiinteistöriita, talousrikos, edunvalvonta). Kverulanttien nostamat kanteet saattavat olla päältäpäin katsottuna laadultaan yksinkertaisia, esimerkiksi velkomuksia, mutta jutun käsittely saattaa tästä huolimatta olla keskimääräistä paljon kuormittavampaa. Voidaan myös mainita, että Skilling ym. ovat esittäneet tutkimuksensa päätteeksi eräitä suosituksia poliisiviranomaisille kverulanttien käsittelyn kehittämiseksi sekä välineitä tällaisten henkilöiden varhaiseksi tunnistamiseksi.[142]

Lopuksi todettakoon, että tämän tutkimuksen tavoite on ollut selvittää kverulantti-ilmiötä Suomessa. Aiheesta ei ole juurikaan kotimaista tutkimusta ja siitäkin syystä tavoitteena on ollut tehdä ilmiötä tunnetuksi. Jatkotutkimuksen tarvetta psykologian ja oikeustieteen alueella näyttäisi olevan. Kverulantti-ilmiötä ilmenee Suomen (ja muiden maiden) oikeusjärjestelmässä. Ilmiön taustalla voi olla mielenterveyden häiriö, joskaan ei aina. Kun otetaan huomioon aikaisemmin mainitut kverulanttien keskeiset ominaispiireet, eli toiminnan suhteettomuus, järjenvastaisuus, toistuvuus sekä pakkomielteisyys, voidaan todeta, ettei kverulanttien toistuvien

[140] Mullen – Lester 2006 s. 345 – 346. Ibid s. 346: "Threats are unacceptable and organizations dealing with querulous behaviour require clear policies that support threatened workers and define the range of institutional and individual responses." Ks. myös Caplan – Bloom 2015 s. 432–434, Lester – Smith 2006 s. 16–17, Netolitzky – Warman 2022 s. 256–257.

[141] Lester 2017 s. 515, "It is pertinent to acknowledge that the most obvious behavior of the querulent is the least recognized as traumatizing those who work with them, that is, the power of complaint itself. [-] Complaint may cause self-doubt in the individual, may create fears of organizational or legal censure."

[142] Skilling ym 2013a s. 35. Näitä ovat mm. tunnistamisvälineen kehittäminen, hallinnointistrategian luominen, koulutusohjelman kehittäminen, neuvontapalvelun kehittäminen sekä yhteistyö eri viranomaistahojen välillä. Ks. myös Skilling ym 2022.

oikeusasioiden tavanomaisella viranomais- tai tuomioistuinkäsittelyllä todennäköisesti saavuteta hyötyjä. Toiminnalle on ominaista jatkuvuus ja eräänlainen syöksykierre.[143] Kverulanttien tunnistaminen voi olla haastavaa ja täytyy myös tunnistaa vaara, että asiaansa sinnikkäästi ajava oikeassa oleva henkilö leimataan perusteetta kverulantiksi. Perusteltua ja aitoa oikeudellista aktivismia ei tule tukahduttaa kverulantismin käsitteen avulla. Toisaalta pelkästään tämän vaaran olemassaolo ei ole syy olla puuttumatta itse kverulantismin ongelmaan. Sikäli kuin kyse on mielenterveyden häiriöstä, tulisi kehittää tapoja puuttua ongelmaan toisaalta lääketieteellisesti, mutta myös oikeus- ja viranomaisprosessuaalisin ratkaisuin, jotka huomioivat tällaisen toiminnan ominaispiirteet. Kuten Mullen ja Lester toteavat:

> Kverulatiivinen käytös aiheuttaa huomattavan taakan tuomioistuimille, valvontaviranomaisille (agencies of accountability) ja julkisten henkilöiden suojelusta vastaaville. Kverulantit kärsivät itse valtavaa haittaa henkilökohtaiselle, sosiaaliselle ja psyykkiselle pärjäämiselleen. Kverulatiivisuuden pitäisi jälleen ottaa paikkansa mielenterveysalan ammattilaisten perusteltujen huolenaiheiden joukossa. Kverulatiivisuus on käyttäytymismalli, johon mielenterveysalan ammattilaiset voivat tarjota tietoa, joka parantaa sen käsittelyä tuomioistuimissa ja valitusorganisaatioissa. Ne, jotka ovat juuttuneet tavoittelemansa oikeudenmukaisuuden kverulatiiviseen tavoitteluun, voidaan hoitaa tavalla, joka voi vähintäänkin lievittää heidän ahdistustaan ja vähentää niitä häiriöitä, joita he aiheuttavat muille.[144]

[143] Skilling ym. 2013a s. 30–31: "If querulous behaviour is the product of a lengthy gestation that is driven by a complex interaction of biological, psychological and environmental factors then, when these factors are present, vulnerable individuals may be inclined to re-interpret past experiences in a querulous manner. [-] Furthermore, this finding suggests that querulousness can not be prevented or 'cured' by the time the complainant is in contact with an agency of accountability, and that the focus of management should be on achieving the best possible, most realistic, outcome for complainant and complaints agency." Ks. myös Netolitzky 2019 s. 263.

[144] Mullen – Lester 2006 s. 348. Skilling ym. 2013a s. 30: "In more than half of the querulous cases, the complainants described suffering adverse financial, social, occupational, relationship or health consequences."

Edilex Lakitieto Oy 2025

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

Astrup, Christian: Querulent paranoia: a follow-up. Neuropsychobiology, osa 11, 1984 s. 149–154 (Astrup 1984).

Barkhyusen, Tom – van Emmerik, Michiel – Jansen, Oswald ja Fedorova, Masha: Right to a fair trial (article 6). Teoksessa van Dijk, Pieter, van Hoof, Fried, van Rijn, Arjen, Zwaak, Leo (toim.): Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. 2018 (Barkhuysen ym. 2018).

Berg, Annika: De Samhällsbesvärliga. Förhandlingar om psykopati och kverulans i 1930 – och 40-talens Sverige. 2019 (Berg 2019).

Blankenburg, Erhard: Die Verfassungsbeschwerde - Nebenbühne der Politik und Klagemauer von Bürgern. Kritische Justiz, osa 31, 1998 s. 203–218 (Blankenburg 1998a).

Blankenburg, Erhard: Unsinn und Sinn des Annahmeverfahrens bei Verfassungsbeschwerden. Zeitschrift für Rechtssoziologie, osa 19, 1998 s. 37–60 (Blankenburg 1998b).

Caplan, Gary M. – Bloom, Hy: Litigants Behaving Badly: Querulousness in Law and Medicine. Advocates' Quarterly, osa 44, nro 4, 2015, s. 411–445 (Caplan – Bloom 2015).

Coffey, C. Adam – Brodsky, Stanley L. – Sams, David M.: I'll See You in Court... Again: Psychopathology and Hyperlitigious Litigants. The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law. Osa 45, 2017 s. 62–71 (Coffey ym. 2017).

Diesen, Christian: The Justice obsession syndrome. Thomas Jefferson Law Review. Osa 30, nro 2, 2008 s. 487–506. (Diesen 2008).

Dobricki, Martin – Maercker, Andreas: (Post-traumatic) embitterment disorder: Critical evaluation of its stressor criterion and a proposed revised classification. Nordic Journal of Psychiatry. Osa 64, 2010, s. 147–152 (Dobricki – Maercker 2010).

Dvir, Yael: Kirja-arvostelu teoksesta Posttraumatic embitterment disorder: definition, evidence, diagnosis, treatment by Michael Linden, Max Rotter, Kai Baumann, and Barbara Lieberei. Psychiatric services. Osa 58, nro 11, 2007 s. 1507–1508. (Dvir 2007).

Ellilä, Tauno: Sivullisen oikeussuojan takeista ulosotossa. Erityisesti silmälläpitäen ulosmittausmenettelyä. 1947 (Ellilä 1947).

Freckelton, Ian: Querulent Paranoia and the Vexatious Complainant. lnternational Journal of Law and Psychiatry. Osa 11, 1988 s. 127–143 (Freckelton 1988).

Gaderer, Rupert: Litigious Paranoia: Sense of Justice, Bureaucracy, and Media. Zeitschrift für Verwaltungsgeschichte. Osa 3, 2018. s. 201–217 (Gaderer 2018).

Gerevich, József – Ungvari, Gabor S: The Description of the Litigious Querulant: Heinrich von Kleist's Novella Michael Kohlhaas. Psychopathology. Osa 48, 2015 s. 79–83 (Gerevich – Ungvari 2015).

Glueck, Bernard: The Forensic Phase of Litigious Paranoia. Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology, Osa 5, nro 3, 1914. s. 371–386 (Glueck 1914).

Haapasalo, Jaana: Kriminaalipsykologia. 2017 (Haapasalo 2017).

Havansi, Erkki: Uusi turvaamistoimilainsäädäntö selityksineen. 1993 (Havansi 1993).

Heuman, Lars: Reformfrågor rörande målsäganderätten. Svensk juristtidning 1977 s. 241–261 (Heuman 1977).

Häkkänen-Nyholm, Helinä – Nyholm, Jan-Olof: Psykopaatin kuuleminen oikeusprosessissa. Teoksessa Psykopatia. Toimittanut Helinä Häkkänen-Nyholm. s. 218–245. 2009 (Häkkänen-Nyholm – Nyholm 2009).

James, D. V. – Mullen, P. E. – Pathé, M. T. – Meloy, J. R. – Preston, L. F. – Darnley, B. – Farnham, F. R.: Stalkers and harassers of royalty: the role of mental: illness and motivation. Psychological Medicine, Osa 39, 2009 s. 1479–1490 (James ym. 2009).

Jokela, Antti: Pääkäsittely, todistelu ja tuomio. Oikeudenkäynti III. 2015 (Jokela 2015).

Jokela, Antti: Oikeudenkäynnin asianosaiset ja valmistelu. Oikeudenkäynti II. 2024 (Jokela 2024).

Karpela, Totti – Parviainen, Taina: Kohtuuttomat valittajat. Opas vaativien valitusten ja reklamaatioiden hallintaan. 2022 (Karpela – Parviainen 2022).

Kaser, Max: Roomalainen yksityisoikeus. Suomentanut Hannu-Tapani Klami. 1968 (Kaser 1968).

Kulmala, Samuli: Oikeuden väärinkäytön kielto ja oikeudenkäyntikulusanktiosäännökset. Defensor Legis 2018 s. 891–907 (Kulmala 2018).

Kuuliala, Matti – Linna, Tuula – Saranpää, Timo: Siviiliprosessi I. 2022 (Kuuliala – Linna – Saranpää 2022).

Kuuliala, Matti – Linna, Tuula – Saranpää, Timo: Siviiliprosessi II. 2024 (Kuuliala – Linna – Saranpää 2024).

Lambertz, Göran: Rättshaverister – problem eller utmaning? Forhandlingerne ved det 37. nordiske Juristmøde i Reykjavík 18.–20. august 2005. Bind 1. – 2005. – s. 207–222. Bind 2 / faglig redaktør Mads Bryde Andersen. - [2007]. – s. 277–297 (Lambertz 2005) Saatavilla verkossa: https://www.nordiskjurist.org/meetings/rattshaverister-problem-eller-utmaning/

Lappalainen, Juha – Hupli, Tuomas: IV Tuomio-opit. Teoksessa Prosessioikeus. Oikeuden perusteokset. Mikko Vuorenpää, Dan Helenius, Petra Hietanen-Kunwald, Tuomas Hupli, Risto Koulu, Juha Lappalainen, Heidi Lindfors, Johanna Niemi, Jaakko Rautio, Timo Saranpää, Santtu Turunen, Jyrki Virolainen. Kuudes painos 2021. (Lappalainen – Hupli 2021a).

Lappalainen, Juha – Hupli, Tuomas: IX Oikeudenkäynti käräjäoikeudessa. 1. Siviilijutun käsittely. Teoksessa Prosessioikeus. Oikeuden perusteokset. Mikko Vuorenpää, Dan Helenius, Petra Hietanen-Kunwald, Tuomas Hupli, Risto Koulu, Juha Lappalainen, Heidi Lindfors, Johanna Niemi, Jaakko Rautio, Timo Saranpää, Santtu Turunen, Jyrki Virolainen. Kuudes painos 2021. (Lappalainen – Hupli 2021b).

Leskinen, Markku: Käräjäoikeus riidan ratkaisijana. Defensor Legis 4/2002 s. 630–646. (Leskinen 2002).

Lester, Grant: Searching for the Spectrum of the Querulous. Teoksessa The Psychology of Criminal and Antisocial Behavior. Toimittaneet Wayne Petherick ja Grant Sinnamon. 2017, s. 489–522. (Lester 2017).

Lester, Grant – Smith, Simon: Inventor, Entrepreneur, Rascal, Crank or Querulent: Australia's Vexatious Litigant Sanction 75 Years On. Psychiatry, Psychology and Law, Osa 13, nro 1, 2006, s. 1–27 (Lester – Smith 2006).

Lester, Grant – Wilson, Beth – Griffin, Lynn – Paul E. Mullen: Unusually persistent complainants. British Journal of Psychiatry. Osa 184, 2004 s. 352–356 (Lester – Wilson – Griffin – Mullen 2004).

Lévy, Benjamin: From paranoia querulans to vexatious litigants: a short study on madness between psychiatry and the law. Part 1. History of Psychiatry. Osa 25, nro 3, 2014 s. 299–316 (Lévy 2014).

Lévy, Benjamin: From paranoia querulans to vexatious litigants: a short study on madness between psychiatry and the law. Part 2. History of Psychiatry. Osa 26, nro 1, 2015 s. 36–49 (Lévy 2015).

Lévy, Benjamin – Prudent, Cécile – Liétard, Florian – Evrard, Renaud: From Querulous to Suicidal: Self-immolation in Public Places as a Symbolic Response to the Feeling of Injustice. Frontiers in Psychology. Osa 8, 2017 s. 1–14 (Lévy – Prudent – Liétard – Evrard 2017).

Linden, Michael: Posttraumatic Embitterment Disorder. Psychotherapy and psychosomatics. Osa 72, 2003 s. 195–202 (Linden 2003).

Linden, Michael: Querulant delusion and post-traumatic embitterment disorder. International Review of Psychiatry, Osa. 32, nro 5–6, 2020, s. 396–402 (Linden 2020).

Linden, Michael – Arnold, Christopher Patrick: Embitterment and Posttraumatic Embitterment Disorder (PTED): An Old, Frequent, and Still Underrecognized Problem. Psychotherapy and psychosomatics. Osa 90, 2021 s. 73–80 (Linden – Arnold 2021).

Linden, Michael – Baumann, Kai – Rotter, Max – Schippan, Barbara: Posttraumatic Embitterment Disorder in Comparison to Other Mental Disorders. Psychotherapy and psychosomatics. Osa 77, 2008 s. 50–56 (Linden – Baumann – Rotter– Schippan 2008).

Linna, Tuula: Hakemuslainkäyttö – hakemusasioiden käsittely käräjäoikeuksissa. 2022 (Linna 2022).

Lube, Sebastian: Prozessfähigkeit eines Querulanten im Verfahren. Monatsschrift für Deutsches Recht, Osa 63 nro 2, 2009 s. 63–65 (Lube 2009).

Markus, Jaakko: Oikeuksiin pääsy massavahinkotilanteissa. 2022 (Markus 2022).

McKenna, P.J: Disorders with Overvalued Ideas. British Journal of Psychiatry, Osa 145, 1984, s. 579–585 (McKenna 1984).

Meri, Otto: Lain ja hyvän tavan vastaiset sopimukset: sopimusoikeudellinen tutkimus kiellonvastaisista oikeustoimista ja niiden oikeusvaikutuksista. 2023 (Meri 2023).

Miller, Robert D. – Maier, Gary J. – Blancke, Frederick W. – Doren, Dennis: Litigiousness as a Resistance to Therapy. Journal of Psychiatry and Law, Osa 14, 1986 s. 109–124 (Miller ym. 1986).

Morrissette, Yves-Marie: Pathologie et thérapeutique du plaideur trop belliqueux. Revue de Droit de l'Universite de Sherbrooke. Osa 32, nro 2, 2002. s 251–270 (Morrissette 2002).

Morrissette, Yves-Marie: Abus de Droit, Querulence et Parties Non Representees. McGill Law Journal. Osa 49, nro 1, 2003, s. 23–58 (Morrissette 2003).

Morrissette, Yves-Marie: Querulous and Vexatious Litigants as a Disorder of a Modern Legal System. Canadian Criminal Law Review, Osa 24, nro 3, 2019. s. 265–312 (Morrissette 2019).

Mullen, Paul E. – Lester, Grant: Vexatious Litigants and Unusually Persistent Complainants and Petitioners: From Querulous Paranoia to Querulous Behaviour. Behavioral Sciences and the Law. Osa 24, 2006 s. 333–349 (Mullen – Lester 2006).

Mäkinen, Eija: Kiusantekovalitukset valitusoikeuden rajoittamisen perusteluina. Teoksessa Juhlajulkaisu Pekka Vihervuori 1950–25/8–2020. Toimittaneet Kari Kuusiniemi, Outi Suviranta ja Veli-Pekka Viljanen s. 253–267, 2020 (Mäkinen 2020).

Netolitzky, Donald J.: Comment on Y.-M. Morissette, “Querulous and Vexatious Litigants as a Disorder of a Modern Legal System.” Canadian Criminal Law Review, Osa. 24, nro 3, 2019. s. 253–263 (Netolitzky 2019).

Netolitzky, Donald J.: The Walking Wounded: Failure of Self-Represented Litigants in 2017 Supreme Court of Canada Leave to Appeal Applications. Alberta Law Review Osa 58, nro 4, 2021 s. 837–896 (Netolitzky 2021a).

Netolitzky, Donald J.: The Grim Parade: Supreme Court of Canada Self-Represented Appellants in 2017. Alberta Law Review, Osa. 59, nro 1, 2021, s. 117–170 (Netolitzky 2021b).

Netolitzky, Donald J.: Worn Out Faces: Repeat Self-Represented Litigants at the Supreme Court of Canada. UBC Law Review, Osa 55 nro 1, 2022 s. 81–147 (Netolitzky 2022).

Netolitzky, Donald J. – Warman, Richard: As the Water Grinds the Stone: Comparison of Represented and Self-represented Appellant Populations in the Federal Court of Appeal. Windsor Yearbook of Access to Justice, Osa 37, 2020 s. 206–259 (Netolitzky – Warman 2021).

Nieminen, Kati – Lähteenmäki, Noora: Johdatus oikeuden empiiriseen tutkimiseen. Teoksessa Empiirinen oikeustutkimus. Toimittaneet Kati Nieminen ja Noora Lähteenmäki. 2021 (Nieminen – Lähteenmäki 2021).

Nyholm, Jan-Olof – Häkkänen-Nyholm, Helinä: Psykopaatti asianosaisena prosessioikeudessa. Defensor Legis 3/2009 s. 409–427 (Nyholm – Häkkänen-Nyholm DL 2009).

Ollinheimo, Ari: Psykopaatin emotionaaliset puutokset ja kriittisen ajattelun ongelmat. Teoksessa Psykopatia. Toimittanut Helinä Häkkänen-Nyholm. s. 112–150. 2009 (Ollinheimo 2009).

Päivärinne, Jussi: Siviiliprosessuaalinen asiavaltuus tekijänoikeuden loukkaustapauksissa. 2022 (Päivärinne 2022).

Rainey, Bernadette – McCormick, Pamela – Ovey, Clare: Jacobs, White and Ovey. The European Convention on Human Rights. 2021. (Rainey ym. 2021).

Quayle, Jeremy: Interviewing a Psychopathic Suspect. Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling. Osa 5, 2008 s. 79–91 (Quayle 2008).

Rowlands, M. W. D: Psychiatric and Legal Aspects of Persistent Litigation. British Journal of Psychiatry. Osa 153, 1988 s. 317–323 (Rowlands 1988).

Saarensola, Satu: Oikeudenkäyntikulut ja kohtuullisuus. 2018 (Saarensola 2018).

Saß, Henning: Der Exzess einer Tugend. Querulanz zwischen Persönlichkeit, Strukturverformung und Wahn. Forensische psychiatrie, psychologie, kriminologie, Osa 4, 2010 s. 223–232. (Saß 2010).

Skilling, Gordon – Øfstegaard, Marianne – Brodie, Sara – Thomson, Lindsay: Unusually Persistent Complainants against the Police in Scotland. Police Complaints Commission Scotland. 2013 https://www.sipr.ac.uk/wp-content/uploads/2021/10/Unusually-Persistent-Complainants-against-the-Police-in-Scotland.pdf (Skilling ym. 2013a).

Skilling, Gordon – Øfstegaard, Marianne – Brodie, Sara – Thomson, Lindsay: Early warning signs of persistent complainants. British Journal of Healthcare Management, Osa 19 nro 5, 2013 s. 233–242 (Skilling ym. 2013b).

Skilling, Gordon – Gilling McIntosh, Lindsey – Thomson, Lindsay: The review of initial complainant conduct: a tool to assist in the early identification of unusually persistent complainant. British Journal of Healthcare Management, Osa 28 nro 6, 2022 s. 1–6 (Skilling ym 2022).

Stauber, Alvin: Litigious Paranoia: Confronting and Controlling Abusive Litigation In The United States, The United Kingdom, And Australia. International Review of Business Research Papers Osa 5, nro 1. 2009 s. 11–27. (Stauber 2009).

Sutela, Mika – Keinänen, Anssi – Tolvanen, Matti: Korkeimman oikeuden äänestyspäätökset 2010-luvulla: empiirinen analyysi oikeusneuvosten eriävien mielipiteiden esittämisestä. LM 3/2013 s. 367–389. (Sutela – Keinänen – Tolvanen LM 3/2013).

Suvisaari, Jaana – Jääskeläinen, Erika – Lönnqvist, Jouko: Muut psykoosit. Teoksessa Psykiatria. Toimittaneet Jouko Lönnqvist, Markus Henriksson, Mauri Marttunen ja Timo Partonen. 15. uudistettu painos 2021 (Suvisaari – Jääskeläinen – Lönnqvist 2021).

Tapanila, Antti: Siviiliprosessi. 2021 (Tapanila 2021).

Tirkkonen, Tauno: Suomen siviiliprosessioikeus I. 1974 (Tirkkonen 1974).

Ungvari, G.S – Pang, A.H.T – Wong, C.K: Querulous behaviour. Medicine, Science and the Law. Osa 37 nro 3. 1997 s. 265–270 (Ungvari ym 1997).

Virolainen, Jyrki – Martikainen, Petri: Tuomion perusteleminen. 2010 (Virolainen – Martikainen 2010).

Virolainen, Jyrki – Launiala, Mika: Tuomarin prosessinjohto riita-asiassa. 2024 (Virolainen – Launiala 2024).

Välimäki, Pertti: Pesänjakaja. 2021 (Välimäki 2021).

Yadav, Jagriti – Singh, Priti – Gupta, Rajiv: Litigious Paranoia: A Historical Overview with a Case Report, Journal of Forensic Psychology Research and Practice. 2022 (Yadav 2022) Verkkoversio julkaistu 2022. Ilmestynyt myös fyysisessä julkaisussa Journal of Forensic Psychology Research and Practice, Osa 24 nro 3, 2024 s. 389–396. (Yadav 2022) Alaviitteissä ilmoitetut sivunumerot ovat verkkoversion sivut.

Althammer, Christoph – Feskorn, Christian – Geimer, Reinhold – Greger, Reinhard – Herget, Kurt – Heßler, Hans-Joachim, Lückemann, Clemens - Schultzky, Hendrik – Seibel, Mark – Vollkommer, Gregor: Zivilprozessordnung: mit FamFG (§§ 1–150, 231–270) und Gerichtsverfassungsgesetz, den Einführungsgesetzen, mit Internationalem Zivilprozessrecht, EuGVVO und weiteren EU-Verordnungen, Kostenanmerkungen: Kommentar / begründet von Dr. Richard Zöller. 35. uudistettu painos 2024 (Zöller 2024).

OIKEUSTAPAUKSET

Turun hovioikeus 29.8.2014 nro 928 S 14/123

Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisu 29.9.2015 nro 616, S 15/387

Vaasan hovioikeus 29.12.2015 nro 617 S 15/126

Pirkanmaan käräjäoikeus 15.2.2016 nro 16/4856 L 16/954

Pirkanmaan käräjäoikeus 12.5.2016 nro 16/15512 L 16/822

Turun hovioikeus 3.6.2016 nro 605, S 15/1622

Turun hovioikeus 11.11.2016 nro 1115 S 16/1209

Helsingin hovioikeus 23.11.2016, nro 1681, S 16/1370 (HelHO 2016:20)

Pirkanmaan käräjäoikeus 21.12.2016 nro 16/39358 L 16/34214

Rovaniemen hovioikeus 24.1.2017 nro 30 S 15/1296

Turun hovioikeus 2.3.2017 nro 216 S 16/606.

Turun hovioikeus 3.3.2017 nro 215 S 17/196

Helsingin hovioikeus 11.5.2017 nro 579 S 16/2399

Helsingin hovioikeus 8.11.2018 nro 1458 S 18/1603

Turun hovioikeus 28.6.2021 nro 491, S 21/39

Itä-Suomen hovioikeus 11.3.2022 nro 122 S 21/1237

Helsingin hovioikeus 31.5.2022 nro 731 S 19/74

Turun hovioikeus 7.10.2022 nro 595 S 21/1044

KKO 1997:60

KKO 1998:86

KKO 2005:72

KKO 2008:43

KKO 2017:17

KKO 2017:76

KKO 2020:57

KKO 2022:14

MUUT

Helsingin sanomat 5.6.2022 Sarjahaastaja kuormittaa oikeutta Turussa, oikeuslaitos on voimaton – ”Kuinka paljon yhteiskunnan rahoja tuhlataan tällaiseen?”

https://www.hs.fi/kotimaa/turku/art-2000008862345.html

Poliisirikostutkinnan toimintakertomus 2022, Julkaistu 14.4.2024, Dnro SY/914/2023.

https://syyttajalaitos.fi/documents/11121156/68278979/Poliisirikostutkinnan+toimintakertomus+2022.pdf/45012ddf-ddf1-f6e9-4561-cce0aa39e92a/Poliisirikostutkinnan+toimintakertomus+2022.pdf?t=1681712067392

Iltalehden verkkokirjoitus 2.1.2017 ”Sarjavalittaja lypsää kunnilta rahaa - saanut useita tuhansia” https://www.iltalehti.fi/uutiset/a/201701022200047965

Iltalehti 21.12.2022: USU: Parikymmentä sarjavalittajaa tehtailee kanteluita poliisista. https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/f4811d24-9a50-4d13-987d-ee64adfcf97f

YLE 5.1.2022: Virolainen sarjavalittaja haitannut apteekkien perustamista Suomeen – hyödyntää järjestelmän valuvikaa. https://yle.fi/a/3-12236312

LIITE 1

Kyselylomake (toimitettu vastaajille sähköisessä muodossa)

Tämän kyselytutkimuksen tarkoituksena on selvittää virallistahojen käsitystä kverulanttien/sarjavalittajien 1. määrästä, 2. ominaispiirteistä sekä 3. kverulanttien aiheuttaman työn määrästä keskivertoasiakkaaseen verrattuna.

Kyselytutkimus on kohdistettu virallistahoille, jotka oletettavasti ovat tekemisissä kverulanttien kanssa. Lomake sisältää sekä monivalintakysymyksiä että avoimia vastausvaihtoehtoja. Lisäksi toivomme teitä ilmoittamaan asemanne virastossa sekä viraston nimen ilmiön laajuuden hahmottamiseksi.

Pyydämme teitä vastaamaan lomakkeella esitettäviin kysymyksiin mahdollisimman tarkasti ja totuudenmukaisesti. Vastausta vaativat kysymykset ovat merkattu tähdellä (*).

Voitte myös jättää tarvittaessa vastaamatta yhteen tai useampaan kysymykseen ja silti osallistua tutkimukseen. Kyselyyn vastaaminen kestää n. 5–10 minuuttia. Kaikki vastaukset käsitellään anonyymisti ja tutkimuseettisiä periaatteita noudattaen.

Mikäli haluatte keskeyttää tutkimukseen osallistumisen, voitte tehdä sen sulkemalla välilehden. Kiitos mielenkiinnostanne!

Yhteystiedot:

1. **Hyväksyn tutkimuksen ehdot**

   Kyllä

   Ei

2. **Asemani virastossa**

   Toimin päällikköasemassa

   Toimin virastossani käsiteltävän asian ratkaisevana tahona / monijäsenisen ratkaisuelimen jäsenenä (esim. tuomari, syyttäjä, valvontalautakunnan jäsen)

   Toimin valmistelijana tai esittelijänä

   Kuulun kansliahenkilökuntaan

   En halua ilmoittaa

   Muu [avoin vastauskohta]

3. **Viraston nimi (avoin vastauskohta)**

Määritelmä:

Kverulantti tulee latinan adjektiivista querulus, joka tarkoittaa valittavaa. Vaihtoehtoinen nimike kverulanteille suomen kielessä on sarjavalittaja tai -kantelija. Ruotsin kielessä vastaava termi on rättshaverist, Kverulantti tarkoittaa yleisesti valittajaa, mutta termi on saanut erityisen merkityksen, joka viittaa etenkin erinäisiä viranomaismenettelyjä korostetun toistuvasti ja pääasiassa perusteetta käyttäviin henkilöihin.

Kverulantilla tarkoitetaan tässä valitusmenettelyn/oikeudenkäynnin aloittavaa yksityishenkilöä (luonnollinen henkilö), ei oikeushenkilöitä.

1. Oletteko kohdanneet työssänne/virastossa yllä kuvatun kaltaisia asiakkaita?

Kyllä

Ei

2. Mikäli näitä henkilöitä on, montako tällaista henkilöä arvioitte virastonne asiakkaina tällä hetkellä olevan?

1–5

6–10

10–20

20–40

Yli 40

3. Mikäli olette kohdanneet tällaisia asiakkaita, miten hyvin seuraavat väittämät soveltuvat käsityksenne mukaan heihin? (Jos teillä on kokemusta useammasta vastaavanlaisesta asiakkaasta, valitse parhaiten sopiva vaihtoehto.)

a. Sama henkilö saattaa keskimäärin vireille uusia asioita, kun hänen aiempi vaatimuksensa ei menesty:

Joitain yksittäisiä (1–3)

Muutamia (3–5)

Useita (5–10)

Suuren määrän (yli 10)

b. He tekevät toistuvia muita yhteydenottoja asiakaspalveluun tai asian käsittelijöille

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

c. He kohdistavat perusteettomia kanteluita asiansa ratkaisseita henkilöitä kohtaan

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

d. henkilön vaatimukset sisältävät sellaisia piirteitä ja mittasuhteita, että he vaikuttavat vieraantuneen todellisuudesta

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

Jos vastasit myöntävästi, voit halutessasi kertoa esimerkkitilanteen. (avoin vastauskohta)

e. Henkilön vaatimusten ja valitusten määrä on epäsuhteessa varsinaisen valitusasian tosiasialliseen merkitykseen nähden

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

Jos vastasit myöntävästi, voit halutessasi kertoa esimerkkitilanteen. (avoin vastauskohta)

f. Henkilö ilmentää pakkomiellettä tai voimakasta fiksaatiota (oikeus)asiansa ajamiseen

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

g. Henkilöllä on vaatimus jonkin vääryyden hyvittämisestä tai kostosta

Ei ollenkaan

Vähäisessä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

h. Henkilön viestinnästä ilmenee epäluuloisuus tai vainoharhaisuus viranomaistahoja kohtaan

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

Jos vastasit myöntävästi, voit halutessasi antaa esimerkin. (avoin vastauskohta)

i. Henkilön viestinnässä ilmenee käsitys oman asian laajemmasta yhteiskunnallisesta merkityksestä

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

Jos vastasit myöntävästi, voit halutessasi antaa esimerkin. (avoin vastauskohta)

j. henkilö häiritsee tai maalittaa viranomaista sosiaalisessa mediassa tai muutoin

Maalittaminen on ilmiö, jossa yksi tai useampi toimija kehottaa ja yllyttää suurta joukkoa hyökkäämään yhden ihmisen kimppuun eri tavoin, esimerkiksi lähettämällä vihaviestejä sähköpostilla tai sosiaalisessa mediassa.

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

Jos vastasit myöntävästi, voit halutessasi antaa esimerkin. (avoin vastauskohta)

4. Miten hyvin seuraavat kuvaukset vastaavat käsityksenne mukaan näiden henkilöiden ilmaisua?

Kirjelmien sisältö

a. Sekava tai epäselvä kirjoitustapa

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

b. Ilmaisussa on paljon toistoa

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

c. Ilmaisussa käytetään retorisia kysymyksiä

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

d. Ilmaisussa on toistuvaa lakitermien, lääketieteen termien tai muiden teknisten termien virheellistä käyttöä

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

e. Ilmaisussa viitataan itseen (kirjoittajaan) kolmannessa persoonassa

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

f. Ilmaisussa ilmenee epäsopivia mielistelevia toteamuksia, joilla pyritään saamaan sympatiaa

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

g. Kirjelmistä ilmenee uhkavaatimuksia

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

Mikäli vastasit myöntävästi kohtaan g. Kirjelmistä ilmenee uhkavaatimuksia, voit halutessasi antaa esimerkin. (avoin vastauskohta)

h. Kirjelmistä ilmenee väkivallalla uhkaamista itseä tai muita kohtaan

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

i. Kirjelmistä ilmenee väkivallalla uhkaamista yksilöitä tai organisaatioita kohtaan

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

Mikäli vastasit myöntävästi kohtaan i. Kirjelmistä ilmenee väkivallalla uhkaamista yksilöitä tai organisaatioita kohtaan, voit halutessasi antaa esimerkin.

Kirjelmien muotoilu

a. Kirjelmät ovat poikkeuksellisen monisivuisia

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

Jos vastasit myöntävästi kohtaan a. Kirjelmät ovat poikkeuksellisen monisivuisia, voit halutessasi antaa esimerkin. (avoin vastauskohta)

b. Kirjelmiin sisältyy outoja tai epäoleellisia liitteitä

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

Jos vastasit myöntävästi kohtaan b. Kirjelmiin sisältyy outoja tai epäoleellisia liitteitä, voit halutessasi antaa esimerkin. (avoin vastauskohta)

c. Kirjelmissä ilmenee paljon korostuskeinojen käyttöä, kuten korostamista värein, alleviivauksin isoilla kirjaimilla tai toistuvilla ???, !!! merkeillä

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

d. Kirjelmissä on paljon alaviitteitä tai marginaalimerkintöjä

Ei ollenkaan

Vähäisissä määrin

Jonkun verran

Hyvin paljon

5. Paljonko arvioitte tällaisten henkilöiden työllistävän teitä/virastoanne verrattuna muuhun samantyyppiseen juttuun?

Paljon vähemmän

Jonkin verran vähemmän

Yhtä paljon

Jonkin verran enemmän

Paljon enemmän

En kohtaa kverulantteja työssäni

6. Mikäli arvioitte henkilöiden työllistävän samantyyppistä tapausta enemmän, minkä tavan näkisitte tehokkaimmaksi keinoksi vähentää kuvattujen henkilöiden aiheuttamaa työkuormaa? (avoin vastauskohta)

7. Mikä on virastossanne suurin tällä hetkellä yksittäisellä yksityishenkilöllä vireillä olevien juttujen määrä? Jos et tiedä vastausta, voit jättää kohdan tyhjäksi.

8. Mikäli selvitettävissä, mikä on suurin yksittäisellä yksityishenkilöllä virastossanne olevat arkistoitujen juttujen määrä? Jos et tiedä vastausta, voit jättää kohdan tyhjäksi.

9. Olen tarkistanut vastaukseni ja hyväksyn lomakkeen lähettämisen vastaanottajalle.